

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Zvezek 57

26. november 2014

Vsebina

I Resolucije, priporočila in mnenja

MNENJA

Evropski ekonomsko-socialni odbor

499. plenarno zasedanje EESO – 4. in 5. junij 2014

2014/C 424/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o ukrepih za zaposlovanje mladih – primeri dobre prakse — (raziskovalno mnenje na zaprosilo grškega predsedstva Sveta)	1
2014/C 424/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o čezatlantskih trgovinskih odnosih in stališču EESO o okrepljenem sodelovanju in morebitnem sporazumu o prosti trgovini med EU in ZDA — (mnenje na lastno pobudo)	9

III Pripravljalni akti

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

499. plenarno zasedanje EESO – 4. in 5. junij 2014

2014/C 424/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Vizija za notranji trg z industrijskimi proizvodi — COM(2014) 25 final	20
2014/C 424/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o evropski mreži služb za zaposlovanje, dostopu delavcev do storitev na področju mobilnosti in nadaljnjem povezovanju trgov dela — COM(2014) 6 final – 2014/0002 (COD)	27
2014/C 424/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o raziskovanju in pridobivanju ogljikovodikov (kot je plin iz skrilavca) v EU z obsežnim hidravličnim lomljenjem — COM(2014) 23 final	34

2014/C 424/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Okvir podnebne in energetske politike za obdobje 2020–2030 — COM(2014) 15 <i>final</i>	39
2014/C 424/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi in delovanju rezerve za stabilnost trga za sistem Unije za trgovanje z emisijami toplogrednih plinov in o spremembi Direktive 2003/78/ES — COM(2014) 20 <i>final</i> – 2014/0011 (COD)	46
2014/C 424/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o pristopu EU k boju proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami — COM(2014) 64 <i>final</i>	52
2014/C 424/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Skupaj h konkurenčni in z viri gospodarni mobilnosti v mestih — COM(2013) 913 <i>final</i>	58
2014/C 424/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Cene in stroški energije v Evropi — COM(2014) 21 <i>final</i>	64
2014/C 424/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o približevanju zakonov držav članic v zvezi s kazeini in kazeinati za prehrano ljudi ter razveljavitvi Direktive Sveta 83/417/EGS — COM(2014) 174 <i>final</i> – 2014/0096 COD	72
2014/C 424/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi prilagoditvene stopnje za neposredna plačila, določene v Uredbi Sveta (ES) št. 73/2009, za koledarsko leto 2014 — (COM(2014) 175 <i>final</i> – 2014/0097 COD)	73

I

(Rezolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

499. PLENARNO ZASEDANJE EESO – 4. IN 5. JUNIJ 2014

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o ukrepih za zaposlovanje mladih – primeri dobre prakse

(raziskovalno mnenje na zaprosilo grškega predsedstva Sveta)

(2014/C 424/01)

Poročevalka: **Christa SCHWENG**

Veleposlanik Theodoros SOTIROPOULOS je z dopisom z dne 6. decembra 2013 v imenu grškega predsedstva EU in v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosil za mnenje o naslednji temi:

Ukrepi za zaposlovanje mladih – primeri dobre prakse

(raziskovalno mnenje).

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 13. maja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 124 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) boj proti brezposelnosti mladih obravnava kot politično prednostno nalogo. Da bodo mladi danes lahko oblikovali Evropo za jutri, potrebujejo obete za avtonomno življenje, h kateremu spada tudi zaposlitev v skladu z njihovimi znanji in spretnostmi. Le v rast usmerjena strategija, katere cilj je okrepiti konkurenčnost in obnoviti zaupanje vlagateljev in gospodinjstev, ter trajnostne naložbe in načrt za oživitev gospodarstva lahko spodbudijo povpraševanje po delovni sili.

1.2 Za spodbuditev podjetij, da tudi v gospodarsko nestanovitnih časih zaposlujejo nove, pogosto neizkušene delavce, so potrebne ustrezne spodbude. To vključuje izobraževalni sistem, ki na poklicni in osebni ravni ustvari temelje za vstop na trg dela, poklicna usposabljanja bolj prilagodi potrebam trga dela ter spodbuja podjetništvo. Potreben je tudi dinamičen in vključujoč trg dela, na katerem imajo delavci znanja in spretnosti, ki so bistvenega pomena za konkurenčnost evropskega gospodarstva, socialno kohezijo in dolgoročno trajnostno rast. Ustrezne reforme morajo voditi k ravnotežju med prožnostjo in varnostjo. To je mogoče najbolje doseči z vključevanjem socialnih partnerjev.

1.3 Pri izbiri poklica bi morali mladim pomagati usposobljeni poklicni svetovalci. Analiza srednjeročnih potreb po delovni sili zlasti na lokalni ravni lahko pozitivno vpliva na izbiro poklica. Države članice, katerih izobraževalni sistemi nudijo poleg teoretičnega tudi praktično usposabljanje, so se v času krize izkazale z relativno nizko stopnjo brezposelnosti mladih v primerjavi z drugimi evropskimi državami. EESO je prepričan o uspehu modelov poklicnega usposabljanja, kot je dualni sistem izobraževanja v nekaterih državah članicah. Taki programi usposabljanja so najuspešnejši, kadar odgovornost prevzamejo vse zainteresirane strani (delodajalci in delojemalci, organizacije, ki zastopajo njihove interese, in javni organi).

1.4 Pri prehodu iz izobraževanja v zaposlitev igrajo pomembno vlogo tudi zavodi za zaposlovanje. Na razpolago morajo imeti ustrezne finančne in kadrovske vire – ne le zato, da brezposelne podpirajo pri iskanju zaposlitve, temveč tudi, da ohranjajo tesne stike s podjetji.

1.5 Vključevanje socialnih partnerjev v strategijo za rast, reforme trga dela, programe izobraževanja in usposabljanja ter v reforme zavodov za zaposlovanje in vključevanje mladinskih organizacij v izvajanje jamstva za mlade zagotavljata široko podporo prebivalstva in s tem socialni mir. Le s skupnimi odločitvami lahko dosežemo trajne spremembe.

2. Uvod

2.1 Učinkovito spopadanje z brezposelnostjo mladih predstavlja enega največjih izzivov današnjega časa. Stopnja brezposelnosti med mladimi, starimi od 15 do 24 let, je bila vedno višja od stopnje brezposelnosti v starostni skupini od 24 do 65 let, vendar je finančna in gospodarska kriza zlasti močno prizadela mlade, ki prvič vstopajo na trg dela. Medtem ko je bila po podatkih Eurostata ⁽¹⁾ konec leta 2008 stopnja brezposelnosti mladih dvakrat višja od splošne stopnje brezposelnosti, se je do konca leta 2012 ta količnik povzpел že na 2,6.

2.2 Šibka ali negativna rast, upad povpraševanja na domačem trgu, varčevanje in s tem povezana zamrznitev zaposlovanja v javnem sektorju so razlogi za manjše število razpoložljivih delovnih mest, razmere pa otežuje še dejstvo, da strukturne reforme v zvezi z izobraževanjem in trgom dela niso bile izvedene pravočasno, ter znanja in spretnosti, ki ali primanjkujejo ali po njih na trgu dela ni povpraševanja.

2.3 Stopnja brezposelnosti mladih predstavlja delež brezposelnih oseb, starih od 15 do 24 let, glede na aktivno prebivalstvo enake starosti in je leta 2013 v EU-28 znašala 23,3 %. Eurostat ⁽²⁾ kot dodaten kazalnik uporablja tudi delež brezposelnih mladih (delež brezposelnih, starih od 15 do 24 let, glede na celotno prebivalstvo te starostne skupine), ki je za EU leta 2013 znašal 9,8 %. Ta kazalnik prikazuje, da se številni mladi v tej starostni skupini izobražujejo in sploh ne nastopajo na trgu dela. Brezposelnost mladih je države članice prizadela v različni meri: delež brezposelnih mladih tako sega od 4 % v Nemčiji vse do 20,8 % v Španiji, stopnja brezposelnosti mladih pa od 7,9 % v Nemčiji do 58,3 % v Grčiji.

2.4 Čeprav je treba poudariti, da stopnja brezposelnosti mladih ne pove, kolikšen delež vseh mladih je brezposeln, prikazuje visok delež mladih, ki iščejo delo.

2.5 Med mladimi je treba posebno pozornost nameniti tistim, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (skupina NEET). Po podatkih Eurofounda ⁽³⁾ za te osebe obstaja večje tveganje, da bodo tudi kasneje lahko dostopale le do negotovih delovnih mest, zaradi razočaranj, ki jih doživljajo že zgodaj, pa so bolj izpostavljene revščini, socialni izključenosti in radikalizaciji. Stroški neudeležbe teh mladih na trgu dela po previdnih ocenah znašajo 153 milijard EUR, kar ustreza 1,2 % evropskega BDP.

2.6 V nekaterih državah članicah EU je ne glede na stopnjo brezposelnosti opaziti vse večje število prostih delovnih mest, ki jih ni mogoče zapolniti. To se nanaša na kvalificirane delavce na različnih področjih, usposobljene strokovnjake s področja matematike, informacijske tehnologije, naravoslovja in tehnike, pa tudi srednje vodstvene delavce s horizontalnimi spretnostmi (komunikacijske sposobnosti, sposobnost za delo v skupini, čut za podjetništvo itd.).

⁽¹⁾ Eurostat – Unemployment statistics.

⁽²⁾ Eurostat – Statistics explained – Youth_unemployment.

⁽³⁾ Eurofound – NEETs.

3. Odziv Evrope na brezposelnost mladih

3.1 Jamstvo za mlade

3.1.1 Zamisel o jamstvu za mlade se v sporočilih Evropske komisije ⁽⁴⁾ pojavlja od leta 2011. Aprila 2013 je Svet sprejel priporočilo o vzpostavitvi jamstva za mlade. Jamstvo naj bi zagotovilo, da vsi mladi, mlajši od 25 let, v štirih mesecih po zaključenem šolanju ali izgubi zaposlitve prejmejo kakovostno ponudbo za delovno mesto, nadaljnje izobraževanje, vajeništvo ali pripravništvo.

3.1.2 Večino ukrepov v okviru jamstva za mlade je mogoče sofinancirati iz Evropskega socialnega sklada. Poleg tega ima 20 držav članic zaradi visoke regionalne stopnje brezposelnosti (več kot 25 % v vsaj eni regiji) na voljo dodatna sredstva iz pobude za zaposlovanje.

3.1.3 V okviru evropskega semestra naj bi se ocena in nadzor izvedbenih načrtov vključila v priporočila za posamezne države, da bi zagotovili skladnost jamstva za mlade s cilji strategije EU 2020.

3.1.4 **Evropska investicijska banka** je leta 2013 uvedla program „Skills and jobs – Investing for youth“ (Znanja in spretnosti ter delovna mesta – naložbe v mlade) in mu namenila 6 milijard EUR. Sredstva v tej višini bo prejel tudi v letih 2014 in 2015.

3.2 Okvir za ukrepanje evropskih socialnih partnerjev v boju proti brezposelnosti mladih

Evropski socialni partnerji so junija 2013 sprejeli okvir za ukrepanje na področju zaposlovanja mladih ⁽⁵⁾. Slednji temelji na obstoječih in novih primerih dobre prakse na štirih prednostnih področjih, ki so izobraževanje, prehod iz izobraževanja v zaposlitev, zaposlovanje in podjetništvo. Okvir naj bi nacionalne socialne partnerje spodbudil k iskanju rešitev v lastnem okolju in k prilaganju teh rešitev nacionalnim okoliščinam.

3.3 Prispevek EESO

3.3.1 EESO je položaj mladih na trgu dela obravnaval v okviru številnih mnenj ⁽⁶⁾, konferenc in posvetovanj ⁽⁷⁾. Opazovalna skupina za trg dela uporablja kot novo delovno metodo pilotne študije o določenih temah. Pri tem se zaprosi za mnenje organizirane civilne družbe nekaterih držav članic, da bi lahko presodili, ali evropske politike in ukrepi dosegajo želeni učinek. Zaposlovanje mladih je ena od prvih tem, ki je bila zaradi svoje aktualnosti izbrana za pripravo pilotne študije.

3.3.2 EESO je v mnenju o svežnju ukrepov za zaposlovanje mladih ⁽⁸⁾ zapisal, da je „[p]otrebna [...] resnična strategija za rast na ravni EU in držav članic, ki bo podprla ustvarjanje več in stabilnejših delovnih mest. Za to je potreben usklajen pristop k vsem prizadevanjem in politikam za krepitev konkurenčnosti in obnovitev zaupanja vlagateljev in gospodinjstev.“ Opozoril je tudi, da finančna sredstva jamstva za mlade, ki znašajo 6 milijard EUR, ne bodo zadostovala.

3.3.3 V mnenju o okviru za kakovost pripravništva ⁽⁹⁾ je EESO opozoril, da je pripravništvo pomembna točka vstopa na trg dela, vendar pa ni univerzalna rešitev za boj proti brezposelnosti mladih. Poleg večjega vključevanja pripravništva v učne načrte in zagotavljanja osnovne socialne varnosti so potrebne tudi smernice, ki bi nudile pregled nad možnostmi za podporo programov pripravništva z deljeno finančno odgovornostjo.

⁽⁴⁾ Priložnosti za mlade in sveženj ukrepov za zaposlovanje mladih.

⁽⁵⁾ Okvir ukrepov za zaposlovanje mladih.

⁽⁶⁾ UL C 68, 6.3.2012, str. 1; UL 68, 6.3.2012, str. 11; UL C 143, 22.5.2012, str. 94; UL C 299, 4.10.2012, str. 97; UL C 191, 29.6.2012, str. 103; UL C 11, 15.1.2013, str. 8–15; UL C 161, 6.6.2013, str. 67–72; UL C 327, 12.11.2013, str. 58–64; UL C 133, 9.5.2013, str. 77–80; UL C 271, 19.9.2013, str. 101; CCM/118 – EESC-2013-05662-00-00-AS-TRA (poročevalec: Dumitru FORNEA, soporočevalec: Tommaso GRIMALDI); še ni objavljeno v UL.

⁽⁷⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.events-and-activities-eu-policies-youth-employment>

<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.events-and-activities-skill-mobility-competitiveness>

⁽⁸⁾ UL C 161, 6.6.2013, str. 67.

⁽⁹⁾ Okvir za kakovost pripravništva.

3.3.4 Odbor je izrecno pozdravil sklep o boljšem sodelovanju med javnimi zavodi za zaposlovanje, med drugim zaradi njihovega pomena pri boju proti brezposelnosti mladih ⁽¹⁰⁾. Javni zavodi za zaposlovanje se morajo biti sposobni hitro, prožno in ustvarjalno odzvati na spremembe razmer ter kratkoročne ukrepe kombinirati s trajnostnimi rešitvami. V ta namen jim je treba zagotoviti ustrezne zmogljivosti in zadostna finančna sredstva. Javni zavodi za zaposlovanje bi se morali bolj osredotočati na ponudbo delovne sile, saj delodajalci vse težje najdejo potrebno delovno silo.

3.3.5 EESO je v mnenju o sporočilu Odpiranje izobraževanja ⁽¹¹⁾ poudaril, da lahko digitalni pristop v izobraževalnih sistemih pripomore h kakovostnejšemu in ustvarjalnejšemu izobraževanju. Sodelovanje učiteljev pri zasnovi in izvajanju pobude, v povezavi z ustreznim usposabljanjem, je nujno potrebno za inovativno odpiranje izobraževanja v skladu s pobudo „Izobraževanje za vse“ z uporabo novih tehnologij in prosto dostopnih virov za učenje in poučevanje. Za uspeh pobude je tudi izjemno pomembno vključiti vse zainteresirane strani in podpreti vzpostavljanje „učnih partnerstev“ v družbi.

3.3.6 Projekte, opisane v naslednjih poglavjih, so priporočali člani EESO. Ker so mnogi projekti razmeroma novi, pogosto ni podatkov o njihovi učinkovitosti in uspešnosti, zato temelji njihova ocena izključno na presoji članov EESO.

3.4 Reforma izobraževalnih sistemov

3.4.1 V okviru evropskega semestra je bilo za 16 držav članic izdano priporočilo, naj posodobijo svoje izobraževalne sisteme, za 12 držav članic pa, naj poklicno usposabljanje v večji meri prilagodijo potrebam trga dela oz. izboljšajo dualni sistem izobraževanja.

3.4.2 Izobraževalni sistemi so v pristojnosti držav članic in tako naj bi tudi ostalo. Kljub temu lahko evropska raven pomembno prispeva z izmenjavo mnenj, vzajemnim učenjem in finančnimi spodbudami. Izobraževalni sistemi bi morali biti zasnovani tako, da mladim ne bi nudili le osnovnih življenjskih veščin, temveč tudi orodja, ki bi jim omogočala, da se samostojno odzivajo na spreminjajoče se zahteve, da bi vseživljenjsko učenje postalo del posameznikove poklicne poti.

3.4.3 Pravočasno poklicno svetovanje in posredovanje ustreznih informacij bi posamezniku morala pomagati, da prepozna lastne talente ter znanja in spretnosti, poleg tega pa zagotavljati informacije o razvoju trga dela. Projekti, kot je „Wiener Töchertag“ ⁽¹²⁾ – dan, ki ga dekleta preživijo v podjetjih, da bi pridobila vpogled v nova poklicna področja in možnosti –, lahko prav tako spodbudijo zanimanje deklet za tehnične poklice.

3.4.4 Zgodnja opustitev šolanja ima številne vzroke, zato so potrebni posebej prirejani ukrepi. Primera za to sta „Jugendcoaching“ ⁽¹³⁾ v Avstriji ali „Joblinge“ ⁽¹⁴⁾ v Nemčiji, v okviru katerih so mladi, za katere obstaja tveganje, da bodo izstopili iz sistema, deležni časovno omejenega individualnega svetovanja in pomoči pri iskanju možnosti za usposabljanje ali zaposlitve.

3.4.5 Evropske države, v katerih je brezposelnost mladih nizka, imajo izobraževalne sisteme, ki so blizu trgu dela in podjetjem ter omogočajo pridobitev potrjenih in prenosljivih poklicnih kvalifikacij. V teh sistemih mladi – v različnih oblikah – opravijo del izobraževanja neposredno v podjetjih, drugi del pa v šoli. To so spoznale tudi institucije EU in socialni partnerji v EU, ki so podprli evropsko koalicijo za vajeništva ⁽¹⁵⁾. Vajeništvo je eden glavnih delov jamstva za mlade, njegova uspešnost pa temelji na širšem partnerstvu med podjetji, delojemalci in izobraževalnimi ustanovami. Pri vzpostavitvi dualnega sistema, katerega usmeritev se prilagaja glede na potrebe podjetij, trga dela in mladih, je pomembno, da njegovo oblikovanje in samo izvajanje potekata v tesnem sodelovanju z institucijami, ki so blizu podjetjem. Socialni partnerji se po zaslugi tesne vključitve poistovetijo s sistemom in ga spodbujajo („solastništvo sistema“). Po drugi strani pa morajo biti tudi delodajalci pripravljeni prevzeti odgovornost in naložbe. Tudi če druge države članice ne morejo v kratkem času vzpostaviti obsežnih izobraževalnih sistemov, bi lahko npr. preizkusile posamezne dualne programe v sodelovanju z zaprto skupino podjetij iz istega sektorja. Sektorski socialni partnerji bi v ta namen morali opredeliti skupne izobraževalne standarde in certificiranje. Druga možnost bi bilo večje sodelovanje med različnimi šolami v okviru njihove avtonomije in posameznimi podjetji, kot to velja na primer na Poljskem.

⁽¹⁰⁾ Javni zavodi za zaposlovanje (JZZ).

⁽¹¹⁾ Odpiranje izobraževanja.

⁽¹²⁾ Töchertag.

⁽¹³⁾ NEBA – Jugendcoaching.

⁽¹⁴⁾ Joblinge.

⁽¹⁵⁾ Evropska koalicija za vajeništva.

3.4.6 Malta je v zadnjih letih storila pomembne korake v tej smeri s študijskimi programi na visoki šoli Malta College of Arts, Science and Technology (MCAST), v okviru katerih del usposabljanja poteka neposredno v podjetjih. Tako se je 163 od 284 študentov, ki so opravljali praktično usposabljanje v podjetju Lufthansa Malta, tudi zaposlilo.

3.4.7 **Priznavanje neformalno pridobljenega znanja in spretnosti:** priznavanje učnih dosežkov, zlasti znanj, sposobnosti in kompetenc, pridobljenih v okviru neformalnega in priložnostnega izobraževanja, lahko igra pomembno vlogo pri spodbujanju zaposljivosti in mobilnosti ter lahko zlasti socialno-ekonomsko prikrajšane ali nizkokvalificirane osebe dodatno spodbudi k vseživljenjskemu učenju.

3.4.8 V času, ko se Evropska unija spopada s hudo gospodarsko krizo, ki je vodila k strmemu porastu brezposelnosti, zlasti med mladimi, in ob upoštevanju staranja prebivalstva je priznavanje znanj, sposobnosti in kompetenc za izboljšanje delovanja trga dela, spodbujanje mobilnosti ter krepitev konkurenčnosti in gospodarske rasti pomembnejše kot kadar koli prej.

3.5 Ukrepi za lajšanje prehoda iz izobraževanja v zaposlitev

3.5.1 **Kvalifikacije in ukrepi na področju (poklicnega) izobraževanja:** pomanjkanje delovnih izkušenj je pomemben dejavnik, zakaj podjetja v težkih časih za gospodarstvo omahujejo pri zaposlovanju mladih. Izključno teoretičen pouk, ki od učencev ne zahteva, da naučeno uporabijo v praksi, se v vse večji meri kaže kot ovira pri dostopu do trga dela.

3.5.2 Projekt „Thinking outside the box on recruitment“ je litovski projekt, katerega namen je mlade usposobiti za delo in jim posredovati pripravništva v ustreznih podjetjih. Na podoben način delujejo fundacije „Implacementstiftungen“⁽¹⁶⁾ avstrijskega zavoda za zaposlovanje, v okviru katerih se podjetja, ki ne morejo zadostiti svojih potreb po delovni sili, povežejo z iskalci zaposlitve, ki jim za določeno delovno mesto še manjka del usposabljanja. Stroške izobraževanja in sredstva za preživetje si delita zavod za zaposlovanje in podjetje. Ocene so pokazale, da je bilo tri mesece po izteku ukrepa zaposlenih približno 75 % udeležencev.

3.5.3 V Franciji so bili od leta 2011 v okviru medsektorskih dogovorov socialnih partnerjev uvedeni ukrepi, posebej namenjeni podpiranju mladih z visokošolsko izobrazbo ali brez nje pri iskanju zaposlitve. Pri tem je glavna pozornost posvečena usposabljanjem za iskanje zaposlitve. Ocena je pokazala, da se je 65 % udeležencev tega programa uspelo vključiti na trg dela, kar je 18 % več kot pri kontrolni skupini.

3.5.4 Na Irskem so v okviru programa „Jobbridge“⁽¹⁷⁾ mladim, ki so vsaj 78 dni prejeli socialno pomoč, na voljo šestdo devetmesečna pripravništva v podjetjih v javnem in zasebnem sektorju. Praktikanti poleg socialne pomoči prejemajo 50 EUR na teden. Kritičen vidik tega programa je, da osebe, ki na primer poleg tega, da se izobražujejo, delajo s krajšim delovnim časom, po koncu izobraževanja ne morejo izkoristiti možnosti, ki jih ponuja program, saj ne prejemo socialne pomoči. Po mnenju Odbora bi se morali ukrepi za aktivacijo začeti izvajati prej, saj dolge čakalne dobe ljudem jemljejo pogum, namesto da bi jih spodbujali k zaposlitvi.

3.5.5 Škotski svet za prostovoljne organizacije je leta 2011 oblikoval program z naslovom „Community Jobs Scotland“. Program je namenjen mladim brezposelnim in v sodelovanju z organizacijami tretjega sektorja ponuja zaposlitev v različnih sektorjih za obdobje od 6 do 9 mesecev tako mladim z višjimi kvalifikacijami kot tistim z osnovnimi kvalifikacijami. Mladi po uspešno opravljenem postopku prijave delajo na dejanskem delovnem mestu ter so deležni plačila in nadaljnje usposabljanja. V programu je sodelovalo več kot 4 000 mladih, od katerih jih je 47,3 % neposredno prešlo v zaposlitveno razmerje, 63,6 % pa jih je imelo posredne koristi od dodatnega usposabljanja in prostovoljnega dela.

3.5.6 Na Danskem sindikati in skladi za spodbujanje zaposlovanja v sodelovanju z delodajalci v javnem in zasebnem sektorju oblikujejo pripravništva za mlade, ki so končali šolanje, da bi jim ponudili delovne izkušnje in specializacijo v njihovi stroki. Delež oseb, ki so končale tovrstno pripravništvo in dobile možnost zaposlitve, znaša v povprečju 60 %; natančnejši podatki bodo na voljo po zaključku projekta aprila 2014.

⁽¹⁶⁾ <http://www.implacement-stiftung.at/>

⁽¹⁷⁾ Jobbridge.

3.5.7 Slovenski projekt „Moje izkušnje“⁽¹⁸⁾, ki je prejel nagrado Mednarodne organizacije dela, prek spletne platforme, na katero lahko študentje prenesejo podatke o delovnih izkušnjah, vzpostavlja stik med študenti in delodajalci. Poleg tega se študentom izdajajo potrdila o delovnih izkušnjah.

3.5.8 V Španiji fundacija Novia Salcedo, ki je zasebna in neprofitna organizacija na področju kulture, nudi program za pripravnike, ki jim po končanem poklicnem usposabljanju omogoča pridobivati teoretično znanje in praktične delovne izkušnje v podjetjih. Ocena programa je pokazala, da več kot 52,23 % mladih, ki zaključijo program, dobi ponudbo za delo.

3.5.9 Na Češkem delodajalci in poklicna združenja kot partnerji sodelujejo pri projektu „POSPOLU“ (SKUPAJ), ki se zavzema za spremembe na področju organizacije izobraževanja in za krepitev učenja na delovnem mestu, in sicer s sklepanjem partnerstev med šolami in podjetji ter oblikovanjem predlogov za spremembe učnih načrtov. Projekt je v prvi vrsti namenjen izobraževalnim programom na področju strojništva, elektrotehnike, gradbeništva, prometa in informacijskih tehnologij.

3.5.10 Na Portugalskem mreža tehnoloških centrov podpira projekta „Think Industry“ and „F1 in Schools“, ki se osredotočata na nova tehnična znanja in spretnosti, potrebna na trgu dela. S praktičnim pristopom spodbuja uporabo orodij in strojev ter posreduje znanje, potrebno za izdelavo pravega miniaturnega dirkalnika formule 1 in za trženje zamisli/projekta. Šole in gospodarstvo sklepajo partnerstva, da bi izboljšali podobo tehničnih poklicev med šolarji in jih pripravili na zahteve trga⁽¹⁹⁾.

3.5.11 V Italiji lahko dijaki zadnjih dveh let srednje šole v okviru programa za obdobje 2014–2016 in po zaslugi boljše uporabe vajeniške pogodbe določen čas pridobivajo praktične izkušnje v podjetju.

3.5.12 **Spodbujanje mobilnosti:** spodbujanje čezmejne mobilnosti mladih zaradi pridobivanja delovnih izkušenj lahko prav tako prispeva k premostitvi vrzeli med izključno teoretičnim izobraževanjem in prvo zaposlitvijo.

3.5.13 Dober primer je bilateralni sporazum med Nemčijo in Španijo, v okviru katerega so predvidene možnosti za zaposlitev in usposabljanje za približno 5 000 mladih Špancev do leta 2017. Enako velja za nemška programa „The job of my life“ in „Make it in Germany“, ki si prizadevata mlade pritegniti v Nemčijo, da bi se tam usposobili za poklice, za katere primanjkuje delovne sile. Udeležencem so v okviru priprav na pripravništvo kriti stroški začetnega tečaja nemščine v matični državi in jezikovnega tečaja v Nemčiji, prejmejo pa tudi nadomestilo za potne stroške in selitev. Če je delodajalec po zaključku pripravništva zadovoljen, lahko sledi dodatno usposabljanje za obdobje treh let do treh let in pol, med katerim mladi poleg stipendije prejmejo tudi finančno podporo ter pomoč v šoli, podjetju in v vsakodnevnem življenju.

3.5.14 V okviru programa „Integration durch Austausch“ (Vključevanje prek izmenjave) se spodbuja poklicno vključevanje skupin oseb, ki imajo težave z dostopom do trga dela, s pridobivanjem praktičnih poklicnih izkušenj v drugi državi EU. Vmesna ocena programa, ki se sofinancira iz Evropskega socialnega sklada, je pokazala, da se je šest mesecev po zaključku izmenjave 41 % udeležencev zaposlilo, 18 % jih je zaključilo usposabljanje, 7 % šolo in 4 % študij.

3.5.15 Da bi bolje uskladili ponudbo in povpraševanje na trgu dela, je potrebna reforma zaposlitvene mreže EURES. EESO se bo tej temi posvetil v ločenem mnenju. Odločilnega pomena pa bo, da se EURES v vseh državah članicah – in ne le v peščici – uporablja kot instrument politike trga dela in da se prosta delovna mesta tam tudi objavljajo. Pobuda „Tvoja prva zaposlitev EURES“⁽²⁰⁾ je prav tako dober primer spodbujanja čezmejne mobilnosti mladih delavcev, tako da se jim posreduje prva zaposlitev (in ne usposabljanje ali pripravništvo), za katero prejmejo nadomestilo za kritje dodatnih stroškov, ki nastanejo z zaposlitvijo v drugi državi.

⁽¹⁸⁾ <http://youthpractices.org/assessment.php>; str. 36.

⁽¹⁹⁾ <http://www.f1inschools.com/>

⁽²⁰⁾ Evropska komisija – Tvoja prva zaposlitev EURES.

3.5.16 Ključnega pomena za boljše usklajevanje ponudbe znanj in spretnosti s potrebami je oblikovanje opazovalnih skupin za predvidevanje in zgodnje ugotavljanje potreb po znanjih in spretnostih. Opazovalne skupine bi morali uvesti na regionalni in/ali sektorski ravni ob udeležbi socialnih partnerjev, da bi se lahko hitro odzivali na različne ekonomske, zakonodajne in tehnične spremembe. Ta raven tudi bolje pozna potrebe podjetij in trga dela.

3.6 Ukrepi za vključevanje mladih z manj možnostmi

3.6.1 Mladi s posebnimi potrebami potrebujejo tudi posebno podporo za dostop na trg dela. V Avstriji se to zagotavlja s programom „Jobcoaching“⁽²¹⁾, ki je namenjen individualnemu svetovanju in pomoči mladim invalidom ali mladim z učnimi težavami, in sicer v prvih mesecih na novem delovnem mestu. Ta podpora se v tem smislu razume ne le kot ponudba za mlade, temveč tudi za podjetja.

3.6.2 V Walesu je bil posebej za mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), oblikovan projekt „Intermediate Labour Market“, ki mladim, ki so najbolj oddaljeni od trga dela, nudi dobro strukturiran program in možnosti zaposlitve. Namen projekta je mlade spodbuditi k iskanju zaposlitve in jim posredovati splošna pravila vedenja in osnovne kvalifikacije ter nuditi pomoč pri prijavih na delovna mesta. Od skupno 249 udeležencev se jih je zaposlilo 35.

3.6.3 Primer vključevanja oseb, ki so oddaljene od trga dela, je projekt „Equality of Opportunity“⁽²²⁾ tovarne U. S. Steel v Košicah na Slovaškem, v okviru katerega se zaposlujejo in usposablajo zlasti Romi iz okolice Košic, ki tako pogosto prvič pridejo v stik z delovnim okoljem. Od leta 2002 je bilo za Rome ustvarjenih več kot 150 delovnih mest.

3.6.4 Belgijski program Activa⁽²³⁾ za nizkokvalificirane mlade do 25 let, ki so brezposelni vsaj 12 mesecev, omogoča zmanjšanje prispevkov delodajalca za socialno varstvo ter subvencijo plače za pet četrtletij.

3.7 Ukrepi za reformo trga dela

3.7.1 Po navedbah raziskovalnega inštituta za prihodnost dela (IZA) so bile v številnih evropskih državah od 80. let prejšnjega stoletja liberalizirane pogodbe za določen čas, da bi omogočili več možnosti za vstop na trg dela, ne da bi pri tem postavili pod vprašaj varstvo pred odpovedjo, ki je v številnih državah močno razvito.⁽²⁴⁾ To je vodilo k temu, da se mladim vse pogosteje ponujajo le delovna razmerja za določen čas, brez možnosti prehoda na delovno razmerje za nedoločen čas. Močno razvito varstvo pred odpovedjo v kriznih časih sicer štiti dolgoletne zaposlene na račun mlajših, vendar se je zaradi negotovih gospodarskih razmer izkazalo za oviro pri zaposlovanju mladih brez delovnih izkušenj in tako krepiti segmentacijo trga dela.

3.7.2 Odbor zlasti v državah s posebej visoko brezposelnostjo mladih priporoča izvedbo reform trga dela ob sodelovanju socialnih partnerjev, da bi našli ustrezno ravnotežje med prožnostjo in varnostjo. Reforme bodo imele učinek sicer šele v srednjeročnem obdobju, veliko pa bodo lahko pripomogle k hitremu zmanjšanju brezposelnosti mladih v času gospodarskega okrevanja.

3.8 Spodbude za podjetja za zaposlovanje mladih

3.8.1 Da bi podjetjem olajšali odločitev za zaposlovanje mladih brez delovnih izkušenj, so lahko koristne dodatne spodbude, pogosto v obliki subvencije plače ali zmanjšanja prispevkov za socialno varnost. Pri tem pa je treba zagotoviti, da ne pride do izkrivljanja konkurence in oslabitve sistemov socialne varnosti. Primer za to je pomoč, ki jo ciprski organ za razvoj človeških virov (HRDA)⁽²⁵⁾ izplačuje ciprskim podjetjem za programe usposabljanja mladih zaposlenih. To lahko zlasti MSP pomaga premostiti potrebno usposabljanje in s tem povezan izpad produktivnosti v začetni fazi.

⁽²¹⁾ NEBA – Jobcoaching.

⁽²²⁾ U.S. Steel Kosice – Equality of Opportunity.

⁽²³⁾ Belgija – Activa.

⁽²⁴⁾ <http://intereconomics.eu/downloads/getfile.php?id=865>, str. 233.

⁽²⁵⁾ Ciper – Scheme for the job placement and training of tertiary education.

3.8.2 Finska kartica „Sanssi“⁽²⁶⁾ brezposelnim mladim, starim do 30 let, služi kot dokazilo, da njihov delodajalec lahko zaprosi za subvencijo plače za obdobje desetih mesecev.

3.8.3 Madžarska je izbrala pristop, s katerim podjetja spodbuja k zaposlovanju mladih do 25 let tako, da zanje za določeno obdobje veljajo nižja bruto plača in nižji prispevki za socialno varnost.

3.8.4 V Italiji obstaja 12-mesečna socialnovarstvena davčna spodbuda za podjetja, ki za nedoločen čas zaposlijo mlade med 18. in 29. letom starosti, ki v zadnjih šestih mesecih niso imeli redno plačane zaposlitve ali nimajo spričevala o končani srednji ali poklicni šoli.

3.9 Ukrepi za spodbujanje podjetništva

3.9.1 Eden od treh stebrov Akcijskega načrta za podjetništvo 2020 – oživitev podjetniškega duha v Evropi⁽²⁷⁾ je podjetniško izobraževanje in usposabljanje v podporo rasti in ustanavljanju podjetij. V okviru programa za pridobitev potrdila o podjetniških veščinah „Unternehmerführerschein“⁽²⁸⁾ lahko mladi pridobijo ekonomsko in podjetniško izobrazbo, ki se po uspešno opravljenem izpitu šteje za enakovredno podjetniškemu izpitu, ki je v Avstriji sicer pogoj za opravljanje samostojne dejavnosti.

3.9.2 S pomočjo programa „Junior Company Programme“ dijaki, stari med 15 in 19 let, za eno šolsko leto ustanovijo pravo podjetje ter proizvode in storitve, ki so jih razvili sami, ponujajo na realnem trgu. Tako neposredno izkusijo poslovne veščine.

3.9.3 Projekt „Extraordinary education™“ mladim omogoča, da v sproščenem okolju preizkusijo svoje poslovne ideje, ter jim ne glede na starost in jezik posreduje temeljne podjetniške in komunikacijske spretnosti.

3.9.4 Romunija novoustanovljena podjetja oprosti stroškov registracije, da bi jim omogočila dostop do financiranja ter jih spodbudila k ustvarjanju delovnih mest. Poleg tega pridobijo davčno olajšavo za dva do štiri zaposlene in posojilo v višini do 10 000 EUR, kar je 50 % poslovnega načrta, država pa jamči tudi za 80 % najetih posojil. Od leta 2011 do marca 2014 je bilo skupaj ustanovljenih 12 646 MSP ter ustvarjenih 22 948 delovnih mest. Le 188 MSP je pozneje prenehalo delovati. Ta uspešen program se izvaja tudi v letu 2014.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽²⁶⁾ Finska – Sanssi card.

⁽²⁷⁾ COM(2012) 795 final.

⁽²⁸⁾ Avstrija – Unternehmerführerschein.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o čezatlantskih trgovinskih odnosih in stališču EESO o okrepljenem sodelovanju in morebitnem sporazumu o prosti trgovini med EU in ZDA

(mnenje na lastno pobudo)

(2014/C 424/02)

Poročevalec : **Jacek KRAWCZYK**

Soporočevalec : **Sandy BOYLE**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je na plenarnem zasedanju 11. julija 2013 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Čezatlantski trgovinski odnosi in stališče EESO o okrepljenem sodelovanju in morebitnem sporazumu o prosti trgovini med EU in ZDA.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 20. maja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 187 glasovi za, 7 glasovi proti in 10 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da bi bil uspešen sporazum o čezatlantskem partnerstvu za trgovino in naložbe (Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP) lahko pomemben dejavnik pri ustvarjanju dejanske rasti in optimizma. Glede na počasno okrevanje po finančni in gospodarski krizi, ki sta nastopili leta 2008, bi uravnotežen sporazum lahko znova zagotovil gospodarsko rast in ustvarjanje delovnih mest v evropskem gospodarstvu.

1.2 Odbor pozdravlja pomembne priložnosti, ki bi jih ponudil široko zastavljen trgovinski sporazum med EU in Združenimi državami Amerike, ne le zaradi krepitev trgovine in naložb preko Atlantika, temveč tudi njegovega potencialnega prispevka k razvoju boljših svetovnih pravil in standardov, ki bi koristili samemu večstranskemu trgovinskemu sistemu.

1.3 EESO ob upoštevanju razširjene in legitimne zahteve evropskih državljanov po popolni transparentnosti trgovinskih pogajanj poziva Svet in Komisijo k skladnemu in natančnemu izvajanju člena 218 PDEU, zlasti njegovega odstavka 10, ki navaja „Evropski parlament se v vseh fazah postopka nemudoma in izčrpno obvesti“.

1.4 Komisija mora v skladu z Lizbonsko pogodbo priznati institucionalno vlogo EESO med pogajanjem o TTIP. Potrebni sta popolna preglednost in najvišja raven posvetovanja z Odborom in drugimi zainteresiranimi stranmi civilne družbe, če naj kakršen koli sporazum pridobi široko javno podporo. Besedila je treba v čim zgodnejši fazi posredovati zainteresiranim stranem.

1.5 Pomembno je, da se koristi TTIP enakomerno porazdelijo med poslovno skupnost, delavce, potrošnike in državljane.

1.6 Ob nadaljnjem poteku pogajanj, ko bodo znane tudi ugotovitve ocene učinka, je treba posodabljati in spremljati statistične projekcije in gospodarske napovedi.

1.7 Glavne koristi TTIP bodo na regulativnem področju. Ključnega pomena so močne zaveze obeh pogodbenic, da sporazum o TTIP ne bo znižal obstoječih standardov. Spoštovanje teh zavez bo bistvenega pomena za pridobitev široke javne in politične podpore. Odbor si pridržuje pravico, da končen izid pogajanj presoja v luči vseh navedenih vidikov.

1.8 Za razliko od skoraj vseh drugih dvostranskih trgovinskih sporazumov možnih prihranki in koristi TTIP izhajajo iz netarifnih ovir. Čeprav naj bi le približno 20 % prihrankov izviralo iz znižanja tarif, bi bilo treba obravnavati tarife v nekaterih ključnih sektorjih, ki so izrazito visoke. Vzajemnost je pomembna na področju dostopa do trga.

1.9 Obsežno poglavje o trgovini in trajnostnem razvoju je ključnega pomena; ta element bo pozorno spremljala civilna družba na obeh straneh Atlantika.

1.10 Čezatlantske naložbe imajo lahko pomembno vlogo pri spodbujanju rasti. Predlog o vključitvi mehanizma za reševanje sporov med vlagatelji in državo je sprožil precejšnje pomisleke javnosti na obeh straneh Atlantika. Komisija je uvedla javno spletno posvetovanje o *zaščiti naložb in reševanju sporov med vlagatelji in državo v okviru sporazuma o TTIP* in bistveno je, da to posvetovanje privede do preglednega in vključujočega dialoga. EESO ima lahko pri tem pomembno vlogo.

1.11 Sporazum o TTIP je sprožil velik interes vseh akterjev civilne družbe v EU in ZDA. EESO je že vzpostavil odlične stike s poslovnimi, sindikalnimi, kmetijskimi, potrošniškimi in okoljskimi organizacijami v ZDA. Obstaja jasna pripravljenost za ohranjanje in razvoj teh stikov, kar EESO omogoča, da podpira in spodbuja stalen dialog in sodelovanje.

1.12 Odbor pozdravlja dejstvo, da bo skupina EESO za spremljanje, sestavljena iz treh članov, imela enak dostop do dokumentov kot strokovna svetovalna skupina, ki jo je ustanovila Komisija. Odbor meni, da se s tem priznava njegova vloga kot uradne svetovalne institucije v okviru Lizbonske pogodbe.

Priporočila

1.13 EESO mora TTIP obravnavati kot stalno prednostno nalogo v celotnem procesu pogajanj in izvajanja katerega koli sporazuma. Poleg tega mora skrbno spremljati vse vidike pogajanj o TTIP. Sprejeti bi bilo treba na projektih temelječ pristop, v posvetovanju s civilno družbo EU in ZDA ter Evropsko komisijo pa opredeliti področja, ki bodo najbolj koristna za prihodnje delo.

1.14 Pristop k regulativni skladnosti bi moral biti ambiciozen in pregleden, najboljše prakse pa bi morale biti osnova za pogajanja. Ključnega pomena je, da se spoštujejo jamstva obeh pogodbenic, da ne bo prišlo do znižanja standardov.

1.15 Sporazum bi moral vključevati učinkovite mehanizme in regulativno sodelovanje, da se olajša zgodnje posvetovanje o novih predpisih, ki bi lahko vplivali na interese katere koli od pogodbenic. To ne sme posegati v pravico EU, držav članic ali ZDA, da sprejemajo predpise glede vprašanj, kot so varovanje zdravja, varstvo potrošnikov, zaščita delavcev in varstvo okolja, do takšne mere, kot se jima zdi ustrezna.

1.16 Obe pogodbenici bi morali biti ambiciozni glede tarif in si prizadevati za njihovo takojšnjo ali postopno odpravo, vključno s tarifami na občutljivih področjih. To mora potekati na vzajemno koristen način.

1.17 Pogajanja za sklenitev dvostranskih trgovinskih sporazumov ne bi smela oslabiti zavezanosti EU Svetovni trgovinski organizaciji in močnemu večstranskemu globalnemu sporazumu.

1.18 Močno in obsežno poglavje o trajnostnem razvoju mora biti bistveni sestavni del sporazuma. Vključevati mora naslednje ključne elemente:

- pogodbenici morata ponovno potrditi svoje zaveze, ki izhajajo iz njunega članstva v Mednarodni organizaciji dela;
- minimalno osnovo mora predstavljati osem temeljnih konvencij Mednarodne organizacije dela, ki jih je v ministrski deklaraciji iz Singapurja leta 1996 podprla STO;
- ponovna potrditev skupne zaveze k učinkovitemu izvajanju, spodbujanju in izvrševanju zakonodaje in pobud na področju okolja;

— zaveza k zagotavljanju in spodbujanju ohranjanja, trajnostne rabe in upravljanja naravnih virov ter izvajanju temeljnih večstranskih okoljskih sporazumov.

1.19 EESO bi moral po zaključku posvetovanja Komisije o zaščiti naložb in reševanju sporov med vlagatelji in državo spodbujati širok dialog o reševanju tovrstnih sporov. Evropska komisija bi morala kot prispevek k temu pojasniti, kako bo ocenila in upoštevala rezultate posvetovanja ter zagotovila predhodno opredelitev pojmov, kot je „neresen“ v povezavi z navedenim področjem uporabe „odprave neresnih zahtevkov“ ali „javnopравни namen“ v povezavi z izjemami, ki so predvidene za prepoved razlastitve.

1.20 Odbor bi moral kot del tekočega projektne del v zvezi s TTIP pripraviti mnenje na lastno pobudo o reševanju sporov med vlagatelji in državo.

1.21 EESO podpira vključitev posebnega poglavja o malih in srednjih podjetjih.

1.22 V skladu z obveznostmi iz Pogodbe o delovanju Evropske unije je treba ohraniti posebno naravo javnih storitev.

1.23 Zagotavljanje zanesljive oskrbe z energijo in dostopa do strateških surovin je ključnega pomena. Sporazum o TTIP bi moral poleg tega spodbujati energetska učinkovitost in obnovljive vire energije ter obema pogodbenicama zagotavljati pravico, da ohranita ali vzpostavita standarde in predpise na tem področju, hkrati pa si čim bolj prizadevata za zблиževanje njunih (domaćih) standardov.

1.24 Ključnega pomena je, da obstaja enak dostop do javnih naročil na obeh straneh Atlantika. Kakršna koli določba v zvezi s tem ne sme ogroziti pravico držav članic EU ter regionalnih in lokalnih oblasti do izvajanja lastnih socialnih in okoljskih politik, ki so rezultat demokratičnega dogovora.

1.25 Obe podpisnici sporazuma bi morali priznati, da sta spodbujanje in varstvo interesov potrošnikov ključnega pomena za doseg široke javne podpore za kakršen koli sporazum.

1.26 Upoštevati je treba obstoječe kmetijske in agroživilske standarde EU ter spoštovati previdnostno načelo iz Lizbonske pogodbe.

1.27 V okviru TTIP bi si bilo treba prizadevati za doseg pravne varnosti za podjetja na podlagi geografskih kazalnikov.

1.28 Med pogajanjem bi bilo treba civilno družbo obveščati po vsakem krogu pogajanj ter vse do zadnje faze posvetovanja pred parafiranjem. Takšni informativni sestanki bi imeli veliko večjo podporo javnosti, če bi Evropska komisija pojasnila, da gre za posvetovanja in da bodo pogajalci stališča zainteresiranih strani ustrezno upoštevali.

1.29 Močan mehanizem civilne družbe za spremljanje mora biti bistveni element vsakega sporazuma. Tako bi pogodbenici morali biti obvezani k posvetovanju s predstavniki njune civilne družbe prek ustrezne notranje svetovalne skupine, ki omogoča uravnoteženo zastopanje gospodarskih, socialnih in okoljskih interesov. Na strani EU bi EESO moral biti ključen del tovrstnega mehanizma. Notranja svetovalna skupina:

— bi morala biti pooblašćena, da na nacionalne organe in skupne politične organe iz sporazuma (npr. skupni odbor za trgovino in trajnostni razvoj) naslovi priporočila, ki bi jih ti politični organi morali učinkovito obravnavati v določenem časovnem obdobju;

— bi morala imeti možnost, da od drugih organizacij civilne družbe sprejema formalne predloge glede izvajanja poglavja o trajnostnem razvoju in jih posreduje v obravnavo političnim organom;

- bi morala imeti pravico, da v zvezi s predlogi tretjih strani pripravi mnenja in priporočila;
- bi morala imeti možnost, da pod posebnimi pogoji v primeru kršitve določb iz poglavja o trajnostnem razvoju od strank zahteva uvedbo procesa posvetovanja ali postopka reševanja spora.

1.30 Ključnega pomena je tudi, da sporazum vsebuje določbo, ki predvideva, da se vsaj enkrat letno nacionalna mehanizma obeh pogodbenic za spremljanje sestane kot skupen organ, da se pregleda izvajanje poglavja o trajnostnem razvoju in obravnavajo skupna sporočila in priporočila pogodbenicam.

1.31 Vzpostaviti bi bilo treba transatlantska dialoga za področji dela in okolja, ki ju predvideva Transatlantski ekonomski svet. Gre za ponovitev poziva, ki ga je EESO že podal v svojem mnenju iz marca 2009 ⁽¹⁾.

1.32 EESO bi moral prednostno vzpostaviti kontaktno skupino EU–ZDA.

2. Uvod (ozadje)

2.1 V skupni izjavi predsednika Evropske komisije Joseja Manuela Barrosa, predsednika Evropskega sveta Hermana Van Rompuya in predsednika ZDA Baracka Obame ob naznanitvi začetka pogajanj o celovitem čezatlantskem partnerstvu za trgovino in naložbe je bilo navedeno, da bodo „s temi pogajanjmi Združene države Amerike in Evropska unija imele priložnost, da ne le razširijo čezatlantsko trgovino in naložbe preko Atlantika, temveč tudi, da prispevajo k oblikovanju globalnih pravil, ki bi lahko okrepila večstranski trgovinski sistem“.

2.2 Ta izjava poudarja potencial tega sporazuma za določanje standardov v večstranskem okviru. V zadnjem času je EU začela in v nekaterih primerih tudi sklenila pogajanja o številnih dvostranskih trgovinskih sporazumih. Čeprav lahko ti sporazumi prinesejo pomembne koristi, EESO ponovno poudarja svojo izrazito naklonjenost trdnemu večstranskemu sporazumu, doseženemu prek pogajanj v okviru STO. EU mora nadaljevati svoja prizadevanja v tej smeri in graditi na zmernih dosežkih ministrske konference STO, ki je bila leta 2013 na Baliju.

3. Politično ozadje

3.1 Na obeh straneh Atlantika in obeh straneh politične ločnice v ZDA prevladuje izjemna politična volja za doseg uspešnega izida pogajanj o TTIP. Cilj bi moral biti uspešen zaključek pogajanj v mandatu sedanje vlade ZDA.

3.2 Odbor poudarja svojo zavezanost prijateljskim in pozitivno naravnanim pogajanjem, ki vodijo k uspešnemu izidu. Odbor kot spodbudna dejstva zagotovi obeh strani, da pogajanja ne bodo povzročila znižanja standardov. Glede na veliko občutljivost tega vprašanja in pozive k čim večji preglednosti, ki jih je široka civilna družba posredovala EESO, bo Odbor pozorno spremljal pogajanja in v zvezi s tem z veseljem pričakuje izmenjavo najboljših praks.

3.3 Odbor ugotavlja, da bodo morale imeti vse morebitne faze pogajanj in tudi končni sporazum o partnerstvu podporo evropskih državljanov, ki so „na ravni Unije neposredno zastopani v Evropskem parlamentu“ (glej člen 10(2) PEU). Zato EESO poziva Svet in Komisijo, naj natančno izvajata postopke iz člena 218 PDEU, zlasti njegovega odstavka 10 („Evropski parlament se v vseh fazah postopka nemudoma in izčrpno obvesti.“).

3.4 Pogajalski strani si morata znatno prizadevati za redno posvetovanje s civilno družbo in njeno seznanjanje z najnovejšimi informacijami v času pogajanj. Popolna preglednost je ključna in bistveno je, da se besedila čim prej predložijo zainteresiranim stranem, kar bo omogočilo predložitev konstruktivnih pripomb v fazi, ko bo mogoče v pogajalskem procesu upoštevati njihovo vsebino. To bi prispevalo tudi k nemotenemu prehodu, ko bo imenovana nova Evropska komisija.

⁽¹⁾ UL C 228, 22.9.2009, str. 32–39.

3.5 Čezatlantske odnose so poslabšala razkritja glede vohunjenja Agencije ZDA za nacionalno varnost (NSA). O kočljivem vprašanju vohunjenja NSA in nadaljevanju trgovinskih pogajanj je nemška kanclerka Angela Merkel v govoru v Bundestagu 18. novembra dejala, da so čezatlantski odnosi in posledično tudi pogajanja o sporazumu o prosti trgovini zaradi preostalih obtožb, s katerimi se soočajo ZDA, trenutno nedvomno postavljena na preizkušnjo. Dodala, je da so obtožbe hude in da jih je treba pojasniti, poleg tega pa, kar je za prihodnost še pomembneje, zgraditi novo zaupanje. Evropski parlament je sprejel resolucijo ⁽²⁾, v kateri je jasno navedeno, da bi privolitev Evropskega parlamenta v trgovinski sporazum med EU in ZDA „lahko bila ogrožena“, če se dejavnosti vsesplošnega množičnega nadzora s strani Agencije ZDA za nacionalno varnost ne končajo. Odbor izraža upanje, da bo težave na tem področju mogoče razrešiti z diplomacijo in dobro voljo.

3.6 Pogajanja o TTIP bodo dober pokazatelj ponovne vzpostavitve potrebnega zaupanja. Treba je poudariti pozitiven pristop iz sporočila izvršnega urada predsednika ZDA predsedniku predstavniškega doma iz marca 2013, v skladu s katerim potencialne koristi močno odtehtajo napore, kar obenem narekuje tudi ton pogajanj. Tovrsten pristop je k svojim premislekom ubral tudi EESO.

4. Študije o gospodarskih, socialnih in okoljskih učinkih TTIP

4.1 Zadržanost glede možnosti za končen uspeh je upravičena, zlasti ob upoštevanju preteklih neuspehov, med katerimi velja omeniti pobudo Sira Leona Brittana iz leta 1998, ter nedavne čezatlantske dialoge, ki so potekali v prejšnjem desetletju. Da se vzpostavi položaj, koristen za obe strani, je treba pozornost usmeriti v skupne študije, da se natančneje preučijo možnosti za vzajemno ustvarjanje delovnih mest in opredeli, na katerih področjih bi lahko prišlo do izgub delovnih mest. Vendar novih delovnih mest ne bo mogoče ustvariti brez rasti. V zvezi s tem so pomembne tudi ugotovitve študije o učinku zunanjih tujih neposrednih naložb EU, ki jo je leta 2010 izvedlo podjetje Copenhagen Economics in v katerih je navedeno, da tovrstne naložbe ne bodo imele negativnega merljivega vpliva na delovna mesta.

4.2 EU bi si morala prizadevati za uspešen izid pogajanj o TTIP. Na področju dostopa do trga je vzajemnost pomembna. Nedavne študije ⁽³⁾, vključno z oceno učinka, ki jo je opravila Komisija, kažejo, da bodo koristi dosežene le s celovitim sporazumom.

4.3 Pogajanja bi morala graditi na obstoječih dosežkih. Sodeč po izračunih odnosi med EU in ZDA že prispevajo k skupno 13 milijonom delovnih mest, zajemajo skoraj 3 900 milijard USD naložb in predstavljajo 45 % svetovnega BDP.

4.4 Opravljenih je bilo že nekaj obsežnih statističnih projekcij. Po ocenah Centra za raziskovanje ekonomske politike bi celovit sporazum povzročil povečanje BDP v višini 119 milijard EUR v EU in 95 milijard v ZDA.

Koalicija podjetij za čezatlantsko trgovino je ocenila, da bi s TTIP ustvarili 500 000 dobro plačanih delovnih mest v EU in ZDA.

4.5 Vendar so nekatere napovedi manj optimistične – Center za raziskovanje ekonomske politike na primer ocenjuje, da bo večina ustvarjenih delovnih mest v sektorjih, ki zahtevajo nizke kvalifikacije, medtem ko bo v EU zlasti upadlo število visokokvalificiranih delovnih mest na področju elektrotehnike. Po ocenah centra bo 0,2–0,5 % delavcev v EU zaradi gospodarskega prestrukturiranja, ki bo posledica TTIP, prisiljeno zamenjati delovno mesto. Pomembno je, da se tovrstne spremembe priznajo v zgodnji fazi in da se v zadevnih sektorjih/državah članicah sprejmejo ustrezni ukrepi, da bi priznali prenosljiva znanja in zadržali usposobljeno delovno silo.

4.6 Neenakomeren učinek uspešnega TTIP je neizogiben, saj nanj vplivajo nacionalni, regionalni in sektorski dejavniki. Zato je treba v nadaljnjih pogajanjih statistične projekcije stalno posodabljati in spremljati, saj je obljubljenega treba preveriti glede na spreminjajočo se stvarnost.

4.7 Pomembno je, da Odbor spodbuja in spremlja morebitne potrebne študije o učinka, zlasti na področjih ustvarjanja delovnih mest, zaposlitvene mobilnosti, kakovosti delovnih mest in uporabe tehnologije.

⁽²⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0230+0+DOC+XML+V0//SL&language=SL>

⁽³⁾ Glej „Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment – An Economic Assessment“ (Zmanjšanje čezatlantskih ovir za trgovino in naložbe – ekonomska analiza); Center za raziskovanje ekonomske politike, London, marec 2013. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf

4.8 Tovrstne študije so že del procesa EU (npr. študija o oceni učinka trgovine na trajnostni razvoj, ki se trenutno izvaja za Evropsko komisijo ⁽⁴⁾), vendar je ključnega pomena, da je ta postopek širok, odprt in pregleden ter da vključuje stalen prispevek civilne družbe. Odbor izraža zadovoljstvo, da bo pomembno in redno prispeval na tem področju. Civilno družbo bi bilo treba vključevati stalno in konstruktivno ter priznati njeno temeljno vlogo. To mnenje je prvi prispevek EESO k temu vprašanju.

4.9 Odbor si pridržuje pravico, da končen izid pogajanj presoja z vidika navedenih zavez.

5. Odprava tarif v čezatlantski trgovini

5.1 Kljub razmeroma nizkim tarifam so te za nekatere občutljive proizvode na obeh straneh Atlantika, npr. za tobak, tekstil in oblačila, sladkor, obutev, mlečne izdelke in nekatere vrste zelenjave, najvišje. Poleg tega so v ZDA v veljavi visoke tarife za prehranske izdelke, izdelke iz rib in mesa, žitarice, testenine in čokolado. Za subjekte v teh sektorjih bi odprava tarif lahko pomenila posebno spodbudo za udejstvovanje v izvoznih dejavnostih.

5.2 Poleg tega je za čezatlantsko trgovino značilen znaten obseg trgovine znotraj posameznih podjetij in trgovine s polizdelki. Končni izdelki so pogosto rezultat zelo zapletenih dobavnih verig, v katerih imajo lahko celo nizke tarife znaten učinek na konkurenčnost izdelka. Zato je treba od prvega dne sporazuma odpraviti čim več dajatev. Za preostale dajatve prehodno obdobje ne bi smelo presegati pet let.

6. Premoščanje temeljnih razlik v regulativni ureditvi in določanju standardov

6.1 Tako v ZDA kot v EU je splošno priznano, da ima TTIP največji potencial na regulativnem področju. EESO pozdravlja močno zavezo, ki jo je dal glavni pogajalec EU Ignacio Garcia Bercero, in sicer, da „pri teh pogajanjih nikakor ne gre za zniževanje standardov“.

6.2 Po mnenju EESO je to ključno vprašanje in zgolj zaradi te zaveze in dejstva, da jo je novembra 2013 na sestanku za obveščanje civilne družbe izrazil tudi glavni pogajalec ZDA Dan Mullaney, EESO v tem mnenju ne poudarja katerega od številnih pomislekov, ki bi se pojavili, če zaveza ne bi bila v celoti upoštevana.

6.3 ZDA niso le največja trgovinska partnerica EU, temveč tudi država, s katero imamo skupne številne ideale in vrednote. Skupna stališča EU in ZDA daleč presegajo razhajanja med njima. Gre za neobičajne okoliščine, ki so odlična podlaga za ambiciozne rezultate. Za sprostitev celotnega izvoznega potenciala bi se bilo treba osredotočiti na odpravo netarifnih ovir na vzajemno koristen način, pri tem pa ohraniti sedanjo raven varstva in standardov za državljane, potrošnike, delavce in okolje. Na tem bi bilo treba graditi.

6.4 Vendar obstajajo različni pristopi k regulativni ureditvi/določanju standardov, ki jih bo treba v številnih sektorjih, kot so kemikalije, varnost hrane, kmetijstvo, vozila, kozmetični izdelki, tekstil in oblačila ter farmacevtski proizvodi, podrobneje preučiti. Na številnih področjih bi moralo biti mogoče doseči vzajemne koristi prek večje skladnosti predpisov, usklajevanja in vzajemnega priznavanja testiranj in ugotavljanj skladnosti, da se dosežejo podobni rezultati na podlagi podobnih postopkov. Vsi pristopi bi morali še vedno upoštevati mednarodne standarde.

6.5 V interesu lažjanja trgovine bi morala posodobitev postopkov in carinsko sodelovanje voditi k poenostavitvi in odpravi nepotrebnih dajatev in pregledov.

⁽⁴⁾ <http://www.trade-sia.com/ttip/>

6.6 Ključen element tesnejšega regulativnega sodelovanja med EU in ZDA bi morali biti spodbujanje in izmenjava najboljših praks ter izboljšanje varnosti, zdravja in gospodarske blaginje prebivalcev na obeh straneh Atlantika.

6.7 Podobno ambiciozna bi morala biti pogajanja o tehničnih ovirah za trgovino, kjer bi poglavje o tehničnih ovirah za trgovino, ki bi presegalo določbe ustreznega sporazuma STO in ki temelji na cilju nezniževanja standardov, lahko pomenilo enega od načinov za spodbujanje zaupanja v zadevna regulativna sistema.

6.8 Treba bi bilo vključiti učinkovite mehanizme za preprečevanje nastajanja novih ovir, in sicer prek zgodnjega posvetovanja o predpisih, ki bi lahko pomembno vplivali na industrijo v ZDA ali EU, če bo pri tem omogočeno sodelovanje vseh zainteresiranih strani. To ne sme posegati v pravico, da se sprejmejo predpisi v zvezi z varovanjem zdravja, varstvom državljanov in potrošnikov ter delovnimi in okoljskimi standardi, ki se strankama zdijo ustrezni glede na javni interes.

6.9 Prakse regulativnega odločanja na obeh straneh Atlantika ter regulativno sodelovanje med ZDA in EU morajo temeljiti na številnih načelih, kot so preglednost, odgovornost in oblikovanje politik, ki temelji na nepristranskem in odprtem vključevanju vseh delov družbe.

6.10 Razlike med pogodbenicama, kar zadeva pravila in standarde, bi bilo mogoče bistveno zmanjšati s prihodnjo ureditvijo, ki bi temeljila na zgodnjih dialogih in posvetovanjih s široko podlago, kar lahko čim bolj zmanjša razlike in zniža stroške tako proizvajalcev kot potrošnikov.

7. Trajnostni razvoj in različni standardi

7.1 EU in ZDA imajo pomembno vlogo v razpravah o trajnostnem razvoju na svetovni ravni ter pri mednarodnem sodelovanju, ki prispeva k doseganju povezanih ciljev. Hkrati je pomembno, da si tako EU kot ZDA v dobrobit lastnih državljanov prizadevajo za tri stebre trajnostnega razvoja (gospodarsko rast, socialni razvoj in varstvo okolja). V tem okviru bo sporazum o TTIP ter zlasti del, ki se nanaša na trgovino in trajnostni razvoj, EU in ZDA zagotovil možnost, da ponovno obnovijo svojo zavezo k podpori trajnostnemu razvoju prek lastnih politik, pa tudi prek okrepljenih trgovinskih in naložbenih tokov, dialoga in sodelovanja v okviru prihodnjega sporazuma.

7.2 Od decembra 2009 si je EU v skladu z Lizbonsko pogodbo⁽⁵⁾ prizadevala, da bi v vsak sklenjeni trgovinski sporazum vključila poglavje o trgovini in trajnostnem razvoju. To močno podpirata tako EESO kot Evropski parlament.

7.3 V novem sporazumu bi bilo treba potrditi pravico pogodbenic, da sprejemata predpise in oblikujeta lastne prednostne naloge, politike in zakone na področju trajnostnega razvoja v skladu s svojimi zavezami glede spoštovanja mednarodnih standardov in sporazumov.

7.4 Pogosto navedeno zavezo Komisije, da standardi EU na področju zdravja, varnosti, okolja, dela in varstva potrošnikov ne bodo znižani, je treba pozdraviti. EESO bi moral to tudi spremljati, da se zagotovi, da ta zagotovila ne bodo ogrožena.

7.5 Ta zagotovila bi bilo treba nadgraditi z opredelitvijo ključnih vprašanj in določitvijo nadaljnjih pozitivnih ukrepov, med drugim v zvezi s socialnimi vprašanji. EESO mora TTIP priznati kot stalno prednostno nalogo za celotno obdobje trajanja pogajanj in izvajanja.

7.6 Pogodbenici bi morali ponovno potrditi svojo zavezanost k učinkovitemu izvajanju in izvrševanju svoje zakonodaje na področju dela. Prav tako bi morali ponovno potrditi obveznosti, ki izhajajo iz članstva v Mednarodni organizaciji dela (MOD), vključno z Deklaracijo o temeljnih načelih in pravicah iz leta 1998, ki je zavezujoča za vse članice MOD. Osem ključnih konvencij MOD (ki jih je v ministrski deklaraciji iz Singapurja leta 1996 podprla STO) mora tvoriti minimalno podlago za socialne vidike kakršnega koli poglavja o trajnostnem razvoju v okviru TTIP, kot velja za vse nedavne sporazume o prosti trgovini, ki jih je sklenila EU⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Člen 207 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) o načelih trgovinske politike EU, člen 3(5) Pogodbe o Evropski uniji (PEU) in člen 21 PEU o glavnih načelih zunanjega delovanja EU in podpori, ki jo EU namenja trgovini in trajnostnemu razvoju.

⁽⁶⁾ UL L 127 14.5.2011, str. 62–65.

7.7 EU je pri dokončanju lastnega notranjega trga vedno spodbujala t. i. „socialno agendo“ in ravno EESO je dober primer zavezanosti EU k dialogu in konsenzu. Ob upoštevanju nekoliko drugačnega socialnega modela ZDA bi EU kljub temu morala močno spodbujati in varovati lasten model, ki temelji na družbeni solidarnosti.

7.8 Pogodbenici bi morali priznati pomen globalnega okoljskega upravljanja in pravil za spopadanje z okoljskimi izzivi v skupnem interesu. Ponovno bi morali potrditi svojo zavezanost učinkovitemu izvajanju in izvrševanju svoje zakonodaje na področju okolja. Poleg tega bi pogodbenici morali ponovno izraziti zavezanost k nadaljnjemu ukrepanju, da bi zagotovili in spodbujali ohranjanje, trajnostno rabo in upravljanje naravnih virov. V tem okviru bi pogodbenici morali prav tako ponovno potrditi svojo zavezanost večstranskim okoljskim sporazumom.

7.9 TTIP bi prav tako moral predstavljati priložnost za EU in ZDA, da še naprej spodbujajo trgovino in naložbe, ki spodbujajo trajnostni razvoj, npr. liberalizacijo trgovine z okolju prijaznimi dobrinami (v skladu s pobudo, napovedano v Davosu 24. januarja 2014, pri kateri sta udeleženi obe pogodbenici), spodbujanje družbene odgovornosti podjetij in drugo.

7.10 Za razliko od ZDA EU do zdaj vprašanj v povezavi z delom in okoljem, vključenih v poglavje o trajnostnem razvoju, ni vključila v splošni postopek za reševanje sporov, temveč v posvetovalni postopek, ki ne more privedi do trgovinskih sankcij. Razlogi za ta položaj so nejasni in EESO poziva Komisijo, naj ga pojasni.

8. Naložbe

8.1 EU je z začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe pridobila pristojnosti na področju naložb. Nov sporazum bi nadomestil vse obstoječe posamezne dvostranske sporazume o naložbah, ki so jih sklenile ZDA in devet držav članic.

8.2 Na večstranski ravni so EU in ZDA med podpisnicami Sporazuma STO o ukrepih na področju vlaganj, ki vplivajo na trgovino. Vendar se ta sporazum nanaša le na ukrepe, ki vplivajo na trgovino z blagom, ne pa tudi na trgovino s storitvami ali druga ključna področja, ki so se razvila v zadnjih dvajsetih letih. Poleg tega so EU in ZDA aprila 2012 dosegle dogovor o ambicioznem sklopu naložbenih načel in k temu povabile tudi druge države.

8.3 Vprašanje o vključitvi mehanizma za reševanje sporov med vlagatelji in državo je bilo na obeh straneh Atlantika deležno velike pozornosti javnosti, sprožilo pa je tudi nemalo pomislekov. Odbor pozdravlja dejstvo, da se Komisija zaveda številnih pomislekov javnosti glede agresivnih pravnih taktik ⁽⁷⁾, in odločitev Komisije, da glede na izjemen interes javnosti izvede ločeno javno posvetovanje o zaščiti naložb in reševanju sporov med vlagatelji in državo. Javno posvetovanje, ki se je začelo 27. marca 2014, je dober primer spodbujanja civilne družbe, da prispeva k pogajanju.

8.4 Po mnenju EESO je ključnega pomena zagotoviti, da morebiten mehanizem za reševanje sporov med vlagatelji in državo, vključen v sporazum o TTIP, ne ogroža zmožnosti držav članic EU, da sprejemajo predpise v javnem interesu. Odbor se zaveda prizadevanj za večjo preglednost in bo pripravil mnenje na lastno pobudo o mehanizmu za reševanje sporov med vlagatelji in državo.

8.5 Komisija v odstavku 8 poročila, ki je bilo objavljeno 3. oktobra 2013, določa predloge za ustavitve morebitne zlorabe postopkov mehanizma za reševanje sporov med vlagatelji in državo. Odbor meni, da opredelitev nekaterih pojmov ni jasna, med drugim pojmov „neresni zahtevki“ in „javnopravni namen“. Čim prej je treba oblikovati ustrezno opredelitev.

8.6 EESO meni, da je pomembno, da se v pogajalskem stališču EU predvidi številne pogoje za vključitev mehanizmov za reševanje sporov med vlagatelji in državo v sporazum, med drugim, da ustrezne določbe sporazuma državam članicam omogočajo, da na nediskriminatoren način sprejemajo ukrepe za doseglo upravičenih ciljev javne politike, kot so socialni, okoljski in varnostni cilji, varstvo potrošnikov, stabilnost finančnega sistema, javno zdravje in varnost. Ta izjava bi morala biti vodilno načelo za pogajalce EU in biti izrecno omenjena v sporazumu.

⁽⁷⁾ Agresivne pravne taktike trenutno izvajajo zasebne družbe proti suverenim državam, gl. zadeve *Veolia proti Egiptu* in *Philip Morris proti Avstraliji*.

9. Mala in srednja podjetja (MSP)

9.1 V Evropski uniji in Združenih državah Amerike so mala in srednja podjetja ter novoustanovljena podjetja ključna gonila rasti in ustvarjanja delovnih mest. V skupino MSP spada več kot 20 milijonov podjetij v EU in 28 milijonov podjetij v ZDA. Na obeh straneh Atlantika so MSP pomemben vir inovacij ter novih proizvodov in storitev in so že deležna koristi čezatlantske trgovine.

9.2 TTIP bo zlasti koristil MSP, saj trgovinske ovire običajno nesorazmerno obremenjujejo manjša podjetja, ki imajo za njihovo premostitev na voljo manj virov kot večja. TTIP prinaša MSP možne koristi na področjih tarif, regulativnih vprašanj in netarifnih ovir, storitev, elektronskega poslovanja, javnih naročil, carin in olajševanja trgovine ter pravic intelektualne lastnine.

9.3 EESO podpira vključitev posebnega poglavja o MSP v sporazum o TTIP. S tovrstnim poglavjem bi lahko vzpostavili mehanizme, v okviru katerih bi obe strani sodelovali pri spodbujanju sodelovanja MSP v čezatlantski trgovini. Določbe bi prav tako lahko predvidevale oblikovanje posebnega odbora za MSP, ki bi sodeloval s skupnostjo malih podjetij, in oblikovanje spletne informacijske platforme in drugih virov, ki bi MSP pomagali razumeti določbe sporazuma in kako jim lahko ta koristi.

10. Interesi potrošnikov

10.1 Zaupanje potrošnikov je ključnega pomena za uspeh TTIP. Zaupanje bi vodilo k potrošnji, kar bi imelo pozitiven učinek na rast in zaposlovanje. Zato je ključnega pomena, da potrošniki prejmejo zagotovila, ki ustvarjajo zaupanje v čezatlantski trg. Jasna izjava, da ne bo prišlo do znižanja obstoječih standardov, je pomemben začetek. Izziv je uresničiti to zavezo, tako da se zagotovi jasen pravni okvir, ki bi preprečil, da bi do takšnega zniževanja lahko prišlo, civilno družbo pa je, poleg drugih pobud, tudi treba ustrezno in pravočasno obveščati o procesu približevanja zakonodaj. Vključiti je treba tudi določbe o ohranjanju pravice državljanov, da zahtevajo izvršitev takšnih določb v primeru njihove kršitve.

10.2 Obstaja bojazen, da bi odpiranje meja in odprava trgovinskih ovir lahko povečala razširjenost in učinek kontaminiranih živil. TTIP pomeni odlično priložnost za razvoj enotnega sistema za opozarjanje, ki vključuje EU in ZDA. Cilj tovrstnega sistema bi bil izboljšati varstvo potrošnikov in čim bolj omejiti negativne učinke na trgovino, če bi prišlo do kakršnega koli izbruha.

10.3 Sledljivost sestavin živil in njihovih derivatov je bistvenega pomena za zagotavljanje varnosti, kakovosti in ozaveščenega odločanja potrošnikov. TTIP je priložnost za EU in ZDA, da bolje spoznata zapletene svetovne verige in mreže preskrbe s hrano ter razvijeta trdne, skladne in interoperabilne pristope k zagotavljanju sledljivosti in avtentičnosti živil, vključno s sistemi za identifikacijo živali.

10.4 Vzpostaviti bi bilo treba sheme obveznega poročanja in izmenjavo informacij o novih proizvodih, da se spremlja uvajanje proizvedenih nanomaterialov na trg, v zvezi s katerimi bi bilo treba vzpostaviti obširne evidence, odprte za javni nadzor.

11. Storitve

11.1 Številni statistični podatki kažejo, da bi povečanje obsega trgovine in naložb v storitvenem sektorju lahko pomenilo eno glavnih možnosti za rast. Zato je pomembno, da se s pogajanjem dosežejo tehtne zaveze na področju storitev (tudi finančnih) na obeh straneh. Prednostni cilj evropskih podjetij je izboljššan dostop do trga.

11.2 V pogajanjih je treba tudi v celoti upoštevati posebno naravo javnih storitev v EU, ki bi jih bilo treba ohraniti v skladu z obveznostmi iz Pogodbe o delovanju Evropske unije.

11.3 Regulativno sodelovanje bi moralo vključevati tudi storitve in omogočiti boljše sodelovanje med regulativnimi organi, večjo preglednost in odpravo nepotrebnih in obremenjujočih zahtev.

12. Kmetijstvo in prehrana

12.1 Sporazum bi moral biti ambiciozen glede sanitarnih in fitosanitarnih vprašanj, pri katerih bi si ZDA in EU morale prizadevati za sklenitev ambicioznega poglavja o sanitarnih in fitosanitarnih vprašanjih, ki bi presevalo določbe ustreznega sporazuma STO.

12.2 Kmetijska in agroživilska proizvodnja se v ZDA in EU razvijata v zelo različnih razmerah (npr. dobrobit živali, predpisi v zvezi z varnostjo hrane, uporaba fitofarmaceutskih sredstev). V ZDA odločitev o dajanju določenega proizvoda na trg temelji izključno na znanstvenih preudarkih, medtem ko v Evropi takšno odločitev usmerja „načelo previdnosti“. To razliko v pristopih je v pogajanjih treba upoštevati.

12.3 Zaradi zaveze Komisije, da ne bo znižala evropskih standardov zlasti glede varstva potrošnikov, je treba posebno pozornost nameniti vprašanju varnosti hrane (gensko spremenjena hrana, hormoni v hrani, kemično čiščena hrana itd.), pri čemer je treba zagotoviti sistematično spoštovanje previdnostnega načela (ki je zapisano v Lizbonski pogodbi). Večjo združljivost zakonodajnih sistemov ZDA in EU je treba doseči ob spoštovanju visoke ravni varnosti standardov na obeh straneh Atlantika.

13. Javna naročila

13.1 Javna naročila so posebno občutljivo vprašanje, pri katerem bi moral biti pristop EU odločnejši, saj imajo trenutno podjetja iz ZDA več koristi od odprtosti evropskega trga kot obratno. Ključnega pomena je, da kakršen koli sporazum določa enake ravni dostopa do javnih naročil na obeh straneh Atlantika.

13.2 Pogajalci morajo zagotoviti, da pravica držav članic EU ter regionalnih in lokalnih oblasti do izvajanja lastnih socialnih in okoljskih politik, ki so rezultat demokratičnega odločanja, ne bo ogrožena.

14. Varstvo podatkov

Obstaja bojazen, da bi sporazum o TTIP oslabil predpise o varstvu podatkov v EU in ZDA, zaradi česar bi bili državljani izpostavljeni ogrožanju varstva njihovih podatkov in vdorom v zasebnost. V skladu z zavezami iz točke 6.1 je ključnega pomena, da se standardi varstva na tem področju ne znižajo in da se državljanom EU, kadar poslujejo s podjetji s sedežem v ZDA, zagotovi enaka raven zaščite v okviru sedanje zakonodaje EU o varstvu podatkov.

15. Energija in strateške surovine

15.1 Ključnega pomena je zagotoviti zanesljivo oskrbo z energijo. Med pogajanjimi o TTIP je treba razvijati določbe o zanesljivi oskrbi z energijo in o strateških surovinah, katerih namen je opredeliti obstoječa in prihodnja ozka grla na področju dobave in infrastrukture, ki bi lahko vplivala na trgovino z energijo, ter mehanizme za obravnavo kriz v oskrbi in motenj.

15.2 Energetska učinkovitost in spodbujanje energije iz obnovljivih virov sta temeljna vidika energetske politike EU in ZDA. TTIP bi moral spodbujati te cilje in obema pogodbenicama zagotoviti pravico, da ohranita ali vzpostavita standarde in predpise glede npr. energetske učinkovitosti proizvodov, naprav in procesov, hkrati pa si čim bolj prizadevata za zблиževanje njihovih nacionalnih standardov.

16. Geografske označbe

EU v ZDA izvažata proizvode z visoko dodano vrednostjo, pri čemer igra sistem geografskih označb ključno vlogo: proizvode EU ščiti pred ponaredki in goljufijami ter preprečuje zavajanje potrošnikov. V sporazumu o TTIP bi si bilo treba prizadevati za doseg prave varnosti za podjetja, katerih poslovanje temelji na geografskih označbah.

17. Vloga in sodelovanje civilne družbe

17.1 EESO meni, da je uveljavljen postopek, v skladu s katerim se civilno družbo obvešča po vsakem krogu pogajanj, zelo dragocen. Ključnega pomena je, da se še naprej opravljajo posvetovanja z vsemi zainteresiranimi stranmi in da se EESO sprejme kot ključen sestavni del pogajalskega procesa. Vendar civilna družba izraža zaskrbljenost, ker so pogajalska besedila po nepotrebnem zaupna, kar ovira postopek obveščanja. To bi lahko resno spodkopalo zaupanje in podporo javnosti kakršnemu koli izpogajanemu sporazumu o TTIP.

17.2 Transatlantski ekonomski svet ter pomanjkljivosti petih čezatlantskih dialogov (med podjetji, potrošniki, zakonodajalci, o delu in o okolju) in razhajanja med njimi so bili podrobno obravnavani v mnenju EESO iz marca 2009⁽⁸⁾. Tovrstni ustrežno vzpostavljeni in delujoči organi lahko pomembno prispevajo k pogajalskemu procesu, kot dokazujeta čezatlantski poslovni dialog in čezatlantski dialog med potrošniki. EESO zato ponovno poziva k uvedbi čezatlantskih dialogov o delu in o okolju.

17.3 Kot je že bilo rečeno, TTIP prinaša tako pomisleke kot obete, vloga civilne družbe pa bo ključnega pomena pri končni potrditvi ali zavrnitvi izidov pogajanj.

Vsi dvostranski trgovinski sporazumi nove generacije, h katerim je pristopila EU, vsebujejo določbe o mehanizmih civilne družbe za spremljanje.

17.4 Vsak od teh mehanizmov bo *sui generis* glede na dejanske okoliščine. Vendar EESO odločno poudarja, da je tovrsten mehanizem posebej za TTIP treba oblikovati čim prej in da bi moral EESO sodelovati pri opredelitvi njegove oblike.

18. Vloga EESO

18.1 Bistvenega pomena je, da se v pogajalskem postopku prizna institucionalna vloga EESO in da se med pogajanjem vzdržuje redni dialog med EESO, Evropsko komisijo in Evropskim parlamentom.

18.2 Z Lizbonsko pogodbo je potrjena vloga Odbora kot mosta med civilno družbo in drugimi evropskimi institucijami, kar je ključen del tesnega sodelovanja med EESO in Komisijo. Glede na potencialen pomen TTIP je ključno, da:

- Komisija prizna vlogo Odbora ter ga obvešča o vseh vidikih pogajalskega procesa. EESO v zvezi s tem pozdravlja dejstvo, da bo skupina EESO za spremljanje, sestavljena iz treh članov, imela enak dostop do vseh dokumentov, ki so na voljo svetovalni skupini GD za trgovino;
- se zagotovi sodelovanje civilne družbe med celotnim procesom pogajanj;
- se po sklenitvi sporazuma vzpostavi trden in v celoti reprezentativen skupen mehanizem civilne družbe za spremljanje. EESO mora v tovrstnem organu imeti ključno vlogo.

18.3 Čeprav ZDA nimajo organa, ki bi bil enakovreden EESO, je misija v Washington februarja 2014 pokazala, da v ZDA obstaja zrela struktura organizirane civilne družbe. Slednja dopolnjuje strukturo EESO, ki jo sestavljajo tri skupine. TTIP je zato odlična priložnost za EESO, da nadaljuje svojo že uveljavljeno politiko razvijanja čezatlantskih povezav s civilno družbo. V ta namen se priporoča, da se prednostno oblikuje kontaktna skupina EU-ZDA.

18.4 To mnenje predstavlja začetek in ne konec sodelovanja EESO v procesu TTIP. Priporoča se, da se oblikuje stalen projekt EESO, na podlagi katerega bi Odbor v imenu civilne družbe sodeloval pri spremljanju procesa pogajanj o TTIP. To bi lahko na primer vključevalo nadaljnja mnenja, javna posvetovanja, seminarje, konference itd. o temah, kot so trajnostni razvoj, mala in srednja podjetja, mehanizmi za reševanje sporov med vlagatelji in državo, javna naročila in posebne sektorske analize.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽⁸⁾ UL C 228, 22.9.2009, str. 32–39.

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR**499. PLENARNO ZASEDANJE EESO – 4. IN 5. JUNIJ 2014****Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Vizija za notranji trg z industrijskimi proizvodi**

COM(2014) 25 final

(2014/C 424/03)

Poročevale **Denis MEYNENT**

Evropska komisija je 7. marca 2014 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Vizija za notranji trg z industrijskimi proizvodi

COM(2014) 25 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 14. maja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 144 glasovi za, 2 glasovoma proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja sporočilo Komisije o viziji za notranji trg z industrijskimi proizvodi. To sporočilo sodi v okvir nedavnih dobrodošlih prizadevanj za industrijsko politiko na ravni Unije, ki se kažejo zlasti v sporočilu Za oživitev evropske industrije.

1.2 Po mnenju EESO morajo biti tehnični standardi za industrijske proizvode določeni na demokratičen, odprt in pregleden način, pri čemer mora sodelovati širok krog deležnikov, ki vključuje vsaj podjetja, med drugim MSP, zaposlene ali njihove predstavnike ter potrošnike in okoljske nevladne organizacije. Da bi lahko to odpiranje steklo tudi v praksi, je upravičeno, da se deležnikom, ki nimajo dovolj sredstev za sodelovanje, zagotovi javna podpora.

1.3 Področje uporabe „bistvenih zahtev“ v javnem interesu, ki jih je mogoče preoblikovati v tehnične standarde, ne bi smelo biti omejeno na varnost, zdravje ter varstvo okolja in potrošnikov. Vključiti bi bilo treba vse oblike javnega interesa, ki so v okviru demokratičnega odločanja opredeljene kot upravičene, zlasti socialne in okoljske proizvodne pogoje, interoperabilnost tehničnih sistemov ter dostopnost za vse uporabnike.

1.4 Tehnične standarde je treba redno pregledovati in izboljševati, v inovativnih sektorjih še toliko pogosteje. Po mnenju EESO teh sprememb ne bi smeli upočasnjevati, ampak je treba čim bolj zmanjšati njihov učinek za podjetja, zlasti MSP.

1.5 Treba bi bilo oceniti učinek zakonodajnih predlogov na MSP ob upoštevanju Akta za mala podjetja⁽¹⁾. MSP namreč ne smejo biti izvzeta iz uporabe regulativnih standardov, saj so ti standardi namenjeni varstvu javnega interesa, ki pa niso odvisni od velikosti podjetja, ki je proizvod zasnovalo ali izdelalo, poleg tega pa je treba preprečiti nastanek trga dveh hitrosti.

1.6 EESO odobrava predlog Komisije, da se za uskladitev industrijskih proizvodov ne uporabijo direktive, ampak uredbe, ki se enoto in takoj uporabljajo po vsej Uniji; odobrava tudi preoblikovanje Sklepa št. 768/2008/ES Evropskega parlamenta in Sveta v splošno veljavno uredbo, s čimer se bo regulativna struktura poenostavila in postala bolj razumljiva, zlasti za MSP.

1.7 EESO se strinja s tem, da se povzetki standardov vsem zainteresiranim, zlasti MSP, dajo na voljo brezplačno.

1.8 EESO Komisiji predlaga, naj proračun za komuniciranje uporabi za obsežno obveščanje na notranjem trgu in trgih tretjih držav o kakovosti proizvodov in zelo strogih zahtevah, ki jih ti izpolnjujejo, da ustrezajo evropskim standardom, in v to dejavnost vključi deležnike, navedene v točki 1.2.

1.9 Pri sklepanju sporazumov o prosti trgovini je treba obvezno ohraniti demokratičen, odprt in pregleden značaj obstoječe zakonske ureditve tehničnih standardov za trg z industrijskimi proizvodi.

1.10 EESO je naklonjen vzpostavitvi osrednje elektronske podatkovne zbirke, ki bi razširjala informacije o standardih, ki se nanašajo na posamezne proizvode.

1.11 EESO podpira predlog za oblikovanje mehanizma za „elektronski nadzor“ enotnega trga, ki bi dobronamernim prijaviteljem omogočal, da pristojnim organom zaupno posredujejo nepravilnosti, ki so jih opazili pri zasnovi, izdelavi ali uvozu industrijskih proizvodov.

1.12 EESO meni, da so tehnične informacije v zvezi z določenim industrijskim proizvodom na papirju trajna in pristna oblika pogodbe, ki je varna pred ponarejanjem, informacije v elektronski obliki pa smejo veljati za primerne le, če izpolnjujejo enake zahteve.

1.13 EESO ugotavlja, da so na notranjem trgu z industrijskimi proizvodi še vedno prisotne določene ovire za prost pretok in svobodno konkurenco. Želi, da bi okrepili nadzor trga. Države članice je treba spodbuditi k zagotavljanju večje enotnosti sankcij ter primerljivih stopenj in tehnične ureditve nadzora trga ter distribucije blaga in storitev, da se poveča skladnost na evropski ravni.

2. Uvod

2.1 Komisija v sporočilu, ki je nadaljevanje sporočila iz oktobra 2012, preučuje možne smeri razvoja zakonodaje na področju notranjega trga z industrijskimi proizvodi ob upoštevanju internacionalizacije trgovine, tehničnega razvoja proizvodov ter uvedbe novih proizvodov in novih tehnologij na trgu. Ocenjuje učinek obstoječe zakonodaje na trg proizvodov z vidika industrije in gospodarskih subjektov, ki delujejo na enotnem trgu, in sicer na podlagi rezultatov javnega posvetovanja in študij primerov, ki so podrobneje razloženi v priloženem delovnem dokumentu služb Komisije (samo v angleščini).

2.2 Komisija v dokumentu opisuje razvoj prava Unije, ki ureja področje industrijskih proizvodov, od sprejetja „novega pristopa“ k usklajeni zakonodaji leta 1985: zakonodajalec Unije določa „bistvene zahteve“, tj. cilje na področju varnosti, zdravja ter varstva okolja in potrošnikov, ki jih morajo podjetja upoštevati ob dajanju proizvodov na trg Unije, da se zagotovi najvišja raven varstva (člen 114 PDEU). Te „bistvene zahteve“ se usklajujejo s pomočjo standardov, ki jih določijo evropski organi za standardizacijo na podlagi pooblastila Evropske komisije.

⁽¹⁾ UL C 376, 22.12.2011, str. 51.

2.3 Industrijski proizvodi so opredeljeni kot neživilski proizvodi, ki nastanejo z industrijskim postopkom izdelave, vendar pa se sporočilo nanaša le na proizvode, za katere v zadnjem času ni bila pripravljena zakonodaja ali izvedena revizija oziroma ocena. Sporočilo se prav tako ne nanaša na zelo specifične proizvode, npr. farmacevtske proizvode, ki se obravnavajo ločeno.

2.4 Po mnenju Komisije je uskladitev omogočila znatno rast trgovine z zadevnimi proizvodi, ki se je med letoma 2000 in 2012 povečevala hitreje kot skupna dodana vrednost proizvodnje. Zakonodaja Unije je s tem, ko je odpravila stroške zagotavljanja skladnosti, ki so jih prej nalagala različna nacionalna pravila oziroma ki so v nekaterih primerih nastali zaradi odsotnosti pravil, spodbudila ekonomijo obsega in hkrati okrepila konkurenčnost podjetij.

2.5 S pravili, vzpostavljenimi na podlagi pristopa iz leta 1985, se je povečalo tudi zaupanje potrošnikov v evropske proizvode.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Za dobro delovanje notranjega trga z industrijskimi proizvodi je nujno, da imajo potrošniki in poklicni uporabniki v celotni vrednostni verigi zaupanje v to, da ti proizvodi izpolnjujejo „bistvene zahteve“ v javnem interesu. Če tega zaupanja ni, se posli ustavijo, trg se zruši, na njem pa ostanejo le proizvodi slabše kakovosti ⁽²⁾.

3.2 Te zahteve se nanašajo na zdravje, varnost potrošnikov in industrijskih delavcev, varstvo okolja in potrošnikov, širše gledano pa tudi na vse oblike javnega interesa, ki se v okviru demokratičnega odločanja opredelijo kot upravičene, zlasti socialne in okoljske proizvodne pogoje, interoperabilnost tehničnih sistemov ter dostopnost za vse uporabnike.

3.3 Te „bistvene zahteve“ nastanejo na podlagi demokratičnega postopka političnega odločanja, ki vodi k oblikovanju zakonov ali predpisov, kar je temelj njihove legitimnosti. Za določanje „bistvenih zahtev“ in zagotavljanje, da jih spoštujejo vsi akterji na notranjem trgu, so pristojni javni organi.

3.4 Po mnenju EESO so tehnični standardi za industrijske proizvode tehnična različica teh „bistvenih zahtev“ v javnem interesu. Gre torej za politična orodja in jih je treba v celoti obravnavati kot takšna. To so predvsem orodja splošne politike za doseganje izrecnih ciljev javnega interesa, ki vključujejo cilje iz člena 114 PDEU – vendar ne le njih –, kot so: zdravje in varnost uporabnikov (potrošnikov ali zaposlenih v delovnem okolju), ugodni delovni pogoji za produktivnost in motivacijo delavcev, ohranjanje ogroženih, neobnovljivih ali redkih naravnih virov (podnebje, rudna bogastva, biosfera, žive vrste, voda), dobrobit živali, zaupnost in celovitost komunikacije in podatkov ter interoperabilnost sestavnih delov kompleksnih sistemov, pa tudi druge cilje, ki so opredeljeni v okviru demokratičnega odločanja.

3.5 Tehnični standardi so tudi orodja industrijske politike in strukturiranja trga. Spoštovanje strogega tehničnega standarda je orodje za diferenciacijo in konkurenčnost na mednarodnem trgu, in sicer na podlagi kakovosti, ne cene. Standardi lahko s predvidevanjem prihodnjih potreb in sprememb na trgu evropskim industrijam pomagajo, da so korak pred ostalimi, da uvajajo inovacije in proizvajajo proizvode, pri katerih je cenovna občutljivost manjša, hkrati pa ustvarjajo dobiček in kakovostna delovna mesta. Če na nekem trgu obstajajo konkurenčni standardi (zlasti za interoperabilnost), izbira standarda vpliva na to, katera podjetja bodo pridobila konkurenčno prednost, to pa vpliva tudi na lokacijo gospodarske dejavnosti in delovna mesta.

3.6 Zaradi tega političnega vidika tehničnih standardov za industrijske proizvode ne moremo obravnavati kot področje za izključno zasebni interes in tehnične strokovnjake, ampak morajo biti ravno nasprotno predmet demokratičnega, odprtega in preglednega postopka določanja, ki zajema širok krog deležnikov. Ta postopek vključuje naslednjih 5 faz določanja:

- samo primernost standardizacije;
- predvidene cilje standardizacije;
- tehnična sredstva za doseg te ciljev;
- spremljanje skladnosti s standardom in nadzor trga ter
- izvrševanje učinkovitih, sorazmernih in odvrčalnih sankcij v primeru neskladnosti.

⁽²⁾ To je leta 1970 dokazal George Akerlof, dobitnik Nobelove nagrade za ekonomijo, v svojem članku o rabljenih avtomobilih (Akerlof, George A., 1970). „The Market for 'Lemons': Quality Uncertainty and the Market Mechanism“. *Quarterly Journal of Economics* (The MIT Press) 84(3): 488–500. doi:10.2307/1879431).

3.7 Postopek določanja mora temeljiti na odprtih in legitimnih institucijah, ki dajejo možnost vplivanja na odločitev prav vsem deležnikom. Po mnenju EESO je seznam deležnikov, ki lahko upravičeno prispevajo k temu določanju, odprtega tipa in odvisen od samega značaja določanja (pri standardu za dobro počutje rejnih živali, na primer, ne bodo sodelovali isti deležniki kot pri standardu za interoperabilnost opreme za digitalno komunikacijo). Vseeno pa mora vključevati vsaj podjetja, med drugim MSP, zaposlene ali njihove predstavnike, potrošnike in okoljske nevladne organizacije.

3.8 Dejstvo, da so tehnični standardi orodja industrijske politike in konkurenčnosti, ki temeljijo na kakovosti in predvidevanju tehničnih, družbenih in okoljskih potreb, pa tudi vir tehničnih inovacij, pomeni, da jih je treba, če želimo, da izpolnjujejo svojo nalogo, redno pregledovati in izboljševati, v inovativnih sektorjih še toliko pogosteje. Odbor priporoča, da se v primeru zelo inovativnih sektorjev z velikim potencialom rasti poleg ciljev zagotavljanja demokratične in socialne legitimnosti regulativnega postopka in standardizacije, kot je opredeljeno v točkah 3.2 do 3.7, predvidi tudi cilj hitrejšega določanja in nato posodabljanja standardov. Vendar pa je treba pri tem zagotoviti, da bo vpliv teh sprememb na podjetja čim manjši.

3.9 Tehnični standardi za industrijske proizvode so namreč najboljša podpora obveščanju in ozaveščanju (končnih in vmesnih) potrošnikov. Zagotavljajo objektivna in zanesljiva merila, s pomočjo katerih lahko potrošniki sami ocenijo, ali proizvod ustreza njihovim potrebam. Tako informirani in ozaveščeni potrošniki znajo ločevati med kakovostnimi proizvodi in s tem prispevajo k necenovni konkurenčnosti evropske industrije, ki temelji na visoki usposobljenosti in motiviranosti zaposlenih. Ti standardi so zato bistven element simbiotskih odnosov med industrijskimi dobavitelji kakovostnih proizvodov ter zahtevnimi in natančnimi potrošniki.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Dosedanja praksa določanja standardov, usklajenih z direktivami, povzroča nestabilnost ter od podjetij zahteva nenehna in pogosto jalova prilagajanja. Pravzaprav lahko to privede do geografskega razlikovanja zakonodaje od ene države članice do druge. Razlike se lahko zdijo majhne, vendar pa postanejo velike, ko gre za obseg podrobnosti, ki so potrebne za zagotovitev skladnosti nekega industrijskega proizvoda z določenim standardom. Zaradi različnih datumov prenosa direktive v vseh 28 nacionalnih zakonodaj poleg geografskih razlik obstajajo tudi časovne razlike. Obdobje prenosa namreč lahko traja tudi do 36 mesecev, standardi pa se lahko spremenijo v približno enako dolgem obdobju, v primeru zelo inovativnih sektorjev pa celo v krajšem, zato so podjetja lahko nenehno izpostavljeni negotovosti in zmedbi glede prehodnih obdobj.

4.2 V teh okoliščinah, ki so še posebej problematične za MSP, ki nimajo dovolj sredstev za sprotno spremljanje regulativnih sprememb, je predlog Komisije, da se namesto direktiv uporabijo uredbe, ki se začnejo enotno in takoj uporabljati po celi Uniji, zelo dobrodošel. EESO meni, da je takšna določba izredno pozitivna. Tako naj bi odpravili pomemben razlog za regulativno nestabilnost, raziskovalnim, razvojnim in inovacijskim skupinam pa omogočili delo v resnično enotnem in več let stabilnem okolju za 500 milijonov potrošnikov ter v tempu, ki ga narekuje inovativnost posameznega sektorja.

4.3 Z istimi argumenti je mogoče utemeljiti tudi, da je z vidika subsidiarnosti uporaba uredb za določitev tehničnih standardov za industrijske proizvode eden od primerov, ko je ukrepanje na ravni Unije veliko bolj učinkovito kot ukrepanje na ravni držav članic.

4.4 EESO podpira tudi zamisel o preoblikovanju Sklepa št. 768/2008/ES Evropskega parlamenta in Sveta v uredbo, ki se splošno uporablja. Z oblikovanjem niza skupnih opredelitev, pojmov in konceptov, ki se uporabljajo horizontalno za celotno tehnično standardizacijo po posameznih sektorjih, se odpravljata podvajanje in ponavljanje, poenostavlja se spreminjanje besedila in spoštujejo dobre prakse pisanja tehničnih besedil.

4.5 Cilj javnega interesa je, da k delu na področju standardizacije, tj. k petim fazam, omenjenim v točki 3.6, prispeva širok krog deležnikov. Nekateri od teh deležnikov, kot so sindikati, MSP in združenja potrošnikov in naravovarstvenikov, razpolagajo z omejenimi sredstvi. Zato je po mnenju EESO upravičeno, da se jim za njihovo sodelovanje pri tovrstnem delu dodeli javna podpora in zagotovi glasovalna pravica, da se tako v praksi uresniči odpiranje postopka.

4.6 EESO se strinja, da bi morali biti povzetki standardov na voljo brezplačno. Nepoznavanje zakonodaje ni opravičljiv izgovor, vendar pa morajo podjetja trenutno za dostop do tehničnih standardov plačati, ne da bi bila sploh dovolj seznanjena z vsebino in področjem uporabe standarda, da bi lahko ugotovila, ali se slednji uporablja v njihovem primeru. To ima škodljive posledice za MSP, pa tudi za vse ostale deležnike. Zato EESO ta ukrep podpira in hkrati poziva, da je treba povzetke dati javno na voljo vsem zainteresiranim.

4.7 EESO podpira predlog za vzpostavitev osrednje elektronske podatkovne zbirke, ki bo za vsak posamezen proizvod omogočala dostop do seznama standardov, katerim ta ustreza, in podatka o načinu potrjevanja te skladnosti (zlasti ali temelji na samocertificiranju ali skladnost ugotavlja pooblaščen tretja stran). Ta podatkovna zbirka bi lahko naročnikom ob vsaki spremembi standarda, ki se nanaša na zadevni proizvod, brezplačno pošiljala samodejna elektronska opozorila.

4.8 EESO podpira možnost, da se prijaviteljem omogoči, da pristojnim organom prek posebnega mehanizma za elektronski nadzor enotnega trga zaupno posredujejo nepravilnosti, ki so jih opazili pri zasnovi, izdelavi ali uvozu industrijskih proizvodov. Dobronamerne prijavitelje je treba zaščititi pred morebitnim pregonom ali sankcijami, kot je odpustitev, če gre za zaposlene osebe. Takšen skupen in porazdeljen nadzor trga, pri katerem se uporabljajo tehnologije spleta 2.0, lahko izboljša zdravje in varnost uporabnikov industrijskih proizvodov, ki so v prodaji po celotni Uniji, hkrati pa podjetja, ki spoštujejo zakonodajo, ščiti pred zlorabami njihovih nepoštenih konkurentov.

4.9 EESO gleda na tehnične informacije o industrijskem proizvodu kot na sestavni del pogodbe, ki nastane z nakupom proizvoda. Tako je nakup lahko opravljen osveščeno in na podlagi informacij, po nakupu pa pogodba velja v primeru okvare, nezgode ali nedoseganja oglaševanih rezultatov. Te informacije nikakor niso „nepotrebne“ in ne „zmanjšujejo estetskega videza proizvoda“, kot je navedeno v sporočilu Komisije, ampak jih je, nasprotno, treba izročiti kupcu na trajnem in pristnem nosilcu, varnem pred ponarejanjem, ki ostane berljiv ne glede na nadaljnji razvoj razpoložljivih elektronskih orodij skozi celoten življenjski cikel proizvoda. Zato EESO meni, da dokumentacija v papirni obliki, pripravljena v jeziku države, v kateri je proizvod prodan, ki je na voljo na prodajnem mestu in je priložena embalaži, izpolnjuje te pogoje, medtem ko elektronski nosilec velja za primernega le, če ustreza zgoraj navedenim funkcionalnim zahtevam.

4.10 EESO poziva Komisijo, naj proračun za komuniciranje uporabi za obsežno obveščanje na notranjem trgu in trgih tretjih držav o kakovosti proizvodov in zelo strogih zahtevah, ki jih ti izpolnjujejo, da ustrezajo evropskim standardom, in v to dejavnost vključi deležnike, navedene v točki 3.7. Tako bodo potrošniki in poklicni kupci bolje seznanjeni s prednostmi izbire teh proizvodov. Proizvodom, zasnovanim in izdelanim v Evropi ali v skladu z evropskimi standardi, s tem pa tudi evropskim podjetjem in delavcem, bo to zagotovilo povsem objektivno in zanesljivo ter na kakovosti temelječo konkurenčno prednost.

4.11 Treba bi bilo oceniti učinek zakonodajnih predlogov na MSP ob upoštevanju Akta za mala podjetja⁽³⁾. EESO zato odločno podpira stališče Komisije, da MSP ne bi smela biti izvzeta iz spoštovanja pravil. Varovanje pred tveganji, ki jih neki proizvod predstavlja za zdravje in varnost potrošnikov ali poklicnih uporabnikov, ohranjanje naravnih virov in združljivost z obstoječimi tehničnimi sistemi so cilji javnega interesa, ki niso odvisni od velikosti podjetja, ki je proizvod zasnovalo ali izdelalo. Poleg tega obstajajo sektorji, zlasti sektorji, ki proizvajajo določeno potrošniško blago, kot so oblačila ali gospodinjstva oprema, ki so razdrobljeni na številna MSP. Zato ublažitev zahtev standardov za MSP ni sprejemljiva, saj bi to dejansko pomenilo izvzetje teh sektorjev, ki imajo precejšen kumulativni učinek na potrošnjo in s tem na stopnjo tveganja. Poleg tega bi tovrstno izvzetje povzročilo nastanek trga dveh hitrosti, na katerem bi proizvodi MSP (upravičeno) veljali za proizvode nižje kakovosti, saj bi bili podvrženi milejšim ali manj številnim standardom. To bi njihov konkurenčno manj ugoden položaj v primerjavi s proizvodi velikih skupin, ki imajo tudi večji proračun za oglaševanje, še poslabšalo.

4.12 EESO se ne strinja z mnenjem Komisije, da bi bile spremembe standardov lahko tako pogoste, da bi bila podjetja zaradi tega „čezmerno obremenjena“. Pogostnost spreminjanja standardov je odvisna od stopnje inovativnosti sektorja in pripomore k necenovni konkurenčnosti evropske industrije. Zato se spreminjanja standardov ne sme upočasniti; EESO pa priznava, da bi morala biti MSP o teh spremembah bolje obveščena, po potrebi s pomočjo podatkovne zbirke, omenjene v točki 4.7. Ustrezna in zadovoljiva rešitev tega problema je tudi predlog Komisije, da se spremembe standardov namesto z direktivami uvajajo z uredbami.

⁽³⁾ UL C 376, 22.12.2011, str. 51.

4.13 Po mnenju EESO se je treba pri sklepanju sporazumov o prosti trgovini obvezno opreti na pretekle izkušnje, ki so jih države članice Evropske unije pridobile na dolgi poti, ki se je začela leta 1993 in še ni končana, do vzpostavitve pravega enotnega trga z industrijskimi proizvodi, ki v celoti upošteva političen ter s tem demokratičen, odprt in pregleden značaj postopka določanja tehničnih standardov za te proizvode. EESO zato poziva Komisijo, naj med pogajanja, ki trenutno potekajo, vzpostavi enako odprt, demokratičen in pregleden institucionalni okvir za pet faz postopka standardizacije, omenjenih v točki 3.6, in za nadzor skladnosti. Kadar so standardi za proizvode, predpisi in sklepi, ki ščitijo javni interes, ter sankcije za njihovo nespoštovanje v skladu z zakonodajo EU in sporazumi STO, jih ne bi smeli obravnavati kot netarifne ovire in jih zato kritizirati.

4.14 Poseben in še nerešen problem je uresničevanje ciljev javnega interesa s pomočjo tehničnih standardov v primeru mednarodnih vrednostnih verig, ki ne sodijo zgolj v področje uporabe pravil enega samega območja pristojnosti. EESO predlaga, da si na tem področju prizadevamo predvsem za pridobivanje in certificiranje objektivnih in zanesljivih podatkov o proizvodu ter fizičnem in socialnem procesu njegove proizvodnje. Te podatke, ki se nato posredujejo skozi celotno vrednostno verigo, bi lahko primerjali z „bistvenimi zahtevami“ v okviru posameznih območij pristojnosti ob polnem upoštevanju njihove suverenosti.

4.15 Nekatere ovire za prost pretok in svobodno konkurenco so še vedno prisotne, kot na primer patenti, povezani s tehničnimi standardi, in neučinkovitost preverjanja izvajanja standardov in zakonodaje.

4.16 Če je bil za inovacijo, ki je postala tehnični standard, podeljen patent, je treba konkurentom nujno omogočiti, da obvezne licence pridobijo po razumni ceni. Zakonodaja o intelektualni lastnini mora zagotavljati učinkovito zaščito inovacij, pri čemer pa ne sme dopuščati, da bi se patenti ali avtorske pravice uporabljali kot ovira za industrijsko konkurenco in inovativnost. Po mnenju Odbora je njena naloga, da spodbuja prost pretok na enotnem trgu, k čemur bo odločno prispeval enotni patent EU, ki ga EESO še posebej podpira. Vendar pa EESO ugotavlja, da se v nekaterih neevropskih državah, med drugim v Združenih državah Amerike, patenti ne izdajajo vedno na podlagi zadostnih poizvedb o prejšnjem stanju, zato je njihova novost vprašljiva; sprejemanje trivialnih patentov vzbuja dvome glede njihove inventivnosti; poleg tega pa je podeljevanje patentov, ki se nanašajo na abstraktne pojme videza in občutenja (*look and feel*), ne glede na tehnična sredstva, s pomočjo katerih so bile te značilnosti pridobljene, v nasprotju s samim načelom patenta, ki se nanaša izključno na sredstvo, uporabljeno za doseg rezultata. To omogoča zlorabe postopka, pri čemer so evropska podjetja v slabšem položaju.

4.17 Ena od težav so tudi sankcije za kršitve nacionalnih ali evropskih tehničnih standardov, ki niso vedno ustrezne, sorazmerne ali dovolj odvračilne.

Sankcije, kazenske ali upravne, in nadzor trga so v pristojnosti držav članic; zaradi njihove raznolikosti bi ob uvajanju novih proizvodov na evropski trg lahko prišlo do izbiranja najugodnejšega pravnega reda („forum shopping“). Zato bi „modri vodič“, sistem RAPEX, postopek SOLVIT in drugi ukrepi morali spodbujati k večji enotnosti sankcij ter primerljivim stopnjam tehnične zahtevnosti nadzora trga ter distribucije blaga in storitev, da se poveča skladnost na evropski ravni. Komisija, ki daje pobudo za začetek zakonodajnih postopkov in spremlja njihovo izvajanje z nadziranjem dejavnosti držav članic, lahko v primeru neizvajanja sproži postopek na Sodišču Evropske unije. Tako določeno skladnost zakonodaj držav članic na evropski ravni in njihovega nadzora trgov ter proizvodov in storitev nazadnje zagotavlja Sodišče Evropske unije.

4.18 EESO želi, da bi okrepili nadzor trga.

4.18.1 Da bi preprečili morebitno neupravičeno uporabo oznake CE pri slabo obveščenih ali goljufivih proizvajalcih, bi bilo treba zlasti izboljšati carinski nadzor ob vstopu ali dajanju proizvodov na trg ter zagotoviti, da zadevni zastopniki, uvozniki in distributerji izpolnjujejo obveznosti glede skladnosti teh proizvodov, v skladu z veljavno zakonodajo Unije. K postopku preverjanja skladnosti, katerega del bi bili tudi potrošniki – prijavitelji nepravilnosti (točka 4.8), bi lahko pripomogla tudi navedba referenčne številke zakonitega zastopnika na oznaki CE, s pomočjo katere bi bilo mogoče prek spleta poiskati pravno identiteto in dokumentacijo o skladnosti.

4.18.2 Zaradi omejitev proračuna želi EESO opozoriti na potrebo po tem, da se organom, odgovornim za nadzor trga, zagotovijo ustrezna sredstva za opravljanje njihovih nalog in da se njihove dejavnosti osredotočijo na kraje z večjo verjetnostjo poskusov goljufije (pristanišča, diskontne in potujoče trgovine), hkrati pa se okrepi upravno sodelovanje, zlasti na področju boja proti ponarejanju. Mehanizem prijaviteljev nepravilnosti iz točke 4.8 bi lahko izboljšal učinkovitost teh organov, za kar bi bilo potrebnih zelo malo javnih sredstev.

4.18.3 EESO izraža zaskrbljenost nad dejstvom, da imajo nekateri industrijski gospodarski subjekti lahko tako velik vpliv na gospodarsko dejavnost ali zaposlovanje v posamezni državi članici, da lahko z grožnjo preselitve svoje dejavnosti nacionalno upravo prisilijo, da opusti vsakršne sankcije, kar ogroža potrošnike in vodi k nepošteni konkurenci za podjetja in zaposlene po celotni Uniji.

4.19 Po mnenju Odbora je z obveznostjo rednega poročanja in preiskavami na terenu mogoče zelo natančno spremljati spremembe na proizvodih; potrošniške in delavske organizacije imajo dobro izhodišče za opravljanje vloge prijaviteljev nepravilnosti, zlasti na področju zdravja in varnosti, ter bi morale sodelovati v vseh fazah priprave in izvajanja standardov.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o evropski mreži služb za zaposlovanje, dostopu delavcev do storitev na področju mobilnosti in nadaljnjem povezovanju trgov dela

COM(2014) 6 final – 2014/0002 (COD)

(2014/C 424/04)

Poročevalka **ga. DRBALOVÁ**

Soporočevalec : **g. PARIZA CASTAÑOS**

Evropski parlament in Svet sta 3. oziroma 6. februarja 2014 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o evropski mreži služb za zaposlovanje, dostopu delavcev do storitev na področju mobilnosti in nadaljnjem povezovanju trgov dela

COM(2014) 6 final – 2014/0002 (COD).

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 13. maja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 116 glasovi za, brez glasov proti in 1 vzdržanim glasom.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira predlog Komisije, da se Uredba 492/2011 in Izvedbeni sklep 2012/733/EU nadomestita z enim instrumentom, ki bo povečal preglednost, zagotovil učinkovito samodejno usklajevanje ponudbe in povpraševanja, opredelil podporne storitve, uvedel sistem za izmenjavo informacij o pomanjkanju in presežku delovne sile ter bo deloval na podlagi nediskriminacije in enake obravnave.

1.2 EESO priporoča, da Evropska komisija glede na nove vzorce mobilnosti in večjo potrebo po poštenu mobilnosti v členu 2 – *Opredelitve pojmov* – opredeli pošteno mobilnost. Ta opredelitev mora biti uravnotežena. Evropska komisija bi se lahko oprla na že obstoječe besedilo Oddelka 2 Uredbe 492/2011 in hkrati izrazila namero, da bo zagotovila popolno podporo ljudem, ki želijo na informiran način izkoristiti svojo pravico do dela v drugih državah članicah.

1.3 EESO razume namen Komisije, da zagotovi skoraj popolno ponudbo prostih delovnih mest na portalu EURES, tako da načelo preglednosti razširi še izven organizacij javnih služb za zaposlovanje s prostovoljnim sodelovanjem partnerjev EURES v mreži EURES na podlagi skupnih minimalnih meril. Vendar pa vidi tveganje v primeru, da ne bo zagotovljeno, da zasebni ponudniki upoštevajo enaka merila kakovosti kot javne službe za zaposlovanje. V vsakem primeru lahko države članice, če to želijo, poleg meril, določenih v Prilogi, uvedejo še dodatna merila, vendar pa ta nikakor ne smejo biti diskriminatorna. Nikakor se ne sme zgoditi, da bodo zasebni ponudniki svoje storitve ponujali za plačilo.

1.4 EESO države članice spodbuja, da sistematično dajejo na voljo osnovne informacije o mreži EURES in njenih posebnih podpornih storitvah, zlasti za obmejne delavce in mlade, in obveščajo o storitvah EURES ter jih bolje spodbujajo.

1.5 EESO pozdravlja, da se poudarjajo razvoj in podpora čezmejnega sodelovanja ter predlog za uporabo enotne kontaktne točke za komuniciranje s čezmejnimi delavci in delojemalci na obmejnih območjih. Priporoča krepitev vloge partnerstev EURES-T.

1.6 EESO poziva k skladnosti in sinergijam s politikami EU za spodbujanje mobilnosti, zlasti glede oblikovanja mreže javnih služb za zaposlovanje in ukrepov za spodbujanje prostega pretoka delavcev ter državljanov in njihovih družin znotraj EU. V zvezi z izvajanjem jamstva za mlade Odbor podpira razširitev področja uporabe mreže EURES na tiste kategorije državljanov, ki iščejo vajeništvo ali pripravništvo v zvezi z delom oziroma katere koli druge priložnosti, ki vključujejo pogodbo o zaposlitvi v skladu s členoma 45 in 46 PDEU, da se tem delavcem dovoli, da ostanejo v državi članici zaradi zaposlitve v skladu z določbami, ki urejajo zaposlovanje državljanov te države na podlagi zakonodaje, ureditve ali upravnih ukrepov.

1.7 EESO ponovno izpostavlja, da morajo glede na razširitev pristojnosti EURES in novih vlog pri podpornih storitvah nacionalni uradi za usklajevanje imeti dovolj osebja in drugih virov za opravljanje svojega dela, vključno z dobrimi shemami za usposabljanje osebja.

1.8 EESO države članice poziva, naj izkoristijo tehnično podporo Komisije in spoštujejo roke za sestavo začetnega popisa nacionalnih sistemov klasifikacije. S tem bo mogoče vse podatke za klasifikacijo primerjati z evropsko klasifikacijo spretnosti, kompetenc in poklicev (ESCO).

1.9 EESO pozdravlja dejstvo, da naj novi sistem financiranja ne bi ogrozil vloge čezmejnih partnerstev EURES, in meni, da bi se ta morala še naprej spodbujati prek horizontalnih dejavnosti na ravni Unije, z možnostjo, da se dopolnijo z nacionalnimi viri ali s sredstvi Evropskega socialnega sklada (ESS).

1.10 Glede zbiranja podatkov in kazalnikov EESO izpostavlja potrebo po previdnosti glede tega, kako uredba določa pravice in obveznosti držav članic v zvezi s posredovanjem informacij in statističnih podatkov, na primer o mobilnih delavcih, kadar za spremljanje nekaterih kazalnikov sistemi ne obstajajo. Odbor predlaga, da se kvantitativni kazalniki dopolnijo s kvalitativnimi.

1.11 EESO opozarja na ključno vlogo socialnih partnerjev na vseh ravneh kot glavnih akterjev trga dela. Poziva, naj se obravnavajo kot polnopravni partnerji, katerih vloge so svetovanje, pomoč podjetjem in delavcem ter obveščanje o podjetniški tematiki in delovnih pogojih. Države članice morajo vzpostaviti sisteme, ki socialnim partnerjem omogočajo učinkovito sodelovanje v okviru nacionalnih uradov za usklajevanje, ob upoštevanju nacionalnih praks in zakonodajnih sistemov.

1.12 EESO poziva Komisijo, naj predstavi primeren zakonodajni paket, s katerim se bodo izboljšali usklajevanje sistemov socialne varnosti ter priznavanje in prenos pravic, ki so jih pridobili zaposleni.

1.13 Glede varstva podatkov EESO priporoča, da Evropska komisija upošteva priporočila iz mnenja Evropskega nadzornika za varstvo podatkov z dne 3. aprila 2014.

2. Uvod

2.1 Gospodarstvo EU že čuti, da se vrača rast, in ravni brezposelnosti so od sredine leta 2013 razmeroma stabilne ⁽¹⁾. Dolgotrajna brezposelnost pa zaradi trdovratne krize še vedno narašča. Raven brezposelnosti mladih je izjemno zaskrbljujoča, povečuje pa se tudi revščina med zaposlenim prebivalstvom ⁽²⁾.

⁽¹⁾ COM(2013) 801 final.

⁽²⁾ COM(2014) 12 final.

2.2 Razmere nemudoma zahtevajo vsakršne ukrepe in instrumente za okrepitev odprtosti in dinamike evropskih trgov dela, da se bolje uskladita ponudba in povpraševanje ter se poveča delovna mobilnost znotraj EU. Zaradi večje mobilnosti znotraj EU se bodo povečale zaposlitvene možnosti delavcev, delodajalci pa bodo prosta delovna mesta bolj in hitreje zapolnili⁽³⁾.

2.3 V okviru Programa za nova znanja in spretnosti ter nova delovna mesta⁽⁴⁾ je Komisija izvedla reformo mreže EURES, da bi izboljšala njeno zmogljivost usklajevanja in posredovanja dela v skladu s cilji evropske strategije zaposlovanja (vključno s pobudo „Tvoja prva zaposlitev EURES“).

2.4 Posodobitev mreže EURES je bila omenjena tudi v Poročilu o državljanstvu EU⁽⁵⁾ in se prepleta z drugimi pobudami Komisije za podporo prostega pretoka delavcev v EU⁽⁶⁾, vzpostavitvijo evropske mreže javnih služb za zaposlovanje⁽⁷⁾, izvajanjem svežnja ukrepov za zaposlovanje⁽⁸⁾ in vsemi instrumenti za zaposlovanje mladih⁽⁹⁾.

2.5 Za EESO ostaja prost pretok delavcev, ki temelji na nediskriminaciji in enaki obravnavi⁽¹⁰⁾ ter odpravi preostalih ovir za mobilnost⁽¹¹⁾, ena od prednostnih nalog EU. V vrsti priporočil je Odbor pozval k temu, da EURES⁽¹²⁾ postane dejanski instrument za usklajevanje ponudbe in povpraševanja na evropskem trgu dela.

3. Kratka vsebina predloga

3.1 Mreža EURES je bila deloma spremenjena s sklepom⁽¹³⁾, ki ga je Komisija sprejela na lastno pobudo leta 2012. Vendar pa poglavje II Uredbe 492/2011, ki sestavlja evropski regulativni okvir za uravnoteženje ponudbe delovnih mest in povpraševanja po njih ter izmenjavo informacij med državami članicami o mobilnosti delovne sile znotraj EU, skorajda ni bilo spremenjeno od leta 1992. Glede na novo predlagano uredbo bo statut EURES revidiran⁽¹⁴⁾.

3.2 Nove oblike mobilnosti in spremembe na področju tehnologij za izmenjavo podatkov o prostih delovnih mestih, uporaba različnih in številnih kanalov za zaposlovanje s strani iskalcev zaposlitve in delodajalcev, vse večja vloga posrednikov na trgu dela, pa tudi vse večje število delavcev, ki so odločeni, da se zaposlijo v tujini, vse to zahteva nujne in obsežne reforme delovanja EURES.

3.3 Za hitro uresničevanje ciljev in odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti je uvedba nove uredbe in oblikovanje ločenega instrumenta najbolj optimalna rešitev. Namen tega je, da EURES postane dejanski instrument za posredovanje dela in zaposlovanje delavcev na podlagi nediskriminacije in enake obravnave. Mreža se bo postopoma razširila na vaještva in pripravništva (pilotni projekt „Tvoja prva zaposlitev EURES“).

3.4 Pred sprejetjem sklepa iz leta 2012 in na podlagi ocene EURES, ki je bila izvedena leta 2010⁽¹⁵⁾, je Komisija izvedla posvetovanje o tekočih pomanjkljivostih in možni prihodnji usmeritvi mreže. Za mnenje o predlogu je bil zaprosen tudi svetovni odbor za prosto gibanje delavcev, ki naj bi imel dejavnejšo vlogo v procesu.

⁽³⁾ Glede na celotno evropsko delovno silo, ki znaša 241 milijonov zaposlenih, je zgolj okoli 7,5 milijonov zaposlenih (3,1 %) gospodarsko dejavnih v drugi državi članici.

⁽⁴⁾ COM(2010) 682 final, 23.11.2010.

⁽⁵⁾ COM(2013) 269 final.

⁽⁶⁾ COM(2013) 236 final, 26.4.2013.

⁽⁷⁾ COM(2013) 430 final.

⁽⁸⁾ COM(2012) 173 final.

⁽⁹⁾ COM(2012) 727 final.

⁽¹⁰⁾ UL C 341, 21.11.2013, str. 54–58.

⁽¹¹⁾ UL C 228, 22.9.2009, str. 14.

⁽¹²⁾ UL C 67, 6.3.2014, str. 116–121, UL C 214, 8.7.2014, str. 36–39

⁽¹³⁾ COM(2014) 6 final 2014/0002 (COD).

⁽¹⁴⁾ SWD(2012) 100 Reforming EURES to meet the goals of Europe 2020, spremni dokument k sporočilu COM(2012) 173 final.

⁽¹⁵⁾ COM(2010) 731 final.

3.5 V oceni je bilo navedenih več ključnih pomanjkljivosti v EURES. Najpomembnejše so bile naslednje: 1) nepopolna evidenca prostih delovnih mest in življenjepisov, ki je dostopna na ravni EU za vse države članice; 2) omejena zmogljivost portala EURES za usklajevanje ponudbe in povpraševanja; 3) neenak dostop do storitev EURES po EU; 4) omejena razpoložljivost pomoči pri usklajevanju ponudbe in povpraševanja ter posredovanju zaposlitve za iskalce zaposlitve in delodajalce ter 5) neučinkovita izmenjava informacij med državami članicami o pomanjkanju in presežkih delovne sile.

3.6 EURES ne more več delovati v sedanji obliki. Vse države članice so podprle zamisel o spremembi usmeritve EURES ter vključitvi cikla priprave programov in skupnih kazalnikov o dejavnostih EURES za večjo preglednost delovanja, spodbujanje izmenjave informacij in boljše usklajevanje delovanja.

3.7 Osnovne informacije o mreži EURES bi morale biti na voljo po vsej Uniji vsem iskalcem zaposlitve ali delodajalcem, ki iščejo storitve za zaposlovanje. Slednjim bi bilo treba omogočiti dostop do mreže EURES, delovanje mreže pa bi bilo treba podpreti z izmenjavo informacij o pomanjkanju in presežkih delovne sile na nacionalni ravni.

3.8 Namen predloga je vzpostaviti razmere, v katerih bo imel portal EURES skoraj popolno ponudbo prostih delovnih mest, tako da imajo iskalci zaposlitve po vsej Evropi takojšen dostop do seznama istih prostih delovnih mest. Hkrati bo obstajala tudi obsežna evidenca življenjepisov iskalcev zaposlitev, na podlagi katerih bodo registrirani delodajalci lahko zaposlovali.

3.9 Pomembno bo zagotoviti, da portal EURES dobro samodejno usklajuje prosta delovna mesta z življenjepisi po vseh državah članicah, s prevodi v vse jezike in pregledom spretnosti, kompetenc in poklicev, pridobljenih na nacionalni in sektorski ravni.

3.10 Vsakršno delo, ki ga Komisija opravi za mrežo EURES in ki zahteva človeške in/ali finančne vire, spada v okvir področja uporabe uredbe o Programu Evropske unije za zaposlovanje in socialne inovacije („EaSI“) ⁽¹⁶⁾ (za obdobje 2014–2020).

4. Posebne ugotovitve

4.1 Opredelitev pojmov

4.1.1 Glede na nove vzorce mobilnosti in večjo potrebo po poštenu mobilnosti bi morala Evropska komisija ustrezno opredeliti pošteno mobilnost. Evropska komisija bi se lahko oprla na že obstoječe besedilo Oddelka 2 Uredbe 492/2011, hkrati pa pojasnila, da se pri poštenu mobilnosti razume tudi, da vključuje pravico do dostopa in koristi celotne ponudbe delovnih mest znotraj EU.

4.1.2 Koncept mobilnosti bi moral vedno upoštevati tudi stališča posamezne države in njene posebne razmere, da se zagotovi učinkovit pretok talentov. V skladu s členom 26 predloga države članice oblikujejo politiko mobilnosti, ki je sestavni del njihove politike zaposlovanja.

4.2 Preglednost

4.2.1 EESO razume namen Komisije, da razširi načelo preglednosti na druge organe, vendar opozarja na tveganja v primeru, da javne službe za zaposlovanje, zasebne zaposlitvene agencije ter druge organizacije, ki zagotavljajo storitve zaposlovanja, ne delujejo po enakih merilih kakovosti (kot veljajo za javne službe za zaposlovanje). Sistem mora biti pregleden in mora spoštovati načelo enake obravnave za organizacije, ki kandidirajo.

4.2.2 Hkrati se v okviru predloga zahteva, da javne službe za zaposlovanje in tudi drugi partnerji EURES na svojih zaposlitvenih portalih omogočijo boljši dostop do portala EURES. V nekaterih državah je zelo težko stopiti v stik s svetovalcem EURES. Mnogi iskalci zaposlitev, zlasti mladi, se spoprijemajo s številnimi birokratskimi in finančnimi ovirami.

⁽¹⁶⁾ UL L 347, 20.12.2013, str. 238.

4.2.3 Poleg tega nedavne izkušnje kažejo, da – zlasti med mladimi – ni veliko ozaveščenosti o mreži EURES in njenih storitvah v več državah. Zgolj tretjina delodajalcev je za mrežo EURES slišala, preden so stopili v stik z njenimi službami. Države članice morajo bolj obveščati o storitvah EURES in jih bolj spodbujati, da bodo zagotovile popolnoma informirano odločanje ljudi pri sprejetju zaposlitve v drugi državi.

4.2.4 Odbor pozdravlja razširitev mreže EURES na tiste kategorije državljanov (zlasti mlade), ki iščejo vajeništvo, pripravništvo oziroma druge priložnosti, ki vključujejo pogodbo o zaposlitvi v skladu s členoma 45 in 46 PDEU, da se tem delavcem dovoli, da ostanejo v državi članici zaradi zaposlitve v skladu z določbami, ki urejajo zaposlovanje državljanov te države na podlagi zakonodaje, ureditve ali upravnih ukrepov.

4.2.5 EESO pozdravlja tudi, da se poudarja podpora čezmejnega sodelovanja ter uporaba enotne kontaktne točke za komuniciranje s čezmejnimi delavci in delojemalci na obmejnih območjih. Priporoča uporabo kontaktnih točk, ki so že vzpostavljene.

4.2.6 Partnerstva EURES-T, v okviru katerih sodelujejo javne službe za zaposlovanje, sindikati, regionalne organizacije delodajalcev in v nekaterih primerih lokalne ali regionalne oblasti, je treba okrepiti, njihovo vlogo pa jasno opredeliti.

4.2.7 EESO priporoča, da se razjasni odnos med mrežo EURES in SOLVIT, portalom EU za svetovanje in obveščanje v zvezi z enotnim trgov. To zlasti velja za tiste določbe (člen 7(4)) o podpori iz nacionalnega urada za usklajevanje v primeru pritožb, povezanih s prostimi delovnimi mesti in posredovanji zaposlitve v mreži EURES, ter za sodelovanje z javnimi organi, kot so inšpektorati za delo.

4.3 Samodejno usklajevanje prek skupnega portala IT

4.3.1 Čeprav je mehanizem za usklajevanje ponudbe in povpraševanja delovnih mest že določen v členu 13 Uredbe 493/2011⁽¹⁷⁾, trenutno ni samodejne elektronske izmenjave življenjepisov in drugih informacij o iskalcih zaposlitve.

4.3.2 EESO priznava, da za interoperabilnost v tej fazi ni potrebna uskladitev nacionalnih sistemov klasifikacije. Kljub temu pa podpira prizadevanja Komisije za to, da bi morale države članice opraviti začetni popis svojih sistemov klasifikacije. S tem bi bilo mogoče vse podatke za klasifikacijo primerjati z evropsko klasifikacijo spretnosti, kompetenc in poklicev (ESCO), ki bo služila kot instrument za samodejno izmenjavo in popolno interoperabilnost med nacionalnimi organi.

4.4 Podporne storitve

4.4.1 Mreža EURES mora za svoje uporabnike (iskalce zaposlitev in delodajalce) zagotoviti celosten paket storitev: ozaveščanje, posredovanje informacij, vključitev mehanizmov za enostavnejšo registracijo, sledenje življenjepisov in prostih delovnih mest, samodejno usklajevanje, posredovanje delovnih mest, pomoč pri zaposlovanju ter sporočanje kontaktnih podatkov ustreznih organizacij, zlasti sindikatov, kamor se lahko obrnejo, ko se zaposlijo.

4.4.2 Storitve za delavce in delodajalce morajo biti brezplačne.

4.4.3 EESO pozdravlja, da bodo države članice morale bolj sistematično izmenjevati nacionalne podatke o pomanjkanju in presežkih delovne sile in o politikah na tem področju. Vendar pa odločitve o tovrstnih politikah niso zajete v tej uredbi.

⁽¹⁷⁾ „Strokovna služba vsake države članice redno pošilja strokovnim službam drugih držav članic in Evropskemu uradu za usklajevanje [...]: (a) podatke o prostih delovnih mestih, ki bi jih lahko zasedli državljani drugih držav članic; (b) podatke o prostih delovnih mestih, o katerih so obveščene tretje države; (c) podatke o prijavih za zaposlitev, ki so jih vložile osebe, ki so formalno izrazile željo, da želijo delati v drugi državi članici; (d) informacije po regijah in panogah dejavnosti o prosilcih zaposlitve, ki so izjavili, da so dejansko pripravljene sprejeti zaposlitev v drugi državi.“

4.4.4 EESO meni, da je pomembno, da obstaja jasna razmejitev pooblastil in obveznosti med evropskim uradom za usklajevanje, katerega naloga je oblikovati usklajen okvir in zagotavljati podporo na več področjih, ter nacionalnimi uradi za usklajevanje, javnimi službami za zaposlovanje in partnerji EURES.

4.4.5 Z razširitvijo pristojnosti EURES bodo nacionalni uradi za usklajevanje izvajali vrsto novih nalog, zato morajo imeti dovolj osebja in finančnih sredstev, pa tudi dobre sheme za usposabljanje osebja. Evropska komisija mora zagotoviti, da prejmejo kar največ tehnične in svetovalne pomoči, kot je mogoče.

4.4.6 Koristno bi bilo, če bi nacionalni uradi za usklajevanje oblikovali delovne programe za organizacije, ki so vključene v delo mreže EURES v njihovi državi. V teh programih bi se določili načrtovane dejavnosti, celotno osebje in dodeljena finančna sredstva za njihovo izvajanje ter mehanizmi za nadzor in oceno načrtovanih ukrepov.

4.5 Varstvo osebnih podatkov

4.5.1 Ukrepe uredbe je treba izvajati v skladu z zakonodajo Unije o varstvu osebnih podatkov⁽¹⁸⁾. Soglasje delavcev s tem, da se informacije zagotovijo portalu EURES, mora biti jasno, nedvomno, prostovoljno, posebno in informirano.

4.5.2 Cilj je zagotoviti tako (a) učinkovito skladnost s predpisi, ki urejajo varstvo temeljnih pravic in svoboščin posameznikov, kot tudi (b) prost pretok osebnih podatkov med državami članicami ter institucijami in organi Skupnosti ali med institucijami in organi Skupnosti za namene, povezane z izvajanjem njihovih ustreznih pristojnosti.

4.5.3 EESO ugotavlja, da potekajo pogajanja z Evropskim nadzornikom za varstvo podatkov o novi in razširjeni vlogi mreže EURES. EESO priporoča, da Evropska komisija upošteva priporočila in sklepe mnenja o Evropskem nadzorniku za varstvo podatkov z dne 3. aprila⁽¹⁹⁾.

4.6 Spremembe financiranja ESS

4.6.1 EESO pozdravlja dejstvo, da nov sistem financiranja ne bo ogrozil pomembne vloge čezmejnih partnerstev EURES, zlasti v izpostavljenih regijah, in meni, da bi se ta morala še naprej spodbujati prek horizontalnih dejavnosti na ravni Unije, z možnostjo, da se dopolnijo z nacionalnimi viri ali s sredstvi ESS.

4.6.2 ESS bi moral jasno oblikovati prednostne naloge EURES in zagotoviti ustrezno podporo. Vloge za subvencijo in postopki za njihovo dodelitev morajo ostati skladni, pregledni in enostavni.

4.7 Vloga socialnih partnerjev

4.7.1 Evropska komisija omenja novo opredelitev vloge socialnih partnerjev⁽²⁰⁾. Ti bi morali biti v celoti vključeni v cikel priprave programov in cikel poročanja, morali bi biti tudi povabljeni na sestanke.

4.7.2 Kljub temu pa EESO poudarja ključno vlogo socialnih partnerjev na vseh ravneh kot glavnih akterjev na trgu dela, ki so tesno vključeni v delo mreže EURES za usklajevanje spretnosti in prostih delovnih mest. Njihova vloga se ne sme omejiti na vlogo pridruženih članov⁽²¹⁾. Zlasti nacionalni uradi za usklajevanje bi morali okrepiti sodelovanje s socialnimi partnerji in poklicnimi organizacijami. Odbor predlaga, da socialni partnerji na evropski in nacionalni ravni ustrezno sodelujejo v dejavnostih evropskega urada in nacionalnih uradov za usklajevanje.

⁽¹⁸⁾ Uredba (ES) 45/2001; UL L 281, 23.11.1995, str 31.

Direktiva 95/46/ES zahteva od držav članic, da varujejo temeljne pravice in svoboščine fizičnih oseb ter zlasti njihovo pravico do zasebnosti pri obdelavi osebnih podatkov, da bi zagotovile prosti pretok osebnih podatkov v Skupnosti.

⁽¹⁹⁾ http://edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2014/14-04-03_Workers_mobility_EN.pdf

⁽²⁰⁾ Glej zapisnik seje Svetovalnega odbora za prosto gibanje delavcev dne 12. aprila 2013.

⁽²¹⁾ Skupno pismo BUSINESSEUROPE, CEEP, ETUC in UEAPME komisarju Lászlu Andorju, 19.12.2012.

4.8 Spremljanje in ocena dela mreže EURES glede zaposlovanja

4.8.1 Da bi zagotovili dovolj informacij, na podlagi katerih bi se merila uspešnost mreže EURES, je treba uvesti skupne kazalnike za smernice organizacijam, ki sodelujejo v okviru mreže, za opredelitev njihovih rezultatov. Te bi morale tudi pomagati oceniti napredek na podlagi zastavljenih skupnih ciljev mreže EURES. Pomembno je tudi uporabiti kvalitativne kazalnike, kot so kakovost delovnih mest, enaka obravnava in pravice socialne varnosti. V uredbi je potrebna previdnost pri določanju pravic in obveznosti držav članic v zvezi s posredovanjem informacij in statističnih podatkov, na primer o mobilnih delavcih, kadar za spremljanje nekaterih kazalnikov sistemi ne obstajajo.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o raziskovanju in pridobivanju ogljikovodikov (kot je plin iz skrilavca) v EU z obsežnim hidravličnim lomljenjem

COM(2014) 23 final

(2014/C 424/05)

Poročevalec : g. ZBOŘIL

Soporočevalec : g. IONIȚĂ

Evropska komisija je 22. januarja 2014 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o raziskovanju in pridobivanju ogljikovodikov (kot je plin iz skrilavca) v EU z obsežnim hidravličnim lomljenjem

COM(2014) 23 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. maja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 163 glasovi za, 18 glasovi proti in 10 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 V EU se na področju energije dogajajo velike spremembe, evropsko gospodarstvo in ranljivi potrošniki pa se vse bolj soočajo s tveganjem nezanesljive oskrbe in visokih cen energije.

1.2 Obsežno hidravlično lomljenje (angleško tudi „fracking“) vzbuja pomisleke zaradi njegovih posledic za javno zdravje in okolje, zato skupnosti, ki jih to vprašanje zadeva, potrebujejo najboljše informacije za lažje zagotavljanje njihovega varstva, v odločanje o posameznih projektih pa mora biti bolj vključena lokalna raven v skladu z ustreznimi pravnimi zahtevami.

1.3 Smernice Komisije glede politike pridobivanja nekonvencionalnih ogljikovodikov so sestavljene iz nabora načel, ki bi jih morale države članice uveljaviti v šestih mesecih, in sistema spremljanja, ki temu sledi. Preglednost raziskovanja in pridobivanja je ključna, če želimo kar najbolj zmanjšati tveganja in zagotoviti, da bodo takšni projekti sprejemljivi za javnost.

1.4 EESO meni, da dokumenti Komisije (sporočilo in priporočila) odražajo realističen pogled na to vprašanje ter da morajo nadaljnje razprave temeljiti na dejstvih in ugotovitvah. Hkrati je treba upoštevati pomembne subjektivne dejavnike, kot je dojemanje tveganja v javnosti. Odbor ima do morebitne vloge nekonvencionalnih ogljikovodikov v mešanici energijskih virov EU objektivni odnos.

1.5 EESO pozdravlja hitri postopek, pri čemer priporočila omogočajo lažji začetek preglednih postopkov za odobritev raziskovanja v državah, za katere je uporaba nekonvencionalnih ogljikovodikov zaradi njihovih potreb po energiji nujna.

1.6 EESO meni, da je ta okvir, če bo pravilno uporabljen, primeren za uporabo v lokalnih skupnostih ter da vsaj zaenkrat ni treba sprejeti posebne direktive o plinu iz skrilavca. V pravnem redu EU so na voljo ustrezna sredstva za iskanje rešitev glede čezmejnih učinkov hidravličnega lomljenja, če bi do njih prišlo. Pozneje bi bilo treba vprašanje ponovno proučiti, če bi se obseg tovrstnih dejavnosti močno povečal.

1.7 EESO želi poudariti, da so lahko tovrstni viri nekonvencionalnih ogljikovodikov, pridobljeni na podlagi pravega institucionalnega okvira, dejavnik rasti v Evropi. Za preprečevanje neravnovesij v elektroenergetskih sistemih je razmeroma čista, zanesljiva in fleksibilna proizvodnja energije iz fosilnih goriv nujna. Poleg tega pogoste politične krize v vzhodni sosesčini EU kažejo, kako pomembno je na tak način pravočasno razpršiti vire oskrbe.

1.8 EESO predlaga, da se v nadaljnjih dokumentih Komisije izpostavi več dodatnih plati tehnologije hidravličnega lomljenja. Poraba vode ni tako velika, kot se včasih predvideva, vendar pa delo na območjih, kjer primanjkuje vode, zahteva posebno pozornost; uporabljene kemikalije so urejene s predpisi (REACH), nevarnih snovi pa ne bi smeli uporabljati; pri uhajanju plina in sežiganju odpadnega plina na bakli je potrebno ustrezno ravnanje. Uporablja se načelo *onesnaževalec plača*.

1.9 EESO kot ključno za socialno pravičnost in sprejemljivost nekonvencionalnih ogljikovodikov v javnosti poudarja, da bi bilo treba del iztržka od licenčnih in trošarin pregledno in predvidljivo nameniti lokalnim proračunom zadevnih skupnosti kot nadomestilo za morebitne negativne zunanje učinke.

2. Uvod

2.1 V EU se na področju energije dogajajo velike spremembe, ki so posledica medsebojno prepletenih dejavnikov, kot so pomembni tehnološki preboji (tako pri obnovljivih virih energije kot fosilnih gorivih), veliki geopolitični premiki in ambiciozni cilji politik, zaradi katerih občasno pride do zapletenih ukrepov, katerih učinke je težko spremljati. Čeprav so energetske vire brez dvoma postali številnejši in bolj pestri, se evropsko gospodarstvo in ranljivi potrošniki vse bolj soočajo s tveganjem nezanesljive oskrbe in visokih cen energije.

2.2 Ena izmed novih tehnik, ki so se pojavile v zadnjih desetletjih, je obsežno hidravlično lomljenje. Ta tehnika je v ZDA hitro dozorela in prinesla nedvoumne koristi, saj je povečala zaloge zemeljskega plina, namenjene gospodarskemu izkoriščanju, in občutno znižala cene. Hidravlično lomljenje hkrati vzbuja pomisleke zaradi njegovih posledic za javno zdravje in okolje, obenem pa se v javnosti pojavljajo pritožbe zaradi nezadostne preglednosti in posvetovanj v zvezi z dejavnostmi na področju plina iz skrilavca. Skupnosti, ki jih to vprašanje zadeva, morajo biti bolj obveščene, v odločanje o posameznih projektih, vključno s presojo vplivov v skladu z veljavnimi pravnimi obveznostmi, pa mora biti bolj vključena lokalna raven.

2.3 EESO želi okrepiti sporočilo Komisije, da so lahko viri nekonvencionalnih ogljikovodikov, pridobljeni na podlagi pravega institucionalnega okvira, dejavnik rasti v Evropi. Izkušnje z vpeljavo obnovljivih virov energije kažejo, da bomo še kar nekaj časa potrebovali razmeroma čisto, zanesljivo in fleksibilno proizvodnjo energije iz fosilnih goriv, če se bomo želeli izogniti neravnovesjem v elektroenergetskih sistemih. Poleg tega pogoste politične krize v vzhodni sosesčini EU ponovno kažejo, kako pomembno je imeti razpršene vire oskrbe.

3. Dokument Komisije

3.1 Gospodarstva in državljani Evrope potrebujejo trajnostno in cenovno dostopno energijo, katere dobava je varna in zanesljiva. K rasti cen v EU, zlasti v primerjavi s položajem nekaterih naših glavnih tekmecev, sta poleg drugih dejavnikov prispevali velika uvozna odvisnost in majhna razpršitev virov energije.

3.2 Tehnološki napredek je omogočil dostop do nekonvencionalnih fosilnih goriv, katerih pridobivanje je bilo prej pretežavno ali predrago. V ZDA predstavljajo nekonvencionalni viri plina 60 % domače proizvodnje plina, najbolj pa se povečuje obseg plina iz skrilavca. S tem so zaloge cenejšega premoga iz ZDA postale na voljo za izvoz, zlasti v EU.

3.3 Morebitne rezerve zemeljskega plina iz formacij skrilavca so v nekaterih delih EU sprožile visoka pričakovanja: plin iz skrilavca je možen nadomestek za ogljično intenzivnejša fosilna goriva, lahko zmanjša odvisnost od dobaviteljev energije, ki niso iz EU, ter ustvari nova delovna mesta, gospodarsko rast in javne prihodke. Zato si nekatere države članice dejavno prizadevajo za raziskave na področju plina iz skrilavca.

3.4 Vendar tveganja, povezana s tehniko obsežnega hidravličnega lomljenja, ki se pogosto imenuje kar „fracking“, vzbujajo pomisleke zaradi njegovih posledic za javno zdravje in okolje. Velik del prebivalstva tudi meni, da je stopnja previdnosti, preglednosti in javnega posvetovanja v zvezi z dejavnostmi na področju plina iz skrilavca prenizka. Nekatere države članice so se odločile prepovedati hidravlično lomljenje ali uvesti moratorije.

3.5 Komisija je kot odziv na pomisleke javnosti pristala na pripravo okvira za varno in zanesljivo pridobivanje nekonvencionalnih ogljikovodikov v EU, s katerim želi:

- zagotoviti, da bodo lahko v tistih državah članicah, kjer se bodo tako odločili, začeli varno in učinkovito izkoriščati priložnosti za razpršitev oskrbe z energijo in izboljšanje konkurenčnosti;
- zagotoviti jasnost in predvidljivost za udeležence na trgu in državljane, med drugim za raziskovalne projekte;
- v skladu s pričakovanji javnosti v celoti obravnavati emisije toplogrednih plinov ter obvladovanje podnebnih in okoljskih tveganj, tudi zdravstvenih.

3.6 Sporočilo je priloženo priporočilo, ki dopolnjuje obstoječi pravni red EU in zagotavlja minimalna načela za raziskovanje in pridobivanje ogljikovodikov z obsežnim hidravličnim lomljenjem. Cilj priporočila je omogočiti varen in zanesljiv razvoj teh virov ter spodbujati enake pogoje za to industrijo v vseh državah članicah EU, ki se odločijo za njihov razvoj.

3.7 Iz trenutno dostopnih informacij je mogoče razbrati, da je v Evropi v primerjavi z drugimi nekonvencionalnimi fosilnimi gorivi največ možnosti za pridobivanje zemeljskega plina iz formacij skrilavca: viri plina iz skrilavca, ki jih je tehnično mogoče izkoristiti, so ocenjeni na približno 16 bilijonov kubičnih metrov, kar je mnogo več kot pri plinu iz nizkoporoznih kamnin (3 bilijoni kubičnih metrov) ali metanu iz premogovnih ležišč (2 bilijona kubičnih metrov). Z razvojem raziskovalnih projektov bomo pridobili dodatno znanje o virih iz formacij skrilavca in drugih nekonvencionalnih virih plina in nafte, ki jih je mogoče izkoristiti v gospodarskem smislu.

3.8 Nova tehnika bi lahko državam članicam z veliko uvozno odvisnostjo ponudila možnost razpršitve virov energije in okrepitev zanesljivosti oskrbe. Celo zmerno znižanje ali preprečitev povišanja cen plina – na primer z izboljšanjem ali ohranitvijo pogajalskega položaja do dobaviteljev plina, ki niso iz EU – bi ugodno vplivalo na države članice. Dejavnosti na področju plina iz skrilavca lahko tudi ustvarijo neposredne ali posredne gospodarske koristi, na primer prek regionalnih naložb v infrastrukturo, neposrednih in posrednih priložnosti za zaposlovanje ter javnega prihodka prek davkov, taks in licenčin.

3.9 Strokovnjaki se strinjajo, da pridobivanje plina iz skrilavca na splošno pomeni večji okoljski odtis v primerjavi s konvencionalnim razvojem na področju plina, ker je zanj potrebna intenzivnejša tehnika stimulacije vrtin, v glavnem pa se izvaja na kopnem in zajema večja območja. Poleg tega je treba izvrtati več vrtin, saj je produktivnost vrtin za plin iz skrilavca na splošno manjša kot pri konvencionalnih vrtinah. Nekatera tveganja in vplivi bi lahko imeli čezmejne posledice, na primer v primeru onesnaževanja voda in zraka.

3.10 Okoljska tveganja, ki pomenijo tudi tveganja za zdravje, so v javnosti sprožila različne stopnje zaskrbljenosti, vključno s popolnim nasprotovanjem projektom na področju plina iz skrilavca. Za še posebno problematično velja nesorazmerje informacij med izvajalci in pristojnimi organi ali najširšo javnostjo, zlasti glede sestave tekočin za lomljenje in geoloških pogojev, v katerih se lomljenje izvaja.

3.11 Omenjeno priporočilo poziva države članice, naj pri uporabi ali prilagajanju zakonodaje o ogljikovodikih, za katere je potrebno obsežno hidravlično lomljenje, zagotovijo:

- izvedbo strateške presoje vplivov na okolje pred dodelitvijo dovoljenj za raziskovanje in/ali pridobivanje ogljikovodikov, ki naj bi jim po pričakovanjih sledile dejavnosti z obsežnim hidravličnim lomljenjem;
- izvedbo opisa značilnosti tveganj za posamezno lokacijo in oceno teh tveganj v povezavi s podzemno in površinsko okolico;

- izvedbo temeljnega poročanja (npr. o vodi, zraku, potresni dejavnosti), da se zagotovijo referenčni podatki za poznejše spremljanje ali v primeru izrednih dogodkov;
- obveščanje javnosti o sestavi tekočine za hidravlično lomljenje v posameznih vrtnah, pa tudi o sestavi odpadne vode, osnovnih podatkih in rezultatih spremljanja;
- ustrezno zavarovanje vrtnice pred okoliškimi geološkimi formacijami, zlasti zaradi preprečevanja onesnaževanja podzemnih voda;
- omejitev izpuščanja (izpusta plinov v ozračje) na najbolj izredne primere obratovalne varnosti, kar najmanj sežiganja na bakli (nadzorovanega sežiga plinov) in zajemanje plina za poznejšo uporabo (npr. na sami lokaciji ali prek plinovodov).

3.12 Državam članicam se tudi priporoča, naj zagotovijo, da bodo podjetja, kjer je to mogoče, uporabljala najboljše razpoložljive tehnike (BAT) in dobre industrijske prakse za preprečevanje, obvladovanje in zmanjševanje vplivov in tveganj, povezanih s projekti raziskovanja in pridobivanja. Komisija poleg tega pregleduje obstoječi referenčni dokument (BREF) o rudarskih odpadkih v okviru direktive o rudarskih odpadkih, za katerega Odbor meni, da bo kmalu objavljen.

3.13 Komisija bo za lažjo vključitev javnosti ustanovila evropsko znanstveno in tehnološko mrežo za pridobivanje nekonvencionalnih ogljikovodikov, ki bo povezala izvajalce iz industrijskih, raziskovalnih in akademskih krogov, pa tudi akterje civilne družbe. Dodatne raziskave na področju razumevanja, preprečevanja in zmanjševanja vplivov in tveganj za okolje zaradi raziskovanja in izkoriščanja plina iz skrilavca so objavljene tudi v delovnem programu programa Obzorje 2020 za obdobje 2014–2015.

3.14 Države članice EU so bile pozvane, naj začnejo načela iz priporočila uporabljati v šestih mesecih in začeni z letom 2015 Komisijo letno obveščajo o sprejetih ukrepih. Komisija bo izvajanje priporočila spremljala z javno dostopno preglednico dosežkov, ki bo vsebovala primerjavo razmer v državah članicah, uspešnost politike pa bo preverila čez 18 mesecev.

4. Ugotovitve Odbora

4.1 EESO ceni uravnotežen pristop Komisije k vprašanju nekonvencionalnih ogljikovodikov. Razprava o tem mora biti odprta ter temeljiti na dejstvih in ugotovitvah. Kljub temu je treba upoštevati subjektivne vidike, kot je dojetje tveganja v javnosti. Sporočilo je celovito, informativno, dobro strukturirano, poudarja pa tudi najpomembnejša vprašanja, ki jih je treba obravnavati z vidika varstva okolja in zdravja ter splošne sprejemljivosti za javnost. Ponuja tudi uravnotežen pogled na morebitno vlogo nekonvencionalnih ogljikovodikov v mešanici energijskih virov EU.

4.2 Vse države EU niso bogate s tem primarnim virom energije, zato je treba upoštevati načelo subsidiarnosti. V pravnem redu EU so na voljo ustrezna sredstva za iskanje rešitev glede čezmejnih učinkov hidravličnega lomljenja, če bi do njih prišlo. EESO meni, da so trenutni predpisi EU primerni, saj pokrivajo večino vidikov hidravličnega lomljenja, zato zaenkrat ni treba sprejeti posebne direktive o plinu iz skrilavca. Z doslednim izvajanjem obstoječih pravnih obvez bo mogoče to novo tehnologijo pridobivanja varno razvijati.

4.3 EU ima razmeroma malo virov surovin, zato bi bilo treba vse razpoložljive vire kar najbolj učinkovito izkoristiti, ob tem pa upoštevati tveganja za zdravje in okolje. Po drugi strani ni nobena človeška dejavnost popolnoma brez tveganj, zato mora biti racionalno obvladovanje tveganj sestavni del vsakega človekovega podviga, vključno z raziskovanjem in pridobivanjem nekonvencionalnih ogljikovodikov.

4.4 Za zagotovitev sprejemljivosti nove tehnologije za javnost je bistvena dobra preglednost vsakega projekta raziskovanja in izkoriščanja. Preglednost bi bilo treba okrepiti že v začetnih fazah razvoja, saj je za realistično oceno zaloga virov in gospodarskih koristi njihovega izkoriščanja na območjih, kjer utegnejo biti nahajališča plina iz skrilavca, potrebno raziskovalno vrtanje. V zvezi z raziskovanjem je treba poskrbeti za temeljito presojo vplivov. Zanesljivost in trajnost oskrbe sta temelja energetske politike EU. Ker pa sistemskih neravnovesij, ki jih ustvarjajo vetrni in solarni viri, še ni mogoče izravnati, ne da bi ogrozili druge cilje, kot sta dekarbonizacija ali večja učinkovitost, se zdi možnost, ki jo predstavlja nekonvencionalni plin, smiselna za lažji energetski prehod.

4.5 Upoštevati je treba tudi geopolitične vidike, zlasti glede na zadnje dogodke v Ukrajini, do katerih je prišlo po objavi sporočila in priporočil. Opraviti imajo namreč z zanesljivostjo oskrbe z energijo, če bi prišlo do dolgotrajnih napetosti v bližnjih sosedah EU ali trgovinske vojne z Rusijo, navezujejo pa se tudi na dogajanje v drugih delih sveta in postopno zmanjševanje vpliva EU med velikimi trgovinskimi bloki.

4.6 EESO se zaveda, da je tehnologija pridobivanja nekonvencionalnih ogljikovodikov v zadnjih letih napredovala. Glavni okoljski in varnostni pomisleki so bili uspešno in verodostojno odpravljeni, zmanjšala so se tudi tveganja na ključnih okoljskih področjih. Kljub temu je treba pozorno spremljati zlasti nevarnost onesnaženja vode in se še posebej posvetiti območjem, kjer vode primanjkuje. EESO svetuje, da se dokumenti Komisije čim prej pregledajo in se vanje vključijo spodaj navedeni predlogi.

4.7 Pri oceni projektov pridobivanja bi bilo treba v celoti navesti koristi, ki pripadajo lokalnim skupnostim (infrastruktura, delovna mesta, davki, licenčnine itd.). Zelo pomembno je, in tudi v skladu z dobro prakso, da se del iztržka od licenčin in trošarin pregledno in predvidljivo nameni lokalnim proračunom – po možnosti na podlagi formule, ki je pod drobnogledom javnosti – kot nadomestilo skupnostim za morebitne negativne posledice pridobivanja in kot način za zmanjšanje njihovega nasprotovanja tovrstnim projektom. EESO svetuje, da se ta točka vključi v priporočila Komisije.

4.8 Okoljevarstvene koristi bi bilo treba v celosti navesti: emisije iz procesov izgorevanja bi bile približno pol manjše kot v primeru premoga. Pri obravnavi tega vprašanja bi morali upoštevati vpliv uhajanja plina na poti od vrtine do gorilnika, ki je v nekaterih delih sveta precejšen, a le malokrat razkrit. Strokovnjaki neuradno priznavajo, da uhajanje plina na slabo upravljanih plinskih poljih dosega 12–13 %, medtem ko naj bi bil v skladu z dobrimi operativnimi standardi ta delež pod tremi odstotki.

4.9 Geološka in potresna tveganja je treba podrobno oceniti v točno določenih bazenih, vendar bi bilo treba v sporočilu navesti, da proces lomljenja poteka v občutno globljih vrtninah kot pri konvencionalnem pridobivanju, kar v primeru plina iz skrilavca pomeni precej pod vodonosniki. Kljub temu bi morali še naprej pridobivati znanje o srednjeročnih in dolgoročnih tveganjih, ki so posledica samega obsega dejavnosti, povezanih z novo tehnologijo.

4.10 Komisija bi lahko tudi navedla, da je poraba vode na vrtino razmeroma nizka in da se velik del vode vrne na površje, kjer se bodisi ponovno uporabi bodisi ustrezno obdela. Uporabljene kemikalije so v EU urejene z uredbo REACH, pri uhajanju plina in sežiganju odpadnega plina na bakli pa je potrebno ustrezno ravnanje. Poleg tega je uporaba tal glede na energijsko gostoto drugih plinskih polj precej manjša kot pri fotovoltaičnih/vetrnih obratih in obratih na biomaso. Zagovorniki vseh vrst obnovljivih virov energije ta pojav močno podcenjujejo, čeprav je pogosto dejavnik pri sprejemanju odločitev o možnostih uporabe primarnih virov energije.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSA

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Okvir podnebne in energetske politike za obdobje 2020–2030

COM(2014) 15 final

(2014/C 424/06)

Poročevalka: **Ulla SIRKEINEN**

Evropska komisija je 8. maja 2013 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Okvir podnebne in energetske politike za obdobje 2020–2030

COM(2014) 15 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. maja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 198 glasovi za, 23 glasovi proti in 13 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO ugotavlja,

- da je namen sporočila Komisije zagotoviti bolj zanesljivo podnebno in energetske politiko;
- da sporočilo ustrezno upošteva obsežne spremembe in izkušnje, pridobljene po sprejetju politik EU za obdobje do leta 2020, ter
- da je tudi zaradi nedavnih ugotovitev Medvladnega foruma o podnebnih spremembah zdaj še toliko bolj primeren trenutek za oblikovanje podnebne in energetske politike EU.

1.2 EESO podpira:

- predlog, da se določi cilj 40-odstotnega zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2030, saj je to v skladu s sicer še vedno ambicioznim ciljem, da se delež emisij do leta 2050 zmanjša za 80–95 %;
- predlog, da se določi skupni cilj za doseg vsaj 27-odstotnega deleža energije iz obnovljivih virov, pri čemer v nasprotju s predlogom Komisije meni, da je treba določiti posamezne nacionalne cilje;
- namero Komisije, da po izvedbi ocene sedanjih ukrepov v tem letu predstavi nove predloge o energetske učinkovitosti, ter
- predlog za nov iterativni postopek upravljanja.

1.3 EESO priporoča:

- uporabo stroškovno najbolj učinkovitih ukrepov pri izvajanju politik, da se zmanjšajo škodljive posledice in zaščitijo najbolj ranljivi uporabniki energije;
- razmislek o oblikovanju sektorskih ciljev na področju energetske učinkovitosti, npr. v gradbenem sektorju, da se stroškovno učinkovito izkoristi ogromen potencial tega najbolj obetavnega načina izpolnjevanja ciljev energetske politike;

- razvoj metod za pripravo in izvajanje predlaganih nacionalnih načrtov z dejansko vključitvijo civilne družbe ter obvezno posvetovanje s sosednjimi državami pred sprejetjem nacionalnih odločitev z daljnosežnimi posledicami;
- odločno usmeritev k oblikovanju prave evropske energetske skupnosti z uskladitvijo nacionalnih načrtov, zlasti za zagotovitev zanesljive oskrbe EU z energijo;
- odločno ukrepanje za zmanjšanje zelo velike odvisnosti EU od energije iz nezanesljivih virov, med drugim z določitvijo zavezujočih nacionalnih ciljev za večjo uporabo obnovljivih virov energije;
- okrepitev pomoči državam, ki sodelujejo v okviru evropske sosedске politike, pri prehodu na nizkoogljično gospodarstvo;
- več obveščanja o načrtih za pospešeno ukrepanje v sektorjih, ki niso vključeni v sistem za trgovanje z emisijami (ETS), zlasti v prometnem in kmetijskem sektorju ter sektorju rabe zemljišč;
- več obveščanja o napredku pri ustvarjanju zelenih delovnih mest;
- zagotavljanje ustreznih ukrepov za preprečevanje selitve virov CO₂ v energetske intenzivnih panogah;
- odločno delovanje na področju inovacij in raziskav, kjer se zagotavljajo prave rešitve za izzive, v povezavi z ukrepi za spodbujanje proizvodnje opreme za nizkoogljično gospodarstvo, in zagotavljanje, da industrija z boljšim usposabljanjem doseže rezultate, ter
- umestitev mednarodnega razvoja na področju podnebni politik med najpomembnejše prednostne naloge ter povečanje pozornosti prilagajanju na podnebne spremembe. To pomeni, da je treba pri pogajanjih v okviru STO, pa tudi v okviru TTIP, zastopati legitimne interese tistih delov evropske industrije, ki so pod pritiskom mednarodne konkurence zaradi strožje evropske podnebne in energetske politike.

2. Uvod

2.1 Od marca 2008, ko je Evropski svet sprejel sklep o ciljih podnebne in energetske politike 20-20-20 do leta 2020, **se je veliko spremenilo**. Priča smo najhujši gospodarski krizi po vojni: v Evropi se je okrevanje šele začelo in je še vedno počasno. Drugi pomembni akterji niso sledili zgledu EU, ki je določila cilje in ukrepe za ublažitev podnebni sprememb. Z revolucijo plina iz skrilavca v ZDA se je spremenil energetski okvir, zlasti v sektorjih v ZDA, na katere vpliva sektor plina, s tem pa tudi ravnovesje na področju konkurence. Poleg tega so se cene energije na drobno v zadnjih nekaj letih v velikem delu EU hitro povečevale ter ogrozile konkurenčnost industrije in ranljive potrošnike. Najnovejši politični dogodki v Ukrajini pa so prav tako zelo jasno pokazali, kako pomembno je, da EU zmanjša svojo odvisnost od ruskih fosilnih virov energije. Na področju obnovljivih virov energije pa je tudi prišlo do naravnost revolucionarnega tehnološkega razvoja, s katerim postaja nizkoogljična proizvodnja energije vse cenejša. EESO v zvezi s tem poziva Komisijo, naj v večjem obsegu razširja svojo analizo, ki je pokazala, „da se stroški prehoda na nizkoogljično gospodarstvo ne razlikujejo bistveno od stroškov, ki bodo nastali v vsakem primeru zaradi potrebe po obnovi starajočega se energetskega sistema, rastočih cen fosilnih goriv in zagotavljanja skladnosti z veljavno podnebno in energetsko politiko“. „[Pričakuje se], da bodo stroški energetskega sistema do leta 2030 narasli na okoli 14 % BDP v primerjavi z 12,8 % BDP, kolikor so znašali leta 2010. Vendar pa bo precejšen del odhodkov, ki so bili prej namenjeni gorivom, preusmerjenih na inovativno opremo z visoko dodano vrednostjo, ki bo spodbujala naložbe v inovativne izdelke in storitve, ustvarjala delovna mesta in rast ter izboljšala trgovinsko bilanco Unije.“ Poleg tega so se v nekaterih državah članicah pojavile zanimive pobude decentralizirane proizvodnje energije na podlagi obnovljivih virov z neposredno udeležbo civilne družbe. Pri tem postaja jasno, da dejavna, neposredna vključitev državljanov, občin in regij v proizvodnjo energije odpira nove regionalne možnosti ustvarjanja dodane vrednosti, kar bistveno povečuje družbeno sprejemanje nove politike na področju podnebja in energije. In nenazadnje je vse bolj jasno, da je v tehnološkem vodstvu na področju obnovljivih virov energije velik gospodarski potencial ter da se regionalni razvoj in energetska politika lahko med seboj povežeta.

2.2 V zvezi s cilji, določenimi za leto 2020, je bil dosežen **znaten napredek**. Emisije toplogrednih plinov so se leta 2012 v primerjavi z letom 1990 zmanjšale za 18 %, zaradi do zdaj sprejetih ukrepov pa naj bi se do leta 2020 zmanjšale za nadaljnjih 24 % in do leta 2030 za 32 %. Delež energije iz obnovljivih virov pri končni uporabi energije je leta 2012 znašal 13 %, po ocenah Evropske komisije pa naj bi se do leta 2020 predvidoma povečal na 21 % in do leta 2030 na 24 %. Energetska intenzivnost gospodarstva EU se je od leta 1995 do leta 2011 zmanjšala za 24 %, čeprav se zdi, da okvirni cilj doseči 20-odstotno izboljšanje energetske učinkovitosti ne bo uresničen. To lahko delno pripišemo dolgotrajnemu upadanju gospodarske rasti, selitvi virov CO₂ in boljši energetski učinkovitosti.

2.3 Izzivi, ki so pred nami, pa so veliko resnejši in zahtevajo takojšnje ukrepanje. Mednarodni **forum za podnebne spremembe** (IPCC) je pred kratkim objavil dele svojega petega poročila o oceni, iz katerega je razvidno, da je kljub politikam za ublažitev posledic podnebnih sprememb raven emisij toplogrednih plinov na svetovni ravni najvišja doslej. Po mnenju IPCC bo samo z velikimi institucionalnimi in tehnološkimi spremembami ter znatnimi naložbami zagotovljena možnost, da se ne preseže omejitev globalnega segrevanja na 2 stopinji Celzija.

2.4 Evropski svet je leta 2008 sprejel **cilj, da se emisije toplogrednih plinov do leta 2050 zmanjšajo za 80–95 %**, v skladu z mednarodno zavezo, da se globalno segrevanje omeji na 2 stopinji Celzija. Komisija je predložila ustrezne načrte za področji podnebja in energije do leta 2050.

2.5 **EESO je dejavno podpiral** in pozorno spremljal odločitve o podnebni in energetski politiki EU ter njihovo izvajanje. Pripravljena so bila številna mnenja o s tem povezanih temah, tako mnenja na zaprosilo kot mnenja Odbora na lastno pobudo, vključno z mnenjem o mednarodnih pogajanjih o podnebjju⁽¹⁾, mnenjem o evropski energetski skupnosti⁽²⁾, mnenjem o stroških energije⁽³⁾ in mnenjem o energetski revščini⁽⁴⁾, pred kratkim pa tudi mnenje o tržno usmerjenih instrumentih za nizkoogljično gospodarstvo⁽⁵⁾.

2.6 To mnenje temelji na prejšnjih mnenjih in jih dopolnjuje. Tako kot druga mnenja EESO je kompromis med različnimi stališči. Nanaša se samo na sporočilo o okviru podnebne in energetske politike za obdobje 2020–2030⁽⁶⁾. EESO bo pripravil ločena mnenja o drugih delih svežnja ukrepov: reformi ETS⁽⁷⁾, sporočilu o cenah energije⁽⁸⁾, priporočilih glede plina iz skrilavca⁽⁹⁾ ter sporočilu o oživitvi industrije⁽¹⁰⁾.

3. Okvirni predlog Komisije

3.1 Komisija je na podlagi načrtov za podnebje in energijo do leta 2050, zelene knjige za javno posvetovanje in ocene učinka v okvirnem sporočilu o podnebni in energetski politiki do leta 2030, omenjenem v točki 2.8, predložila **sveženj predlogov**.

3.2 Komisija predlaga **cilj 40-odstotnega zmanjšanja emisij toplogrednih plinov** v primerjavi z letom 1990. Sektorji, vključeni v ETS, bi morali glede na raven iz leta 2005 doseči 43-odstotno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, sektorji, ki niso vključeni v ETS, pa 30-odstotno zmanjšanje. Letni faktor, po katerem se znižuje zgornja meja dovoljenih emisij v ETS, se bo po letu 2020 s sedanjih 1,74 povečal na 2,2 %. Cilj za sektorje, ki niso vključeni v ETS, je treba za države članice določiti na skoraj enak način kot doslej.

⁽¹⁾ UL C 67, 6.3.2014, str. 145–149.

⁽²⁾ UL C 68, 6.3.2012, str. 15–20.

⁽³⁾ UL C 198, 10.7.2013, str. 1–8.

⁽⁴⁾ UL C 341, 21.11.2013, str. 21–27.

⁽⁵⁾ UL C 226, 16.7.2014, str. 1.

⁽⁶⁾ COM(2014) 15 final.

⁽⁷⁾ Mnenje EESO o sistemu EU za trgovanje z emisijami toplogrednih plinov (EESC-2014-00800-00-00-AC-TRA, še ni objavljeno v UL).

⁽⁸⁾ Mnenje EESO o cenah in stroških energije v Evropi (EESC-2014-01113-00-00-AC, glej stran 64 tega UL).

⁽⁹⁾ Mnenje EESO o raziskovanju ogljikovodikov s pomočjo hidravličnega lomljenja (EESC-2014-01320-00-00-AC-EDI, glej stran 34 tega UL).

⁽¹⁰⁾ Mnenje EESO Za oživitev evropske industrije (EESC-2014-00746-00-00-AC, še ni objavljeno v UL).

3.3 Komisija je predlagala cilj doseči **vsaj 27-odstotni delež energije iz obnovljivih virov** pri končni porabi energije v EU. Ta cilj je zavezujoč na ravni EU, ne bi pa bil določen za posamezne države članice, zato ni jasno, kdo bo odgovoren, če cilj ne bo izpolnjen. Delež energije iz obnovljivih virov v sektorju električne energije bi se do leta 2030 povečal s sedanjih 21 na 45 %.

3.4 Glede energetske **učinkovitosti ni** bilo predloženih **nobenih predlogov**. Do sredine leta 2014 bo pripravljena ocena izvajanja direktive o energetske učinkovitosti, na podlagi tega pa bodo obravnavani nadaljnji predlogi.

3.5 Komisija je predlagala **pre novo sistema za trgovanje z emisijami** ⁽¹¹⁾ z vzpostavitvijo rezerve za stabilnost trga in v zvezi s tem pripravila predlog sklepa.

3.6 Komisija je obravnavala tudi **konkurenco na integriranih trgih** in spodbujanje zanesljive oskrbe z energijo. Pripravila je ločeno sporočilo o **cenah energije** ⁽¹²⁾.

3.7 Predlagana je **nova metoda** upravljanja, ki temelji na nacionalnih načrtih.

3.8 Za boljšo oceno napredka je predlagan **širši nabor** kazalnikov.

3.9 Obravnavane so tudi ključne **dopolnilne politike**, kot so kmetijstvo in raba zemljišč, zajemanje in shranjevanje ogljikovega dioksida (CCS) ter inovacije in financiranje.

3.10 Komisija na koncu na kratko predstavlja **mednarodni okvir** zmanjševanja emisij toplogrednih plinov.

4. Pripombe EESO na okvir politike do leta 2030

4.1 EESO pozdravlja sporočilo Komisije, saj je njegov namen še naprej zagotavljati **predvidljive** cilje podnebne in energetske politike. Stabilen in zanesljiv regulativni okvir, zlasti pa njegovo dosledno izvajanje, je predpogoj za dolgoročne odločitve in velike naložbe, ki so potrebne, da bo razvoj potekal v zeleni smeri.

4.2 Pomemben vidik predvidljivosti je sporočilo, da bodo bistveni deli **okvira** podnebne in energetske politike **do leta 2020** ostali nespremenjeni.

4.3 Vendar pa so v sporočilu prav tako **upoštevane obsežne spremembe**, ki so bile uvedene po sprejetju politike za obdobje do leta 2020. Kljub potrebi po predvidljivosti je treba zaradi spreminjajočih se mednarodnih razmer, nujne oživitve gospodarstva, izboljšanja konkurenčnosti in vse višjih stroškov energije obstoječe politike prilagoditi.

4.4 Globalno segrevanje dolgoročno zelo ogroža naš planet, blaginjo prihodnjih generacij in gospodarsko blaginjo na splošno. Že danes nas veliko stane. Prizadevanja EU je treba usmeriti v izpolnitev cilja zmanjšanja emisij toplogrednih plinov za 80–95 % do leta 2050. **EESO podpira predlog Komisije, ki je določila cilj 40-odstotnega zmanjšanja emisij do leta 2030**, čeprav se zdi ta cilj **ambiciozen**. V skladu z oceno učinka, ki dopolnjuje sporočilo, bi zadostoval cilj 35-odstotnega zmanjšanja, da bi dosegli zastavljeni cilj za leto 2050.

4.5 Ko je bil leta 2008 določen cilj zmanjšanja emisij za 20 % do leta 2020 v primerjavi z letom 1990, so bile vrednosti emisij že 10 % nižje od vrednosti v izhodiščnem letu 1990. Zdaj se zdi, da bo do leta 2020 doseženo 24-odstotno znižanje, kar pomeni zmanjšanje deleža emisij za 14 % v 11 letih. **V desetih letih bi bilo treba nato doseči 16-odstotno zmanjšanje**, kar morda ne bo predstavljalo prevelikih težav glede na tehnološki napredek, zniževanje stroškov pri uvajanju obnovljivih virov energij in rast cen energije iz fosilnih virov. Vendar pa so se prizadevanja po letu 1990 precej zmanjšala zaradi upada gospodarske rasti in obsežnega prestrukturiranja v nekdanjih komunističnih gospodarstvih in uporabe kjotskih mehanizmov.

⁽¹¹⁾ COM(2014) 20 final.

⁽¹²⁾ COM(2014) 21 final.

4.6 Za uresničitev tega cilja kljub vsemu brez negativnih učinkov na druge – ekonomske in socialne – vidike trajnosti je zelo pomembno **zagotoviti najbolj stroškovno učinkovite izvedbene ukrepe**. Zato EESO pozdravlja, da Komisija ne določa več ciljev za sektor biogoriv, ki je eden od dražjih načinov za zmanjšanje toplogrednih plinov. To je priporočil že leta 2008⁽¹³⁾. V tem smislu bi bilo treba podrobno preučiti uporabo mehanizmov prilagodljivosti, ki bi jih bilo treba na predlog Komisije izključiti po letu 2020, in o tem obsežno razpravljati ter upoštevati ugotovljene težave in koristi globalne stroškovne učinkovitosti in razvoja mednarodnega sodelovanja na področju podnebja.

4.7 Politike bodo različno vplivale na posamezne gospodarske sektorje. Zato morajo biti ukrepi preudarno načrtovani in ciljno usmerjeni, da se **zmanjšajo škodljive posledice** in zaščitijo najbolj ranljivi uporabniki energije. Prehod na nizkoogljično gospodarstvo mora potekati pravično. Osrednjega pomena so usposabljanje, kakovostna delovna mesta in udeležba delavcev, morda pa tudi kompenzacijski ukrepi.

4.8 EESO prav tako **podpira predlog Komisije, da se določi skupni cilj pridobiti vsaj 27-odstotni delež energije iz obnovljivih virov**. Medtem ko se cilj 40-odstotnega zmanjšanja emisij toplogrednih plinov lahko obravnava kot pomemben signal podnebne politike, tudi za predvidena pogajanja v okviru COP 20/COP 21, pa je razvoj obnovljivih virov energije bolj cilj energetske politike, katerega namen je zmanjšati zdaj preveliko odvisnost od uvoza. Odbor kritizira dejstvo, da za države članice ni določena obveznost sprejetja zavezujočih nacionalnih ciljev. Popolnoma nerazumljivo je, kako bo Komisija brez posameznih nacionalnih ciljev nadzirala, zlasti pa po potrebi sankcionirala, nespoštovanje te ciljne vrednosti.

4.9 Izboljšanje **energetske učinkovitosti** je najbolj obetavna možnost za stroškovno učinkovito izpolnitev vseh ciljev na področju energetske politike: okoljskih in ekonomskih ciljev ter cilja zanesljive oskrbe z energijo. Potencial je znatno, vendar so potrebni koreniti ukrepi. EESO pričakuje, da bo Komisija predložila učinkovite ukrepe politike na podlagi ocene, ki jo bo izvedla v tem letu, ob upoštevanju številnih vprašanj, ki jih je treba obravnavati na tem področju. Upoštevati je treba izkušnje pri izvajanju obstoječega, pred kratkim sprejetega zakonodajnega okvira. Treba bi bilo razmisliti o ciljnih za posamezne sektorje, zlasti da bi izkoristili velik potencial gradbenega in prometnega sektorja.

4.10 **EESO pozdravlja novo metodo upravljanja** z iterativnim postopkom za oblikovanje nacionalnih načrtov, ki jo je predlagala Komisija. Priprava teh načrtov bi lahko bila dobra priložnost, da se v obravnavo vprašanj na področju energetske politike vključijo ne samo zainteresirane strani, ampak tudi širša civilna družba, ki bi se zavezale tudi k njenemu izvajanju. Najpomembnejši element v predlogu je zahteva za **posvetovanje s sosednjimi državami**, ki bi moralo biti obvezno pred sprejetjem nacionalnih odločitev z možnimi daljnosežnimi posledicami za druge in bi lahko pomenilo odločen korak k pravi **evropski energetske skupnosti**. Z uporabo različnih nacionalnih virov in pristopov ter s tem različnih mešanic energetske virov bi lahko zagotovili stroškovno učinkovite regionalne sisteme in trge ter prispevali k uravnoveženosti, zadostnosti proizvodnje in zanesljivi oskrbi z energijo. EESO zato države članice poziva, naj podprejo učinkovit postopek upravljanja ter skupaj s Komisijo in civilno družbo določijo način njegovega izvajanja. Ta nova metoda upravljanja bi morala biti pregledna in vključevati civilno družbo, pri čemer bi bilo treba čim bolj zmanjšati dodatne upravne obremenitve za države članice.

4.11 Trajnost in diverzifikacija sta osrednja cilja pri uveljavljanju pravice držav članic, da **same določijo svojo mešanico energetske virov**. Zaradi upoštevanja obeh vidikov bo treba poleg uporabe drugih virov energije z nizkimi emisijami še naprej povečevati delež uporabe energije iz obnovljivih virov. S politikami EU ne bi smeli omejevati možnosti držav članic, da uporabljajo jedrsko energijo ali izkoriščajo domače vire energije, tudi nekonvencionalne pline, če to želijo.

4.12 Okrepiti je treba pomoč državam, ki sodelujejo v okviru evropske sosedne politike, pri prehodu na nizkoogljično gospodarstvo, pri čemer jim je treba omogočiti lažji dostop do ustreznih tehnologij in podpreti razvojne centre, ki so v teh državah specializirani za to področje.

⁽¹³⁾ UL C 198, 10.7.2013, str. 56.

4.13 V zadnjih tednih je bil izpostavljen problem zelo velike odvisnosti EU od fosilne **energije iz nezanesljivih virov**, zato se je treba temu nujno posvetiti. Potrebni so odločni ukrepi za diverzifikacijo virov energije, kot je opisano v točki 4.10, pri tem pa se je treba osredotočiti zlasti na dolgoročno razpoložljive vire, ki bodo povzročali čim manj emisij. Za diverzifikacijo virov oskrbe sta potrebna tudi pravi notranji energetski trg in skupna zunanja energetska politika.

4.14 EESO pozdravlja predlog o uporabi širšega nabora **kazalnikov**, s katerimi se lahko natančneje oceni napredek. Največja ovira za vzpostavitev pravega notranjega energetskega trga so še vedno nezadostne zmogljivosti za čezmejni prenos. Dosežke pri tem je najustrezneje oceniti s spremljanjem razlik v cenah med regijami in državami.

4.15 Komisija ima pomembno vlogo pri tem razvoju in mora zagotoviti **enake konkurenčne pogoje**, tako da ukine škodljive subvencije in preverja javne programe podpore⁽¹⁴⁾. To bi moralo veljati tudi za podporne ukrepe v okviru sistema ETS za kompenzacijo v panogah, ki so zaradi posrednih stroškov podnebnih sprememb, tj. višjih cen električne energije, izpostavljene tveganjem za selitev virov CO₂. To kompenzacijo bi bilo treba zagotavljati v okviru vseevropskega sistema, da se prepreči izkrivljanje konkurence med državami članicami. EESO je pripravil ločeno mnenje o predlogu prenove ETS⁽¹⁵⁾. Na mednarodni ravni se mora Komisija zavzemati tudi za enake konkurenčne pogoje, kar pomeni, da je treba to vprašanje obravnavati pri pogajanjih v okviru STO, pa tudi v okviru TTIP.

4.16 Pomemben del nacionalnih energetskih načrtov so politike za **sektor, ki ni vključen v ETS**. Še posebej pomembna sta prometni sektor in sektor ogrevanja. EESO je že večkrat predstavil svoje stališče do politike o biogorivih in opozarja na mnenja, ki jih je v zvezi s tem sprejel⁽¹⁶⁾.

4.17 Pomembno vlogo pri blažitvi podnebnih sprememb bosta imela **kmetijstvo in raba zemljišč**, vendar sta pri politikah na tem področju potrebna poglobljena analiza in razmislek. Trajnostna proizvodnja biomase v kmetijstvu in gozdarstvu prispeva k diverzifikaciji energetskih virov. Če naj se spremembe pri rabi zemljišč upoštevajo v ciljih za sektorje, ki niso vključeni v ETS, bi bilo treba v celoti odšteti neto povečanje gozdnih ponorov ogljika.

4.18 V sporočilu prav tako niso na voljo **informacije o napredku pri ustvarjanju novih zelenih delovnih mest**, kar je bil pomemben cilj pri določanju ciljev 20-20-20. Dosedanje študije kažejo nevtralen oziroma zelo majhen pozitiven neto učinek na zaposlovanje, medtem ko se bo struktura delovnih mest korenito spremenila.

4.19 V EU verjetno že poteka obsežna preusmeritev k **okolju prijaznejšim obstoječim dejavnostim**, kar na primer dokazuje veliko večja energetska učinkovitost v proizvodnih panogah. Energetsko intenzivne industrije so se bile do zdaj sposobne odzivati na podnebne izzive in izboljšati svojo učinkovitost, ker pa so bile številne možnosti že izkoriščene, je treba v prihodnje še resneje upoštevati tveganje za selitev virov CO₂.

4.20 Številne **energetsko intenzivne industrijske** panoge v Evropi konkurirajo na odprtih globalnih trgih, nimajo pa se možnosti enostransko odločiti, da pri svojih cenah upoštevajo dodatne stroške, zato obstaja tveganje selitve virov CO₂. Te panoge so pogosto tudi na svetovni ravni najbolj energetsko učinkovite in učinkovite glede CO₂. V tem primeru bi lahko selitev virov CO₂ privedla celo do povečanja emisij na svetovni ravni. Politike EU zato ne bi smele povzročiti neposrednega ali posrednega povečanja stroškov energije v teh panogah, ali pa bi morale predvideti jasne določbe za izravnavo teh višjih stroškov. S predpisi za preprečevanje selitve virov CO₂ bi bilo treba zagotoviti popolnoma brezplačno dodeljevanje dovoljenj za emisije na podlagi tehnično izvedljivih meril, dokler ne bo mogoče dokazati, da se z novimi tehnologijami doseže znatno zmanjšanje emisij na finančno gospodaren način.

⁽¹⁴⁾ UL C 226, 16.7.2014, str. 28.

⁽¹⁵⁾ UL C 177, 11.6.2014, str. 88.

⁽¹⁶⁾ UL C 198, 10.7.2013, str. 56.

4.21 Prava končna rešitev za težave na področju podnebne in energetske politike so **inovacije**. EU in države članice ter drugi finančni akterji morajo odločno ukrepati in izkoristiti ta potencial ter podpreti tako uporabo novih tehnologij kot poskuse z bolj tveganimi prodornimi inovacijami. Brez pravih tehnoloških preskokov v številnih sektorjih ne bo mogoče uresničiti dolgoročnih ciljev. Za izvajanje teh inovacij je potreben konkurenčen industrijski sektor, ki se lahko prilagaja izzivom ter tako tudi ostane konkurenčen in osvaja nove trge. Ključni dejavnik za uspeh na tem področju je kakovostno usposabljanje. Gospodarske panoge, ki so specializirane za proizvodnjo opreme za nizkoogljično gospodarstvo, bi lahko prispevale h konkurenčnosti evropskega gospodarstva in zagotavljale lažji dostop do tovrstne opreme. V ta namen je treba združiti raziskovalne in podporne ukrepe.

4.22 Za soočanje z izzivi podnebnih sprememb in nadaljnje zagotavljanje zanesljive, varne in cenovno dostopne energije za vse državljane Evrope so potrebne spremembe navad in vedenja vseh akterjev. Ne glede na to, kakšno politično usmeritev bodo izbrali nosilci odločanja v EU, je njeno nemoteno **izvajanje odvisno od udeležbe** vseh zainteresiranih strani že v zgodnji fazi. Kot je omenjeno v točki 4.9, je pri tem pomembna vloga civilne družbe, kar EESO podpira.

4.23 **Najpomembnejše** vprašanje na področju podnebne politike pa je **mednarodno dogajanje**. Okvir politike, predstavljen v sporočilu, bi omogočal znatno zmanjšanje deleža emisij toplogrednih plinov EU na svetovni ravni, in sicer za 11 % glede na sedanjo raven. V skladu z ugotovitvami Mednarodne agencije za energijo bi celo z izvajanjem obstoječih politik dosegli 7-odstotno zmanjšanje do leta 2035. Evropa ima še posebno zgodovinsko odgovornost, da ukrepa glede podnebnih sprememb, vendar pa sama ne more znatno prispevati k omejitvi globalnega segrevanja na 2 stopinji Celzija. Ključna cilja politike EU sta sklenitev in učinkovito izvajanje daljnosežnega mednarodnega sporazuma. Če tega ne bo mogoče doseči, bo EU morala ponovno preučiti svoje politike. Hkrati bi bilo treba veliko večjo pozornost in več dejavnosti usmeriti v **prilagajanje** na podnebne spremembe, česar ne smemo več zanemarjati.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi in delovanju rezerve za stabilnost trga za sistem Unije za trgovanje z emisijami toplogrednih plinov in o spremembi Direktive 2003/78/ES

COM(2014) 20 final – 2014/0011 (COD)

(2014/C 424/07)

Poročevalec: **Antonello PEZZINI**

Evropski parlament, Svet in Evropska komisija so 6. februarja, 13. februarja oziroma 22. januarja 2014 sklenili, da v skladu s členoma 192 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosijo za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi in delovanju rezerve za stabilnost trga za sistem Unije za trgovanje z emisijami toplogrednih plinov in o spremembi Direktive 2003/87/ES

COM(2014) 20 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela dne 22. maja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 167 glasovi za, 2 glasovoma proti in 10 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) meni, da je sistem EU za trgovanje z emisijami (EU ETS) ključen instrument podnebne in energetske politike EU za zmanjšanje industrijskih emisij EU, zato se zavzema za dejansko reformo, katere cilj je doseči podnebne cilje EU za 2020 in 2030, zavarovati konkurenčnost industrije EU in se izogniti selitvi naložb.

1.2 EESO je naklonjen predlogu za vzpostavitev rezerve za stabilnost trga ETS na začetku naslednjega obdobja trgovanja z emisijami leta 2021, s katero bi se lahko po letu 2020 ustavilo nihanje cen ETS.

1.3 Odbor poudarja, da je Evropski svet na zasedanju 21. marca 2014 izrazil zlasti željo po ukrepih, s katerimi bi se v celoti nadomestili neposredni in posredni stroški, ki jih imajo sektorji, izpostavljeni svetovni konkurenci, zaradi podnebnih politik EU, to pa vse do tedaj, ko bodo s celovitim mednarodnim sporazumom o podnebjju na svetovni ravni vzpostavljeni enaki pogoji za evropsko industrijo.

1.4 EESO poziva, da se zagotovijo:

— vnaprej določeni mehanizmi samodejnega prilagajanja, ki so odporni na hude pretese in ne omogočajo proste presoje ali posredovanja;

— preglednost, predvidljivost in enostavnost sistema;

— omejeni stroški prehoda;

- predvidljive možnosti za vlaganje;
- gotovost stabilnih dolgoročnih ciljev;
- uporaba prihodkov od prodaje kvot za podporo podjetjem v prehodu na nizkoogljično gospodarstvo ter pri razvoju in uporabi čistih tehnologij;
- ustrezni ukrepi za inovacijsko podporo energijsko intenzivnim proizvodnim sektorjem;
- večja strateška jasnost na evropski in svetovni ravni.

1.5 Po mnenju EESO se sistem za trgovanje z emisijami prekriva z drugimi evropskimi in nacionalnimi politikami na področju okolja, podnebja, energetike in industrijskega razvoja, ki bi jih bilo treba bolje medsebojno uskladiti, da bi dosegle pozitivne učinke: EESO se zavzema za to, da se predvidena revizija sistema zato bolj dopolni z drugimi predpisi, ki vplivajo na emisije toplogrednih plinov in stroške energije za industrijsko rabo.

1.6 EESO poudarja, da bi bilo treba sistem ETS izkoristiti ne samo kot instrument za optimizacijo stroškov in spodbujanje energetske učinkovitosti v vseh sektorjih, ampak tudi kot sredstvo ozaveščanja javnega mnenja, da se:

- prednostno uporabljajo blago in storitve z nizkimi emisijami CO₂;
- podpirajo naložbe v infrastrukturo;
- spodbuja izobraževanje in razvoj zmogljivosti v ključnih sektorjih, kar bo znova povečalo ekonomsko vrednost evropske proizvodnje.

1.7 Odbor opozarja, da je industrija vedno vključena v stalen inovacijski proces za zmanjšanje porabe energije in povečanje energetske učinkovitosti, vendar pa je očitno, da se lahko zaradi izkrivljanja na trgu ETS in pretiranega zmanjšanja cen CO₂ teži povečevanje trajnostne znanstveno-tehnološke inovativnosti.

1.8 Po mnenju EESO bi morala biti vloga sistema EU ETS od obdobja 2020–2030 dalje ne samo to, da se spodbudi zmanjšanje emisij CO₂ na stroškovno učinkovit način, za predvidene objekte in sektorje, z naložbami v tehnologije z nizkimi emisijami CO₂, uporabo obnovljivih virov energije in ukrepi za energetske učinkovitost, ampak tudi to, da se spodbuja dostop do mednarodnih nadomestil za omejitev emisij na svetovnem trgu s CO₂, tudi v pričakovanju svetovnega sporazuma o podnebjju leta 2015 in v skladu s cilji trajnostnega razvoja, ki so zajeti v agendi za obdobje po letu 2015 in so povezani z integriranimi pristopi za razvoj, enakopravnost, človekove pravice in za polno uresničitev okoljske trajnosti.

1.9 EESO meni, da sta za to, da bi pospešili oživitev trajnostne tehnološke inovativnosti, pri tem pa ohranili konkurenčnost evropske industrije in spodbudili novo, boljše lokaliziranje industrijskih podjetij, potrebni tesna povezava med predlagano revizijo sistema ETS po letu 2021, ki je sestavni del novega okvira za podnebje in energijo za leto 2030, in uporabo programa Obzorje 2020 ter tudi uskladitev nacionalnih programov.

1.10 EESO je prepričan, da mora trg ogljika postati stabilnejši, prožnejši in odprt vsem svojim velikim partnerjem na svetovni ravni, zato Komisijo, Parlament in Svet poziva, naj pripravijo podroben in usklajen okvir ukrepov, ki jih je treba izpeljati, da bi dosegli konkurenčen in trajnosten sistem industrijske proizvodnje.

1.11 EESO poudarja, da lahko politike dekarbonizacije povečajo zaposlovanje ter prispevajo k zmanjšanju emisij in izboljšanju kakovosti zraka. Zato se zavzema za to, da se ti dejavniki upoštevajo v mednarodnih pogajanjih.

2. Uvod

2.1 Sistem Evropske unije za trgovanje z emisijami (EU ETS) bi moral biti ključen učinkovit instrument za zmanjšanje emisij EU pri proizvodnji energije. Za stroškovno učinkovitost mora slediti tržni logiki in spodbuditi ceno emisij CO₂, obenem pa pozitivno vplivati na naložbe v tehnologije z nizkimi emisijami CO₂, na razvoj obnovljivih virov energije in na povečanje energetske učinkovitosti, da bi dosegli konkurenčno proizvodno gospodarstvo v skladu s trajnostnimi cilji, ki jih priznavajo in jih sprejemajo vsi glavni partnerji na svetovni ravni.

2.2 Sistem trgovanja z emisijami trenutno določa, da se podjetjem, za katera velja obvezno zmanjšanje emisij, dodelijo pravice za emisije CO₂, izražene v tonah, pri čemer se jim vsako leto dodeli manj pravic (- 1,74 %). Po letu 2021 naj bi se ta odstotek povečal na 2,2 %.

2.3 Sistem EU za trgovanje z emisijami od vzpostavitve dalje zagotavlja referenčno ceno CO₂ na ravni EU, ki usmerja vsakodnevne operativne in strateške naložbene odločitve, s katerimi naj bi zmanjšali emisije vseh sektorjev evropskega gospodarstva, ki proizvede za približno polovico vseh emisij toplogrednih plinov EU.

2.4 Zaradi hude gospodarske krize in upada dejavnosti, ki ga je povzročila, pa se je v sistemu pojavilo strukturno neravnovesje med ponudbo in povpraševanjem po pravicah v okviru ETS: nastal je presežek za približno 2 milijardi pravic, neravnovesje pa naj bi trajalo dlje kot desetletje.

2.5 Posledica presežka na trgu je bil hud padec cen v sistemu EU ETS, saj se je cena za tona izpuščenega CO₂ zmanjšala s približno 30 EUR na 13,09 EUR na tona leta 2010, na 11,45 EUR na tona v letu 2011, leta 2012 pa se je povprečna cena CO₂ na svetovnem trgu gibala okrog 5,82 EUR na tona.

2.6 V številnih evropskih državah so razvili različne pobude, kot so beli in zeleni certifikati v Italiji: cilj teh certifikatov je zmanjšati emisije CO₂ z varčevanjem in učinkovitostjo (beli certifikati) ali z zamenjavo ogljikovodikov kot primarne energije z obnovljivimi viri energije (zeleni certifikati) ⁽¹⁾.

2.7 Industrija je vedno vključena v stalni inovacijski proces za zmanjšanje porabe energije in povečanje energetske učinkovitosti. Vendar pa je očitno, da se lahko zaradi pretiranega zmanjševanja cen CO₂ oteži povečevanje trajnostne znanstveno-tehnološke inovativnosti.

2.8 Po sedanjih pravilih sistema ETS je ponudba pravic na dražbi določena za dolgo vrsto let, popravki, ki so potrebni v odziv na velike spremembe v povpraševanju po teh pravicah, pa niso dovoljeni: tako nastajajo trajna neravnovesja, ki slabo vplivajo na inovacije in naložbe v nove tehnologije z nizkimi emisijami CO₂.

2.9 Evropski parlament in Svet sta decembra 2013 v okviru razprave o prilagoditvi mehanizma ETS sprejela sklep, da Komisija dobi možnost, da – v izjemnih okoliščinah in z namenom zagotoviti pravilno delovanje trga do sprejetja dolgoročnih strukturnih ukrepov – enkrat samkrat, izjemoma in za največ 900 milijonov pravic prestavi prodajo teh pravic do emisij CO₂ in določi nov rok zapadlosti 2020 namesto triletja 2014–2016.

2.10 Kljub temu kratkoročnemu napredku je EU še vedno daleč od tega, da vprašanje presežkov reši bolj dolgoročno.

2.11 Po mnenju Komisije je rezerva za stabilnost trga, ki bi začela delovati leta 2021, torej od faze 4 naprej, tista možnost, ki bo omogočila dopolnitev sedanjih pravil, da bi zagotovili bolj uravnotežen trg, ceno CO₂, ki jo močneje usmerjajo srednjeročno-dolgoročna zmanjšanja emisij, in stabilna pričakovanja, da bi se spodbudile nizkoogljične naložbe v korist podjetij, ki imajo pri svojem delovanju velike potrebe po energiji.

⁽¹⁾ V skladu z določbami Direktive 2006/32/ES, ki je vsem državam članicam naložila pripravo nacionalnih akcijskih načrtov energetske učinkovitosti s ciljem, da se zmanjša poraba in razvijejo obnovljivi viri energije.

2.12 Rezerva bi morala omogočiti bodisi odpravljanje presežka pravic do emisij, ki je nastal v zadnjih letih, bodisi izboljšanje odpornosti sistema na hude pretese, to pa s samodejnim prilagajanjem količine pravic za prodajo na dražbi.

2.13 Oblikovanje takšne rezerve – morda boljše od možnosti prestavljanja na poznejše obdobje (angl. *back-loading*), ki je bila nedavno sprejeta s sklepom, da se 900 milijonov pravic da na dražbo v obdobju 2019–2020 – podpirajo najrazličnejše zainteresirane skupine. V skladu z zakonodajnim predlogom naj bi rezerva delovala izključno po vnaprej določenih pravilih, ki Komisiji in državam članicam pri njenem izvajanju ne dajejo diskrecijske pravice.

3. Povzetek predloga Komisije

3.1 Komisija predlaga vzpostavitev rezerve za stabilnost trga v začetku naslednjega obdobja trgovanja z emisijami, tj. leta 2021. Ta rezerva naj bi – skupaj z nedavno dogovorjeno prestavitvijo (angl. *back-loading*) dražbe 900 milijonov pravic v obdobju 2019–2020 – omogočila:

- odpravljanje presežka pravic do emisij, ki je nastal v zadnjih letih;
- izboljšanje odpornosti sistema na hude pretese;
- vzpostavitev mehanizma samodejnega prilagajanja količine pravic za prodajo na dražbi.

3.2 V skladu z zakonodajnim predlogom ta vnaprej določen mehanizem samodejnega prilagajanja Komisiji in državam članicam ne daje diskrecijske pravice pri njegovem izvajanju.

3.3 Predlog o sistemu ETS po letu 2021 je del novega okvira, ki ga je Komisija predlagala za podnebje in energijo za leto 2030 (EESO o tem pripravlja ločeno mnenje) in ki vključuje različne elemente, kot so: zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 40 % v primerjavi z letom 1990, zavezujoči cilji na ravni EU za povečanje deleža energije iz obnovljivih virov vsaj na 27 %, bolj ambiciozne politike na področju energetske učinkovitosti, nov sistem upravljanja ter vrsta novih kazalnikov za zagotovitev, da je energetski sistem konkurenčen in varen.

4. Splošne ugotovitve

4.1 EESO je vedno podpiral večjo prodajo pravic na dražbi. Ta možnost je povsem v skladu z načelom „onesnaževalec plača“, poleg tega pa omogoča izogibanje nepričakovanim dobičkom, spodbuja in financira naprave in izdelke z nizkimi emisijami CO₂ ter spodbuja inovacije⁽²⁾.

4.2 Po mnenju EESO je bistveno ohraniti močan sistem ETS kot temeljni kamen podnebne in energetske politike EU. Delovanje tega sistema ne sme voditi v propadanje proizvodnega sektorja in beg naložb. To je mogoče doseči z reformiranim sistemom upravljanja trga ogljika kot učinkovitega instrumenta za zmanjšanje emisij v industriji in drugih vpletenih sektorjih, pa tudi s spodbujanjem naložb v inovativne nizkoogljicne tehnologije, ki so konkurenčne na svetovni ravni.

4.3 Sedanja ukrepi za zaščito industrije v okviru sistema EU ETS bodo do leta 2021 večinoma odpravljeni, brezplačne dodelitve pa bodo popolnoma odpravljene leta 2027. Nov cilj za leto 2030, glede zmanjšanja emisij CO₂ za sektorje ETS EU, utegne prinesiti dodatno obremenitev za industrijo EU.

4.4 Dokler ne bodo s celovitim mednarodnim sporazumom o podnebnih spremembah določeni enaki pogoji za industrijo na svetovni ravni, bi bilo treba EU ETS predelati tako, da bo sektorjem, izpostavljenim svetovni konkurenci, zagotavljal polno nadomestilo za neposredne in posredne stroške zmanjšanja emisij ogljika, ki so posledica podnebne politike EU. Tak pristop je v skladu s sklepi Evropskega sveta z dne 21. marca 2014, ki se je zavzel za to, da se za obdobje 2020–2030 pripravijo ukrepi za preprečevanje morebitne izgube virov CO₂ in doseže dolgoročna varnost načrtovanja za industrijske naložbe, da bi zagotovili konkurenčnost energetske intenzivnih panog v Evropi.

⁽²⁾ UL C 27, 3.2.2009, str. 66.

4.5 EESO je v mnenju o načrtu za gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050 ⁽³⁾ Komisiji priporočil, naj pripravi celovit nov sveženj ukrepov, s katerimi bi spodbudili obsežne nove naložbe, ki so potrebne za uresničitev teh novih ciljev. Sveženj bi moral vključevati okrepitev sistema trgovanja z emisijami kot instrumenta optimizacije stroškov, ki bi usmerjal odločitve za naložbe, pa tudi druge ukrepe za spodbujanje energetske učinkovitosti v vseh sektorjih, povečanje ozaveščenosti javnega mnenja, državljanov in potrošnikov in njihove sposobnosti, da s svojo kupno močjo dajo prednost nizkoogljičnemu blagu in storitvam, za podpiranje naložb v potrebno infrastrukturo ter za spodbujanje usposabljanja in krepitve zmogljivosti v ključnih sektorjih.

4.6 Po mnenju Odbora bi bilo treba medsebojno boljje uskladiti tudi strategije in politike EU na področju okolja, podnebja, energije in industrijskega razvoja, da bi dosegli pozitivne sinergije: če se kot „strošek ogljika“ smatra samo vrednost kvote CO₂ na trgu ETS in se ne upoštevajo stroški, povezani z drugimi instrumenti, kot so spodbujanje obnovljivih virov energije ali politike energetske učinkovitosti, se to lahko izkaže za omejevalno in nepopolno ter kor razlog za vesplošno netočne ocene. ⁽⁴⁾

4.7 EESO se strinja s sklepi, ki jih je Evropski svet sprejel na spomladanskem zasedanju leta 2014 o potrebah industrije na vseh področjih, od energije do konkurence, trgovine in usposabljanja, zlasti pa podpira načelo, da je treba konkurenčnost industrije „obravnavati v povezavi z usklajeno evropsko podnebno in energetsko politiko, tudi z razrešitvijo vprašanja visokih stroškov energije, zlasti za energetsko intenzivne panoge“.

4.8 Sistem ETS bi moral biti skupni zakonodajni okvir za energetski sektor in energetsko intenzivne panoge, ki bi se na izgubo konkurenčnosti odzval z ukrepi za spremljanje selitve virov CO₂ ter pospešil izvajanje nadaljnjih izboljšav na področjih, ki niso zajeta v ETS in ki predstavljajo več kot polovico vseh emisij CO₂ v EU, zlasti v sektorjih, kot sta gradbeništvo in promet, ki imata velike še neizkoriščene možnosti za energetsko učinkovitost.

4.9 EESO vztraja, da je treba reformo ETS dopolniti z odločnimi ukrepi za spodbujanje oživitve gospodarstva, to pa z naložbami v sektorje z velikim potencialom, kot sta infrastruktura in zeleno gospodarstvo, v strateške industrijske sektorje, kot sta raziskovanje in inovacije, ter zlasti v proizvodnjo ter mala in srednja podjetja.

4.10 EESO je prepričan, da je sistem ETS lahko učinkovit tržni instrument za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov na ekonomsko vzdržan način, če je mogoče zagotoviti tako večjo stabilnost z omejevanjem diskrecijskega posredovanja kot prožnost po vnaprej določenih pravilih in na podlagi meril preglednosti, predvidljivosti in enostavnosti, da lahko tržni akterji v svoje delovanje vključijo pričakovanja glede prilagajanja ponudbe.

4.11 Da bi sistem ETS lahko bil učinkovit, je treba:

- omejiti stroške prehoda;
- zagotoviti predvidljive možnosti za vlaganje;
- povečati gotovost stabilnih dolgoročnih ciljev;
- zagamčiti uporabo prihodkov od prodaje kvot za podporo ⁽⁵⁾ podjetjem v prehodu na nizkoogljično gospodarstvo ter pri razvoju in uporabi čistih tehnologij.

4.12 Sistem EU ETS od obdobja 2020–2030 dalje bi moral omogočiti zmanjšanje emisij CO₂ na stroškovno učinkovit način za predvidene objekte in sektorje bodisi z naložbami v tehnologije z nizkimi emisijami CO₂ bodisi z uporabo obnovljivih virov energije bodisi z odločnimi ukrepi za energetsko učinkovitost.

⁽³⁾ UL C 376, 22.12.2011, str. 110.

⁽⁴⁾ UL C 226, 16.7.2014, str. 1.

⁽⁵⁾ Glej: Comparative Study of Different Measures Funded through the Use of Economic Environmental Instrument (EESC 2012).

- 4.13 Tržna cena pravic ETS bi morala biti še naprej veljavna referenčna točka za naložbe, da se zmanjšajo emisije.
- 4.14 V prihodnjem sistemu ETS bi bilo treba ohraniti dostop do mednarodnih nadomestil, ki so verodostojno sredstvo za učinkovito omejevanje emisij, s čimer bi izkoristili priložnosti za oblikovanje svetovnega trga ogljika.
- 4.15 Mehanizem čistega razvoja (angl. *clean development mechanism*) bi bilo treba ohraniti, ga izboljšati in razširiti, ustrezno pa bi bilo treba podpreti tudi povezave med evropskim sistemom ETS in novimi sistemi, ki se pojavljajo v drugih delih sveta.
- 4.16 Po mnenju EESO si je treba v EU z vsemi močmi prizadevati za oblikovanje dejanskega mednarodnega trga ogljika, učinkovite mehanizme trgovanja z emisijami, ki so odprti vsem velikim partnerjem, pa razširiti na svetovni ravni.
- 4.17 Hitro je treba razviti nove mehanizme, da bodo na voljo za prostovoljno rabo vlad v skladu z njihovimi nacionalnimi potrebami: te mehanizme je treba načrtovati tako, da se čim bolj izognemo izkrivljanju konkurence med regijami za dobrine, s katerimi se trguje na svetovni ravni.
- 4.18 Sistem trgovanja z emisijami se dejansko prekriva z drugimi evropskimi in nacionalnimi politikami, kot so politike spodbujanja uporabe obnovljivih virov energije in energetske učinkovitosti, ki izkrivljajo trg in povzročajo neučinkovitost: predvidena revizija sistema bi morala zato zagotoviti večje dopolnjevanje z drugimi predpisi, ki vplivajo na emisije toplogrednih plinov in stroške energije za industrijsko rabo.
- 4.19 Enostranske odločitve povzročajo povečanje obremenitev zaradi CO₂ (predvsem energetskih stroškov) za podjetja in utegnejo spodkopati konkurenčnost strateških proizvodnih sektorjev, ne da bi dosegli konkretni napredek z vidika podnebja: nedavne študije so pokazale⁽⁶⁾, da se zmanjšanje emisij, ki je bilo doseženo v EU, več kot nadomesti s povečanjem emisij, ki so „zajete“ v proizvodih, uvoženih v EU.
- 4.20 EESO meni, da je sicer izjemno pomembno, da se leta 2015 doseže svetovni dogovor o podnebnih spremembah, ki bo vključeval države z največ emisijami, vendar bi bilo treba z uporabo programa Obzorje 2020 in usklajevanjem nacionalnih naložb nadaljevati tehnološke inovacije, da se ohrani konkurenčnost evropske proizvodnje in spodbudi novo, boljše lokaliziranje industrijskih podjetij.
- 4.20.1 Za doseganje tega cilja je treba na svetovni ravni pripraviti podroben in usklajen okvir ukrepov, ki jih je treba izpeljati, da bi dosegli konkurenčen in trajnosten industrijski sistem: EESO zato poziva Komisijo, Parlament in Svet, naj takšen okvir pripravijo v skladu s cilji trajnostnega razvoja (cilji tisočletja), ki jih je OZN zapisala v programu za obdobje po letu 2015.
- 4.21 EESO ponavlja, da je treba upoštevati „izkazano občutljivost sistema za trgovanje z emisijami na svetovne gospodarske sile“. „Jasno je, da bo sprejetje (ali spodletelo sprejetje) podnebne politike na svetovni ravni določalo prihodnost sistema, da bo rezultat pogajanj leta 2015 ključen ter da korenitih blažilnih ukrepov, ki jih zahteva sistem, ni mogoče izvesti brez jasnejših svetovnih političnih zavez.“⁽⁷⁾
- 4.22 EESO opozarja, da „ocena učinka okvira za leto 2030 kaže, da kadar se prihodki od dražb ponovno uporabijo in če bi se cene ogljika razširile na vse sektorje, lahko politike dekarbonizacije privedejo do povečanja zaposlenosti“⁽⁸⁾, in poudarja pomen njihovih pozitivnih učinkov na zmanjšanje emisij in kakovost zraka, zato poziva, da se ti dejavniki upoštevajo v mednarodnih pogajanjih.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽⁶⁾ Glen P. Peters, Jan C. Minx, Christopher L. Weber in Ottmar Edenhofer (2010) Growth in Emission Transfers via International Trade from 1990 to 2008, PNAS; A. Brinkley, S. Less, Carbon Omissions, *Policy Exchange*, research note (2010).

⁽⁷⁾ UL C 341, 22.11.2013, str. 82.

⁽⁸⁾ Glej: SWD(2014) 18 final, Povzetek ocene učinka, 22. januar 2014.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o pristopu EU k boju proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami

COM(2014) 64 final

(2014/C 424/08)

Poročevalec: **Antonio POLICA**

Evropska komisija je 7. marca 2014 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o pristopu EU k boju proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami

COM(2014) 64 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 22. maja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 5. junija) s 167 glasovi za, 1 glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO ugotavlja, da je velik razmah nezakonite trgovine s prostoživečimi vrstami v zadnjem času nova grožnja Evropski uniji z gospodarskega, ekološkega in družbenega vidika ter z vidika varovanja javnega zdravja in zdravja avtohtonih živali in rastlin. Zato podpira pobudo Evropskega parlamenta in Komisije, da se oblikuje celostna in usklajena strategija za učinkovitejše preprečevanje teh kaznivih dejanj.

1.2 Po mnenju EESO bi morala ta strategija temeljiti na spoštovanju, krepitvi in usklajevanju obstoječih relevantnih mednarodnih sporazumov (zlasti CITES⁽¹⁾), zakonov, uredb, politik in instrumentov ter privedi do večje vključenosti vseh zainteresiranih sektorjev (zaščita okolja, carinski nadzor, sodni sistem, boj proti organiziranemu kriminalu itd.) in do učinkovitejšega sodelovanja med državami porekla, tranzita in končne destinacije prostoživečih vrst.

1.3 EESO meni, da bo okrepljeno sodelovanje uspešno samo, če bomo imeli hkrati tudi ustrezen in enoten sistem izobraževanja in ozaveščanja vseh organov, ki na ravni EU ali v državah članicah sodelujejo pri boju za zmanjšanje nezakonite trgovine s prostoživečimi vrstami.

1.4 Po mnenju EESO je vloga civilne družbe ključnega pomena v boju za zmanjšanje nezakonite trgovine s prostoživečimi vrstami tako v državah porekla kot v ciljnih državah. Še posebej pomembno je aktivno in zavestno vključevanje potrošnikov in zasebnega sektorja, zato podpira uvedbo sistema označevanja in sledljivosti.

1.5 Po mnenju EESO je treba prebivalcem tretjih držav, ki se ukvarjajo s takšno nezakonito trgovino, ponuditi nove in boljše možnosti za trajnostni razvoj in zaposlitev.

1.6 Obseg nezakonite trgovine s prostoživečimi vrstami se zaradi donosnosti in majhnega tveganja pravnih sankcij močno povečuje. Z vidika potencialnega dobička za mednarodni organizirani kriminal je tovrstni kriminal mogoče primerjati s trgovino z ljudmi, orožjem in prepovedanimi drogami, vendar so sredstva za boj proti njemu znatno manjša, pa tudi med prednostnimi nalogami je uvrščen veliko nižje. Poleg tega je sistem kazni neenoten, tudi v EU, kar spodbuja selitev nezakonite dejavnosti v države z manj strogimi kaznimi ali manj učinkovitimi pristojnimi službami.

1.7 EESO zato poudarja, da je treba nezakonito trgovino s prostoživečimi vrstami uvrstiti med kazniva dejanja, za katera veljajo ukrepi proti pranju denarja in korupciji, zato poziva k uvedbi sankcij, ki bi bile zares učinkovite, sorazmerne in odvračilne, kot je najvišja kazen najmanj štirih let.

⁽¹⁾ Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi vrstami (1973).

2. Uvod

2.1 Ozadje: podatki o nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami

2.1.1 Nezakonita trgovina s prostoživečimi vrstami je ena najhujših oblik organiziranega kriminala poleg trgovine z ljudmi, drogami in orožjem. ⁽²⁾

2.1.2 V letu 2013 se je divji lov tako razširil, da je izničil napredek iz zadnjih treh desetletij na področju obnove populacije ogroženih vrst, kot so sloni, tigri in nosorogi, kar resno ogroža ohranitev biotske raznovrstnosti in trajnostni razvoj.

2.1.3 Nezakonita sečnja gozdov predstavlja do 30 % svetovne trgovine z lesom, in več kot 50 % krčenja tropskih gozdov v osrednji Afriki, na območju Amazonke in v jugovzhodni Aziji, s čimer se avtohtonemu prebivalstvu onemogoča velika priložnost za razvoj.

2.1.4 Nezakoniti ribolov dosega po ocenah količino v višini 19 % prijavljene vrednosti ulova.

2.1.5 Širjenje nezakonite trgovine je pogojeno z vse večjim povpraševanjem po proizvodih, narejenih iz divjih živali, zlasti v nekaterih azijskih državah (npr. Kitajska, Vietnam), med drugim po slonovini, nosorogovi roževini in tigrovih kosteh.

EU je eden od glavnih namembnih trgov za nezakonite proizvode iz prostoživečih vrst ⁽³⁾ in ključna vmesna postaja za nezakonito trgovino iz Afrike, Latinske Amerike in Azije.

2.2 Posredne in neposredne posledice nezakonite trgovine s prostoživečimi vrstami

2.2.1 Nezakonita trgovina s prostoživečimi rastlinskimi in živalskimi vrstami je eden od glavnih vzrokov za izgubo biotske raznovrstnosti: vsako leto na stotine milijonov primerkov redkih živali in rastlin izgine iz svojega naravnega okolja in pristane na nezakonitem tržišču.

2.2.2 Nezakonita sečnja lesa je vzrok za krčenje najpomembnejših gozdnih površin na svetu, izgubo biotske raznovrstnosti, krepitev učinka tople grede in boj za nadzor nad ozemljem in viri ter izgubo gospodarske moči avtohtonih skupnosti.

2.2.3 Nezakoniti ribolov siromaši ribji stalež, uničuje morske habitate, povzroča izkrivljanje konkurence in slabi priobalne skupnosti, zlasti v državah v razvoju.

2.2.4 Obstoj prostoživečih vrst ogrožajo še drugi dejavniki, kot so netrajnostna raba zemljišč, podnebne spremembe, pretirano izkoriščanje zdravilnih rastlin in intenzivni turizem, zlasti „lovski“ in „roparski“.

2.2.5 Globalizirana potrošnja bi lahko povzročila velik pritisk na biotsko raznovrstnost in s tem porušenje ekosistema in zmanjšanje možnosti obstoja avtohtonih vrst. ⁽⁴⁾

2.2.6 Nezakonita trgovina s prostoživečimi vrstami ogroža javno zdravje ter avtohtone živalske in rastlinske vrste. Živali, ki jih nezakonito prevažajo prek ozemlja držav članic Evropske unije, nimajo potrtil o veterinarskem pregledu, kar lahko povzroči širjenje boleznih, zlasti na gojene živalske vrste. Izogibanje ustreznemu fitosanitarnemu nadzoru izpostavlja avtohtone rastlinske vrste, tako tiste v naravi kot gojene, precejšnjemu tveganju okužbe z novimi povzročitelji boleznih. Poleg tega se ocenjuje, da kar 75 % novih nalezljivih boleznih izvira od živali in sicer od divjih vrst. Nezakonita trgovina s takšnimi vrstami povečuje tveganje epidemij na svetovni ravni, kot sta ptičja gripa H5N1 in SARS. ⁽⁵⁾

⁽²⁾ Resolucijo je sprejela Komisija Združenih narodov za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje, podprl pa jo je Ekonomski in socialni svet Združenih narodov.

⁽³⁾ V zadnjih letih se je tudi v državah EU povečala nezakonita trgovina z nekaterimi redkimi vrstami, kot so ptice, korale, ribe in želve.

⁽⁴⁾ V Aziji je na primer vse večje povpraševanje po kašmirju privedlo do povečane reje domačih živali, s čimer se je vse več ozemlja odvzemalo divjim rastlinojedim vrstam (antilopi, divjemu konju in oslu), ki so glavna hrana avtohtonih velikih zveri (npr. volka in snežnega leoparda). Študija *Globalization of the Cashmere Market and the Decline of Large Mammals in Central Asia*, objavljena v reviji *Conservation Biology*.

⁽⁵⁾ Vir: Poročilo WWF – http://awsassets.panda.org/downloads/wwffightingillicitwildlifetrafficking_lr.pdf

2.3 Zakonodaja in standardi

2.3.1 Washingtonska konvencija (CITES) iz leta 1973 ureja trgovino z ogroženimi živalmi in rastlinami z vidika izvoza, ponovnega izvoza, uvoza, tranzita in pretovarjanja ali zadržanja iz kateregakoli razloga. Cilj te konvencije je ohranjanje in trajnostno izkoriščanje živalskih in rastlinskih vrst na svetovni ravni.

2.3.2 Komisija Združenih narodov za preprečevanje kriminala in kazensko pravosodje je v resoluciji z dne 26. aprila 2013 opredelila nezakonito trgovino s prostoživečimi vrstami kot hudo obliko organiziranega kriminala, ki ga izvajajo kriminalne združbe, ki delujejo na mednarodni ravni.

2.3.3 Na podlagi dejstva, da se nekatere paravojaške skupine financirajo z nezakonito trgovino s prostoživečimi vrstami, sta generalni sekretar (Poročilo S/2013/297) in Varnostni svet Združenih narodov (Resolucija 2013/2121) uvrstila divji lov in nezakonito trgovino s prostoživečimi vrstami med vzroke za nestabilnost v subsaharski Afriki ter grožnjo miru in varnosti. Poleg tega je Varnostni svet januarja 2014 prvič sprejel sankcije proti osebam, ki sodelujejo v nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami v Demokratični republiki Kongo in Srednjeafriški republiki.

2.3.4 Junija 2013 so voditelji držav G-8 sprejeli ukrepe za zmanjšanje nezakonite trgovine z zaščitnimi in ogroženimi vrstami ter za politično in gospodarsko podporo nadzoru meja na lokalni in mednarodni ravni, da bi se soočili s problemom korupcije in čezmejnega organiziranega kriminala.

2.3.5 Evropski parlament je v resoluciji z dne 15. januarja 2014 (2013/2747(INI)) pozval Komisijo, naj pripravi akcijski načrt EU za zmanjšanje nezakonite trgovine s prostoživečimi vrstami ter z jasnimi roki in cilji oblikuje strategijo ukrepanja tako znotraj ozemlja držav članic kot na mednarodni ravni.

2.3.6 Z Londonsko izjavo⁽⁶⁾ iz februarja 2014 so bili določeni novi in še bolj ambiciozni cilji na področju boja proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami, med njimi sprememba sedanjih zakonov, da bi divji lov in nezakonito trgovino s prostoživečimi vrstami uvrstili med „huda kazniva dejanja“, prenehanje uporabe vrst, katerih obstoj je ogrožen, krepitev čezmejnega sodelovanja in usklajevanje „mrež za boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami“.⁽⁷⁾

2.3.7 Končna izjava z vrha EU-Afrika, ki je potekal 2. in 3. aprila 2014, določa načrt za skupne dejavnosti na področju boja proti organiziranemu kriminalu, vključno z nezakonito trgovino s prostoživečimi vrstami.

3. Odgovori na vprašanja posvetovanja

3.1 Ali je okvir politike in zakonodaje, ki zdaj velja v EU za boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami, ustrezen?

3.1.1 Po mnenju EESO sedanji zakonodajni okvir v državah EU še ni ustrezen za učinkovito preprečevanje kaznivih dejanj na področju okolja tudi zaradi ne dovolj strogih kazni.

3.2 Ali bi morala EU okrepiti svoj pristop k nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami s pripravo novega akcijskega načrta EU, k čemur poziva Evropski parlament?

3.2.1 V trenutnem mednarodnem okolju bi bilo treba pripraviti zakonodajo, ki bo zavezujoča za države članice in bo vzpostavljala skupna pravila za učinkovit nadzor in spremljanje, tudi z uskladitvijo s posebnimi standardi glede kazensko-pravne zaščite vrst v njihovem naravnem okolju.

3.2.2 EESO podpira sprejetje akcijskega načrta, ki bil podoben tistim, ki so bili sprejeti za boj proti drugim oblikam organiziranega kriminala, kot sta trgovina z orožjem in ljudmi.

⁽⁶⁾ Podpisali so jo voditelji držav, ministri in predstavniki 46 držav na konferenci o nezakonitem trgovanju s prostoživečimi vrstami 12. in 13. februarja 2014.

⁽⁷⁾ Mreže za boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami (*wildlife enforcement networks*) so regionalne medvladne pobude za izmenjavo informacij in primerov dobre prakse na tem področju: http://www.cites.org/eng/news/pr/2013/20130307_wen.php

3.3 *Kako bi lahko EU okrepila politično zavezanost boju proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami na vseh ravneh? Katera diplomatska orodja bi bila najprimernejša za zagotavljanje skladnosti različnih mednarodnih pobud?*

3.3.1 EESO pozdravlja veliko diplomatsko aktivnost držav, ki so prizadete zaradi trgovine s prostoživečimi vrstami (večinoma držav porekla, tranzita in trgovanja), na podlagi česar so bile nedavno podpisane skupne pobude za odločno in hitro ukrepanje, da bi ukinili povpraševanje po proizvodih, pridobljenih iz ogroženih vrst, in njihovo ponudbo.⁽⁸⁾ Poleg tega upa, da bo mednarodna skupnost sprejela ukrepe za odpravo nezakonite trgovine, da bi zagotovili izvajanje skupnega jasnega zakonodajnega okvira in spodbudili trajnostno upravljanje naravnih virov, v kar je treba vključiti lokalno prebivalstvo.

3.3.2 EESO poziva EU k spodbujanju globalne strategije za boj proti trgovini s prostoživečimi vrstami na podlagi ponovne opredelitve ciljev agende Združenih narodov za obdobje po letu 2015.

3.4 *Na katera orodja na mednarodni ravni bi se morala EU osredotočiti, da se izboljša izvajanje zakonodaje na področju boja proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami in okrepi upravljanje?*

3.4.1 Po mnenju EESO bi lahko nezakonito trgovino učinkoviteje spremljali, prestregali in nadzirali na carini, če bi bilo ravnanje nacionalnih organov usklajeno na podlagi enakih pravil, načinov dela in ciljev. Dobro bi bilo, če bi EU spodbujala ukrepe, ki bi lajšali učinkovito sodelovanje in izmenjavo informacij obveščevalnih služb med organi držav članic, da bi poenotili aktivnosti in način dela ter ponudili podporo novim partnerskim državam (npr. z začasnim mentorstvom).

3.4.2 Novo mejo nezakonite trgovine predstavlja spletna trgovina, ki jo je težko nadzirati in bi lahko ogrozila tudi zakonito obliko trgovine. EESO z zanimanjem spremlja primere dobre prakse, kot je dogovor o soglasju med italijansko gozdarsko inšpekcijo in dvema velikima spletnima ponudnikoma oglasov (*eBay annunci* in *Subito.it*), na podlagi katerega naj bi bilo na voljo več informacij v korist potrošnikom, predvidena pa je tudi možnost hitrega umika sumljivega oglasa. Na podlagi dogovora se oglasi tudi „filtrirajo“, tako da so objavljeni samo oglasi, ki zagotavljajo sledljivost predmeta prodaje.

3.4.3 Ob sklepanju prostotrgovinskih sporazumov s tretjimi državami mednarodno sodelovanje pomeni nujno tudi spoštovanje večstranskih okoljskih in trgovinskih sporazumov s področja gozdarstva in ribištva. Nujno je spoštovanje ciljev CITES glede mednarodne trgovine s prostoživečimi rastlinskimi in živalskimi vrstami, pri čemer morajo podpisnice ukrepati proti tihotapljenju in nezakoniti trgovini z nekaterimi ogroženimi vrstami.

3.4.4 Ugled subjektov, ki sodelujejo v mednarodnem konzorciju za boj proti kaznivim dejanjem nad prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (ICCWC)⁽⁹⁾, med katerimi so CITES, Interpol, Urad Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC), Svetovna carinska organizacija in Svetovna banka, lahko zagotovi učinkovitost ukrepov za izboljšanje zmogljivosti uveljavljanja zakonov in spoštovanja predpisov iz sporazumov na področju nadzora trgovine s prostoživečimi vrstami. Delo Konzorcija bi moralo izkoristiti najboljše evropske talente, ki bi jih bilo treba vključiti v kampanje obveščanja, podporo nacionalnim organom in lokalno usposabljanje nadzornih organov in uradnikov.

3.4.5 Uvedba in krepitev pravne države v državah porekla prostoživečih vrst ter boj proti korupciji so predpogoj za odpravo nezakonite trgovine s prostoživečimi vrstami. Zato EESO poziva k neposredni vključenosti EU, tudi s finančnega vidika, da bi pomagali pri oblikovanju skupine tožilcev in sodnikov, ki bi sodelovali pri ozaveščanju lokalnih organov.

⁽⁸⁾ Londonska izjava z dne 14. februarja 2014.

⁽⁹⁾ *International Consortium on Combating Wildlife Crime*.

3.5 *Katera orodja so najprimernejša za ukrepanje EU pri obravnavanju mednarodnega povpraševanja in povpraševanja EU po nezakonitih proizvodih iz prostoživečih vrst? Kakšno vlogo bi lahko v zvezi s tem imela civilna družba in zasebni sektor?*

3.5.1 Uspešnost boja proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami je odvisna od dvojnega ukrepanja: tako z vidika zmanjševanja ponudbe z odvračilnimi strategijami in strategijami za preprečevanje prevar ter zmanjševanja povpraševanja. Po mnenju EESO je aktivno in zavestno sodelovanje zasebnega sektorja in potrošnikov pri tem ključnega pomena.

3.5.2 EESO se strinja z Londonsko izjavo, da so potrebni posebni ukrepi, da bi zagotovili odgovorno ravnanje zasebnega sektorja, in poziva k uvedbi sistema označevanja in sledljivosti, ki bo zagotavljal zakonitost in trajnost (ekonomsko, okoljsko in z vidika lokalnega prebivalstva) trgovine s prostoživečimi vrstami. Kot zgled se lahko uporabijo obstoječi sistemi, ki veljajo za trgovino s kaviarjem in tropskim lesom ⁽¹⁰⁾.

3.5.3 Po mnenju EESO sta ravno tako pomembna obveščanje in ozaveščanje civilne družbe in potrošnikov o izredno hudi okoljski škodi zaradi nezakonite trgovine in njenih učinkov na prihodnje generacije. EESO ponavlja svojo pripravljenost za spodbujanje vsakršnih pobud EU, tako znotraj ustanov (šole, muzeji...) kot v okviru mrež, konferenc, reklam, dokumentarnih oddaj in sicer tako znotraj kot zunaj EU, tudi s pomočjo mreže ekonomsko-socialnih akterjev EU-Afrika v okviru EESO.

3.6 *Kako lahko EU na najboljši način doda vrednost, da se bodo obravnavale posledice nezakonite trgovine s prostoživečimi vrstami za mir in varnost?*

3.6.1 EESO meni, da je v tem okviru posebno pozornost treba primerkom tistih vrst, ki zaradi visoke vrednosti pritegujejo pozornost organiziranega kriminala, kar ogroža notranjo varnost in celo svetovni mir. V zvezi s tem je treba prek sodelovanja z Europolom, Interpolom, drugimi organizacijami in forumi ter ključnimi državami, ki jih zadeva ta problem, poskrbeti za ustrezne ukrepe na ravni EU in svetovni ravni.

3.6.2 EESO se zaveda, da so nedavne pandemije, kot sta ptičja gripa H5N1 in SARS, neposredna posledica nezakonite trgovine s prostoživečimi vrstami. Zato lahko že navedeni sistem označevanja in sledljivosti skupaj z ustreznim veterinarskim in fitosanitarnim nadzorom prispeva k zmanjšanju pojava in širjenja takšnih bolezni po svetu.

3.7 *Kako bi lahko instrumenti sodelovanja EU bolj podprli krepitev zmogljivosti držav v razvoju za ohranjanje prostoživečih vrst in ukrepanje proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami?*

3.7.1 Pobude za mednarodno sodelovanje v širšem kontekstu trgovinskih in/ali partnerskih sporazumov s tretjimi državami so lahko ključni instrumenti za odpravo takšne nezakonite trgovine.

3.7.2 Nevladne organizacije imajo lahko bistveno vlogo v kampanjah ozaveščanja in v podporo politikam za zmanjšanje ponudbe kot vez med institucijami in zadevnim prebivalstvom.

3.7.3 EESO poudarja, da je treba ljudem tretjih držav, ki so vključeni v nezakonito trgovino s prostoživečimi vrstami, ponuditi nove in boljše možnosti za trajnostni razvoj in zaposlitev, kar bi lahko delno dosegli s spremembo nezakonitih dejavnosti v zakonite, kot je odgovorni turizem. ⁽¹¹⁾

3.8 *Kakšni ukrepi bi se lahko sprejeli za izboljšanje podatkov o kaznivih dejanjih v EU, povezanih s prostoživečimi vrstami, da se zagotovi učinkovitejša usmerjenost oblikovanja politik?*

3.8.1 Po mnenju EESO bi lahko z zbiranjem, združevanjem in analizo podatkov o kaznivih dejanjih (baze podatkov) v okviru mednarodnih organov za varnost (Europol, Interpol, UNODC) izboljšali razumevanje strategij organiziranega kriminala in preprečili njihovo dejavnost.

⁽¹⁰⁾ CITES vključuje univerzalni sistem označevanja kaviarja, katerega uvoz je dovoljen samo po prejemu ustreznih dovoljenj pristojnih organov (www.cites.org/common/resource/reg_caviar.pdf). Kar zadeva trgovino na področju gozdarstva, je cilj zakonodaje EU preprečiti nezakonito trgovino s tropskim lesom s podpiranjem uvedbe nacionalnih sistemov sledljivosti, ki bi okrepili upravljanje v partnerskih državah. EU je z marcem 2013 prepovedala uvoz lesa in lesnih izdelkov, ki so rezultat nezakonite sečnje, iz vseh tretjih držav in državam članicam naložila spremljanje in po potrebi kaznovanje trgovcev z lesom vprašljivega porekla.

⁽¹¹⁾ Odgovorni turizem vključuje tako ohranjanje naravnega okolja destinacije kot osredotočenost na ohranitev lokalnega prebivalstva, ki mora imeti možnost ustvarjanja prihodkov. Ozaveščeni turizem ali ekoturizem bo pomagal številnim državam k izhodu iz revščine in pripomogel k preživetju številnih družin in k zaščiti narave in živali.

3.8.2 Pri tem ima lahko TRAFFIC ⁽¹²⁾ pomembno vlogo pri ozaveščanju mednarodne skupnosti in podpori širjenju informacij o nezakoniti trgovini med vsemi zadevnimi organi in zainteresiranimi stranmi.

3.9 *Kakšni ukrepi bi se lahko sprejeli za okrepitev izvajanja zakonodaje na področju boja proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami s strani organov za okolje, policije, carinskih služb in tožilstev v državah članicah ter za poglobitev sodelovanja med navedenimi organi? Kako bi bilo mogoče povečati ozaveščenost pravosodja?*

3.9.1 Glede na to, da je okoljski kriminal tesno povezan s korupcijo in pranjem denarja, bi bilo treba po mnenju EESO nezakonito trgovino s prostoživečimi vrstami vključiti med kazniva dejanja, za katera veljajo ukrepi proti pranju denarja in korupciji. Zato podpira uporabo smernic, ki pojasnjujejo uporabo ustreznih finančnih instrumentov (npr. primerna skrbnost), katerih cilj je učinkovitejša sledljivost transakcij znotraj EU in na mednarodni ravni.

3.9.2 EESO poziva k uvedbi resnično učinkovitih, sorazmernih in odvrčilnih ukrepov, predvsem zaradi boja proti obsežni nezakoniti trgovini mednarodnih kriminalnih združb. Zato mora zakonodaja EU zagotoviti, da bo nezakonita trgovina s prostoživečimi vrstami vključena med „huda kazniva dejanja“ v zakonodaji držav članic z najvišjo kaznijo največ štirih let zapora.

3.9.3 Po mnenju EESO je ključnega pomena ozaveščanje vseh organov, ki sodelujejo v boju proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami, skupaj z ustreznim usposabljanjem organov nadzora in pristojnih pravosodnih organov. To bi moralo potekati v okviru novega postopka usklajevanja organov držav članic EU in po možnosti tudi organov iz tretjih držav.

3.10 *Kako bi bilo mogoče obstoječe instrumente za boj proti organiziranemu kriminalu na ravni EU in držav članic bolje uporabiti za boj proti nezakoniti trgovini s prostoživečimi vrstami? Kakšne dodatne ukrepe bi bilo treba predvideti, npr. v zvezi s imi? Kako bi lahko v tem pogledu prispevala Europol in Eurojust?*

Dobro bi bilo, da bi Europol takšna kazniva dejanja začel obravnavati prednostno in da bi bila v to vključena policija iz držav članic, kakor predlaga Komisija, da bi se učinkovito borili proti lovu, zbiranju, zadrževanju, trgovini in prodaji zaščitene rastlinskih in živalskih vrst ter nezakoniti trgovini z njihovimi deli in proizvodi iz njih.

V Bruslju, 5. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

⁽¹²⁾ <http://www.traffic.org/>

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Skupaj h konkurenčni in z viri gospodarni mobilnosti v mestih

COM(2013) 913 final

(2014/C 424/09)

Poročevalec: **Edgardo Maria IOZIA**

Evropska komisija je 7. marca 2014 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Skupaj h konkurenčni in z viri gospodarni mobilnosti v mestih

COM(2013) 913 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 21. maja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 132 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) podpira sporočilo Komisije z dne 17. decembra 2013 in meni, da je zelo pomembno nadaljevati programe podpore za razvoj učinkovite in trajnostne mobilnosti v mestih, kot so Civitas, Inteligentna energija – Evropa (IEE) in drugi. Uskladitev ambicioznih projektov, kot je predlagani, z omejenimi finančni sredstvi, ki so na voljo, je zahtevna preizkušnja, ki mora upoštevati vse možne rešitve za neodložljive pobude na področju trajnostne mobilnosti.

1.2 EESO meni, da je nujno:

- sprejeti realistične celovite in usklajene načrte, ki se stalno nadzirajo in se osredotočajo tako na mobilnost ljudi kot tudi na logistično verigo in so namenjeni vsem članom družbe, zlasti tistim z omejeno mobilnostjo,
- upoštevati načelo subsidiarnosti, tako kot je Komisija dobro uravnotežila različne ravni odgovornosti, pri čemer je zlasti dejavno vključila države članice,
- spodbuditi iskanje finančnih virov, tudi z vključevanjem zasebnega kapitala,
- vključiti državljane, socialne organizacije in organizacije civilne družbe, da bi načrt za trajnostno mobilnost postal izziv celotne skupnosti,
- podpreti izmenjavo dobrih praks prek velikega in enotnega evropskega portala,
- obnoviti konvencijo županov,
- povečati finančni vložek EU in EIB, na katerih bi morale temeljiti evropsko izvajanje projekta trajnostne mobilnosti v mestih, ki zajema 70 % državljanov EU,

- okrepiti usklajevanje med javnimi oblastmi in zasebniki, ki izvajajo integrirane storitve mestnega prevoza, z usmerjenim in celovitim pristopom,
- prizadevati si za uveljavitev koherentne logistike, ki je natančno usmerjena v doseganje ciljev „odpornega mesta“ (angl. *transition town*, mesto v prehodu), v katerem vsi deležniki sodelujejo za izboljšanje življenjskih pogojev in zdravja državljanov,
- upravljati javno-zasebno dopolnjevanje, odpreti trg konkurenci pod pogojem, da se v celoti spoštujejo socialna jamstva, nadzor cen in okoljska trajnost,
- opredeliti standardne smernice za specifikacije vozil za javni promet in ustvariti evropski trg, na katerem je mogoče doseči ekonomijo obsega z nabavnimi skupinami.

1.3 EESO se strinja, da ima mobilnost v mestih strateško vlogo v razvoju v smeri pametnih mest po meri ljudi, ki zmorejo premagati okoljske izzive in se prilagoditi novim razmeram, ter poudarja, da je treba še naprej premagovati sektorsko omejevanje, ki je v mnogih primerih še vedno značilno za prometne politike.

1.4 Pri ukrepih, ki bodo sprejeti, se mora upoštevati, da je treba najti ravnovesje med socialnimi, ekonomskimi in okoljskimi vidiki, tj. tremi osmi trajnostnega razvoja.

1.5 EESO ne nasprotuje ukrepom za odpiranje mestnega prometa konkurenci in trgu, pod pogojem, da se zavarujejo pravice delavcev in njihova delovna mesta, da se zjamči vzdrževanje razširjene mreže ter zagotovi dejansko izboljšanje storitev in tarif. S stalnim preverjanjem bo treba poskrbeti za dosledno spoštovanje pogodbenih pogojev.

1.6 EESO meni, da bi morala uspešna, učinkovita in trajnostna prometna politika temeljiti na naslednjih elementih:

na evropski ravni:

- načrti za trajnostno mobilnost postanejo velik skupni projekt, v katerega je vključeno vse mesto s pobudami s terena, da bodo prebivalci lažje sprejemali spremembe, tudi spremembe zakoreninjenih navad;
- velikopotezna oživitev konvencije županov o energetske učinkovitosti, ki bi zajela učinkovitejšo mobilnost v mestih;
- financiranje potrebnih pobud z uporabo evropskih virov, kot so strukturni skladi in program Obzorje 2020, za raziskave in razvoj v sektorju;
- sredstva EIB z ugodnimi obrestnimi merami ter, kjer je to mogoče, razvoj javno-zasebnih partnerstev za uresničitev in upravljanje velike mestne infrastrukture;

na nacionalni ravni:

- spodbude za bolj učinkovit in manj onesnažujoč promet, uporaba novih tehnologij;
- zjamčena pravica do trajnostne mobilnosti, zlasti za prebivalce z omejeno mobilnostjo;

na lokalni in regionalni ravni:

- intermodalnost;
- razvoj možnosti dela na daljavo;

- skupne politike usposabljanja javnih uslužbencev in zaposlenih v sektorju za razvoj enotnih znanj in strategij;
- usmerjene in trajnostne politike zakonskega urejanja dostopa do osrednjih mestnih območij;
- usklajevanje z okoliškimi območji ob velikih mestnih središčih za oblikovanje enotnih strategij;
- vključevanje prebivalcev v iskanje najboljših rešitev;
- stalno spremljanje doseženih rezultatov ter ustrezno in hitro popravljanje neučinkovitih ukrepov;
- izobraževanje za odgovorno uporabo javnega in zasebnega prometa;
- razvoj sodelovanja med podjetji za usklajevanje prometa v velike poslovne objekte in obrtne cone ter iz njih;
- vključevanje ciljnih skupin, tj. skupin ljudi s podobnimi zahtevami, da se skupaj ocenijo značilnosti storitev za posebne zahteve.

1.7 EESO poudarja pomen tesnejšega sodelovanja med pristojnimi javnimi organi in državljani ter ponavlja, kar je Komisija zapisala v akcijskem načrtu o mobilnosti v mestih ⁽¹⁾ glede posebne pozornosti, ki jo je treba nameniti potrebam, ki jih imajo glede mobilnosti ranljive skupine, na primer starejši ljudje, ljudje z nižjimi dohodki in invalidne osebe z omejeno mobilnostjo, za katere so potrebne posebne politike.

1.8 EESO meni, da bi morala Komisija znova odločno opozoriti na te vidike, ki pomenijo nesprejemljivo diskriminacijo. Prevzeti bi morala obveznost spremljanja stanja v državah članicah, da bi bila pravica do mobilnosti kot temeljna evropska pravica brez diskriminacije zajamčena vsem državljanom.

1.9 EESO poziva, da se obravnava in reši tudi vprašanje revščine v povezavi z mobilnostjo, kot je EU že naredila v primeru energetske revščine in revščine na drugih področjih; države članice morajo uvesti ukrepe v dobro najbolj ranljivih in revnih slojev družbe. Pravica do mobilnosti je pravica vseh, ni je mogoče omejiti samo na ljudi iz premožnejših slojev.

1.10 EESO opozarja na potencial mestne logistike pri doseganju večje učinkovitosti in trajnosti. Logistiki bi bilo treba zato posvetiti dovolj pozornosti v urbanističnem načrtovanju in projektih sodelovanja. EESO pozdravlja tudi pobude, ki jih na tem področju načrtuje Komisija.

1.11 EESO poziva Komisijo, naj v en sam instrument poveže vse pobude in politike na področju mobilnosti v mestih. V ta namen obstaja najmanj pet portalov, kar pomeni zapravljanje virov in zmanjševanje njihove učinkovitosti.

1.12 Evropa in države članice potrebujejo skupno, celostno politiko s skupno, ambiciozno vizijo. Državljanje je treba poučiti o alternativnih prometnih sredstvih, ki manj onesnažujejo. Izobraževanje je prvi korak k spremembam. Znova je treba odkriti lepoto mestnih sprehodov ter prevažanja s kolesom v službo in na srečanja s prijatelji. Javne oblasti bi morale to trajnostno mobilnost spodbujati s kulturnimi pobudami, kot sta razvoj zgodovinskih ali arhitekturnih poti v mestnih središčih z vodenimi ogledi in podpora organizaciji kolesarskih tur, ki z živahnostjo pritegnejo pozornost in spodbujajo k posnemanju.

1.13 Sodobna mesta bodo v naslednjih desetletjih z vidika arhitekturnih in urbanističnih načrtov doživela korenite spremembe. EESO predlaga, da se uporabijo vsi možni ukrepi. Po zaslugi IKT, mestnih inovacij in lokalnih pobud je mogoče izboljšati mobilnost in ustvariti mesta, v katerih bo življenje za prihodnje generacije prijetnejše.

1.14 EESO meni, da je treba ustrezno poskrbeti za enakopravno in enotno razporeditev mreže mestnega prometa, da se prebivalci območij s slabim javnim prevozom ali celo brez tega ne bi znašli ujeti v sodobnih mestnih getih.

⁽¹⁾ COM(2009) 490 final.

1.15 Nujno je razviti močno in enotno usklajevanje med vsemi javnimi in zasebnimi organi odločanja na vseh ravneh. Načrti trajnostne mobilnosti v mestih, ki so skladni s cilji na področju podnebja, okolja in energije, varovanja zdravja, prihranka časa in energije, ter predstavljajo izjemno gonilo gospodarstva, morajo postati prednostna naloga na vseh ravneh EU.

1.16 EESO priporoča, da se sprejmejo konkretni ukrepi za razvoj kolesarskih stez in stez za pešce, ki so namenjeni izključno tej vrsti trajnostne mobilnosti; uresničevali bi se, kjer je to mogoče in v povezavi z intermodalnimi vozlišči javnega prometa.

2. Uvod

2.1 Evropa je ena od najbolj urbaniziranih celin na svetu. Danes več kot dve tretjini evropskega prebivalstva živi na urbanih območjih in ta odstotek še naprej narašča (poročilo Mesta prihodnosti, Evropska komisija, 2011). V mnogih mestih je mobilnost vse težja in neučinkovita z vidika virov; pogosto so zanje značilni kronični prometni zastoji, ki letno povzročijo za približno 80 milijard EUR stroškov (glede skupnih stroškov zastojev glej SEC(2011) 358 final), slaba kakovost zraka, nesreče, obremenitev s hrupom in visoke emisije CO₂. V Evropi mobilnost v mestih dejansko temelji predvsem na uporabi zasebnih avtomobilov na konvencionalno gorivo.

2.2 Siim Kallas, podpredsednik Evropske komisije in komisar za mobilnost in promet, je dejal: „Obravnavanje težav v zvezi z mobilnostjo v mestih je eden izmed največjih izzivov v prometu današnjega časa, ki jih lahko z usklajenim delovanjem uspešneje rešujemo“ (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1255_sl.htm).

2.3 Evropski parlament in Svet EU sta priznala, da je treba za večjo energetske učinkovitost in prihranek energije sprejeti ustrezne strategije v sektorju prometa ter se tako lotiti vprašanja porabe energije in emisij toplogrednih plinov. S tem ciljem je bila sprejeta direktiva 2009/33/ES z dne 23. aprila 2009, katere namen je spodbuditi trg čistih in energetske učinkovitih vozil za cestni prevoz ob upoštevanju njihovega energetskega in okoljskega učinka v vsem življenjskem ciklu.

2.4 Cilj bele knjige Načrt za enotni evropski prometni prostor – na poti h konkurenčnemu in z viri gospodarnemu prometnemu sistemu, COM(2011) 144 z dne 28. marca 2011, je vzpostaviti sodoben in konkurenčen prometni sistem, spodbuditi gospodarsko rast in zaposlovanje, zmanjšati odvisnost Evrope od nafte ter zmanjšati emisije CO₂.

2.5 Promet je v EU trenutno vir četrtnine vseh emisij CO₂ in zlasti v mestih bistveno prispeva k slabši kakovosti zraka (trdni delci, NO_x, HC in CO). Z uporabo drugih goriv namesto bencina in dizelskega goriva bi se zmanjšal okoljski vpliv cestnega prometa, če so ta goriva pridobljena trajnostno.

2.6 EESO je v mnenju o akcijskem načrtu o mobilnosti v mestih⁽²⁾ v celoti podprl Evropsko komisijo, ki je leta 2009 z objavo načrta za mobilnost v mestih lokalnim, regionalnim in nacionalnim oblastem predlagala načine, kako v mestnih območjih zagotoviti čim višjo in trajnostno kakovost življenja. Vendar pa večina predlaganih ukrepov ni bila obvezujočih.

2.7 Med cilji za konkurenčen in z viri gospodaren prometni sistem, ki jih je predlagala Komisija, so, da se do leta 2030 prepolovi uporaba avtomobilov s „konvencionalnim gorivom“ v mestnem prometu, da se jih do leta 2050 v mestih postopoma odpravi, da se do leta 2030 v velikih mestnih središčih vzpostavi mestno logistiko, ki bo skoraj brez CO₂ in da se do leta 2050 število nesreč s smrtnim izidom v cestnem prometu zmanjša na skoraj nič.⁽³⁾

2.8 Začenši s povzetkom pobud, ki se jih je Evropska unija lotila za trajnostno mobilnost v mestih, se v tem mnenju pozornost osredotoča na nedavno sporočilo Komisije z naslovom Skupaj h konkurenčni in z viri gospodarni mobilnosti v mestih. Ravno pri mestih, za katera je značilna gosta poseljenost, je mogoče preusmeriti sedanji model razvoja v učinkovitejšo rabo razpoložljivih virov.

⁽²⁾ UL C 21, 21.1.2011, str. 56–61.

⁽³⁾ COM(2011) 144 final.

2.9 Novi okoljski izzivi, s katerimi se bodo morali v bližnji prihodnosti soočiti mesta in meščani, so pripomogli k okrepitvi bistvenega pomena vprašanja mobilnosti v mestih pri oblikovanju „odpornih“ mest (angl. *transition town*). Pri preučevanju politik za mobilnost v mestnem okolju bi moral pojem odpornosti dati odločilno spodbudo za učinkovitejše vključevanje spreminjanja mest in zagotoviti celosten pristop upravljanja med politikami na področju energetike, okolja in mobilnosti.

2.10 EESO se strinja glede uporabe celostnega pristopa, ki spodbuja ukrepe na različnih področjih, kot so okolje in zdravje, čiste in energetsko učinkovite tehnologije, izboljšanje infrastrukture, urbanistično in prometno načrtovanje, logistika dostave blaga, inovacije in raziskave, varnost na cesti in ozaveščanje javnosti.

2.11 EESO poudarja, kako pomembno je posvetiti pozornost zmanjšanju števila nesreč na cestah in izboljšanju zdravja državljanov s sprejemanjem daljnosežnih strategij za izvajanje vseh primernih ukrepov za uresničevanje ambicioznih ciljev. Vsako človeško življenje, ki ga te politike rešijo, vsaka nesreča, ki se ji zaradi tega izognemo, vsak državljan, ki se ga zaščiti, ima za družbo neprecenljivo vrednost in s tem bi morali presojeti nujnost ukrepov.

3. Evropske pobude v okviru mobilnosti v mestih

3.1 Evropske strategije in pobude so usmerjene v spodbujanje trajnostnih oblik mobilnosti v mestih, kot je npr. pospeševanje inovacij na področju prevoznih sredstev v mestnem prometu, spodbujanje intermodalnega mestnega sistema, politik za javni prevoz, hojo in kolesarjenje ter vključevanje mobilnosti v mestih v celovit in strateški okvir razvoja mest. Razpoložljiva sredstva pa so se zmanjšala in ne zadostujejo za pobude, ki jih je treba uvesti na različnih ravneh. Države članice so omejile tudi sredstva za lokalne oblasti, ki so morale upočasniti svoje načrte za izboljšanje mobilnosti v mestih. Nujno je korenito spremeniti smer in znova izbrati krepitveno pot naložb in dela, zlasti pa naglo izboljšati kakovost življenja ljudi.

3.2 Pametna mesta in skupnosti

3.3 Evropsko partnerstvo za inovacije – Pametna mesta in skupnosti je nastalo iz pobude za pametna mesta in skupnosti, ki jo je leta 2011 sprožila Evropska komisija; povezuje predstavnike državljanov, podjetij in skupnosti ter jim zagotavlja prostor za opredeljevanje, razvoj in izvajanje inovativnih rešitev ter njihovo uresničitev. Trajnostna mobilnost v mestih je ena od glavnih osi, na katere se osredotoča to partnerstvo, poleg trajnostno grajenih četrti in okolij ter integriranih infrastruktur in procesov v sektorjih energije, informacijske in komunikacijske tehnologije ter prometa.

3.4 Civitas

3.5 Pobuda Civitas, ki jo sofinancira Evropska komisija, od leta 2002 v urbana okolja prinaša svež veter z uvajanjem sistemov trajnostnega prometa v več kot 200 evropskih mestih; danes je to zelo dejavna mreža v tem sektorju. V okviru programa Obzorje 2020 namerava Komisija to pobudo okrepiti in jo usmeriti v uporabo inovativnih tehnologij za uresničevanje konkurenčne in z viri gospodarne mobilnosti. EESO je večkrat poudaril pomen te pobude in drugih pobud s področja spodbujanja trajnostne mobilnosti.

3.6 Vseevropsko prometno omrežje (TEN-T)

3.7 Evropska unija podpira projekte skupnega interesa v mestnih območjih, kot so dejavnosti za izboljšanje mestne logistike, ki so del nacionalne oziroma mednarodne dobavne verige.

3.8 Konvencija županov

3.9 Prehod na bolj trajnostna prevozna sredstva poteka zelo počasi. Pobuda konvencije županov, ki jo je Komisija začela leta 2008, spodbuja mesta, ki so konvencijo podpisala, naj vprašanja, povezana s prometom in mobilnostjo v mestih, vključijo v akcijske načrte za trajnostno energijo, zajamčijo udeležbo državljanov in – v širšem smislu – sodelovanje civilne družbe (smernice konvencije županov za akcijske načrte za trajnostno energijo).

4. Povzetek sporočila Komisije

4.1 Komisija v sporočilu glavno pozornost namenja trenutnim težavam in neučinkovitosti mobilnosti v evropskih mestih, pri čemer obravnava probleme, kot so veliki prometni zastoji, visoke emisije CO₂, kakovost zraka, smrtne žrtve v mestnem prometu ter posledice za zdravje ljudi.

4.2 Cilj sporočila je okrepiti podporo evropskim mestom pri spopadanju z izzivi mobilnosti v mestih, da se zagotovi trajnostni razvoj in izpolnitev ciljev glede konkurenčnega in z viri gospodarnega evropskega prometnega sistema.

4.3 Evropska komisija bo zato okrepila podporne ukrepe za trajnostno mobilnost v sektorjih z evropsko dodano vrednostjo, kot je navedeno v nadaljevanju.

4.3.1 *Izmenjava izkušenj in predstavitev najboljših praks*: primerni ukrepi za razširjanje najboljših praks, posebni portali in oblikovanje skupine evropskih strokovnjakov so jedro dejavnosti, ki se jih je Komisija odločila začeti.

4.3.2 *Omogočanje usmerjene finančne podpore*: z evropskimi strukturnimi in investicijskimi skladi bo mogoče izvajati konkretne skupne ukrepe, zlasti v regijah z omejenimi možnostmi; iz strukturnih skladov, Evropskega socialnega sklada ter drugih razpoložljivih skladov se bodo še naprej financirale zaveze za porabo na področju mestnega prometa.

4.4 Podpora raziskavam in inovacijam: pobuda Civitas 2020 bo v okviru programa Obzorje 2020 omogočila mestom, podjetjem, univerzam in drugim deležnikom, da razvijejo in preskusijo nove pristope za izzive mobilnosti v mestih.

4.4.1 Konkretno Komisija predlaga naslednji način dela:

4.5 Vključevanje držav članic: Komisija poziva države članice, naj ustvarijo prave pogoje, da bi lahko mesta in metropole pripravile in izvajale svoje načrte trajnostne mobilnosti v mestih. To je glavna točka, ki jo obravnava Komisija, in bistveno je, da se države članice nanjo prepričano in pozitivno odzovejo. Subsidiarnost je v tem primeru nepogrešljiva in zmagovalna strategija, pod pogojem, da se vsak potruži pri svojem delu.

4.6 Skupna prizadevanja: Komisija podaja vrsto konkretnih priporočil za usklajeno delovanje vseh ravni upravljanja ter javnega in zasebnega sektorja pri štirih vidikih:

- mestna logistika,
- predpisi o dostopu,
- izvajanje rešitev na podlagi inteligentnih prometnih sistemov,
- varnost v mestnem cestnem prometu.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Cene in stroški energije v Evropi

COM(2014) 21 final

(2014/C 424/10)

Poročevalec: **Richard ADAMS**

Evropska komisija je 15. januarja 2014 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Cene in stroški energije v Evropi

COM(2014) 21 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 21. maja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 140 glasovi za, 10 glasovi proti in 13 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Cene energije so se gledano v celoti povzpele na zgodovinsko visoko raven in bodo po vsej verjetnosti to raven še presegle. To dejstvo močno bremeni proračune mnogih zasebnih porabnikov, podobno velja za porabnike v industriji. Komisija v sporočilu poudarja, da mora civilna družba bolje razumeti, kako lahko s sestavo cen energije uskladimo naše podnebne cilje in našo potrebo po energetske varnosti. Brez tega ni mogoče zagotoviti politične volje, pa tudi ne podpore državljanov.

1.2 Cene energije so lahko za industrijo pomemben dejavnik konkurenčnosti. Vendar pa ekonomska analiza konkurenčnosti industrije ne sme temeljiti zgolj na cenah energije. Upoštevati je treba tudi druge ključne dejavnike, kot so energetska intenzivnost ter delež stroškov energije v skupnih stroških proizvodnje in v profitnih maržah. Pri blaženju podnebnih sprememb je usklajenost na svetovni ravni ključnega pomena. Vodilna vloga Evrope lahko pomeni tveganje za nekonkurenčnost, preseljevanje industrije in izvažanje ogljikovega dioksida.

1.3 Energetska učinkovitost ter obnovljivi in drugi lokalni viri energije lahko povečajo zanesljivost oskrbe, vendar se pri vseh odpirajo vprašanja glede stroškov in sprejemanja v družbi. Ker so nacionalni pristopi in stališča različni, so pregledna analiza stroškov, revizija in boljše usklajevanje podpornih instrumentov (npr. odkupne cene energije in s tem povezani predpisi) ključnega pomena za določitev sprejemljive mešanice energijskih virov v posameznih državah članicah. Enako pomembno je sodelovanje s sosednjimi državami.

1.4 Zagotoviti je treba, da se bo industrija tudi v prihodnje sposobna prilagajati tako kot v preteklosti, ter zlasti povečati možnosti energetskega sektorja, da izvede potrebne naložbe v energetske sistem. V ta namen je potrebna trdna zavezanost vlad, ki mora biti v skladu z notranjim energetskega trgom.

1.5 Notranji energetske trg je treba dokončati, toda za polni izkoristek njegovega potenciala ga je treba podpreti z ustreznimi tržnimi instrumenti, resnično usklajevati nacionalne energetske politike na ravni EU in določiti jasno skupno usmeritev. Pri tem je nujno, da se ponovno namenijo pozornost zagotavljanju preglednih in točnih podatkov. Upoštevati je treba poseben položaj posameznih držav članic, npr. vprašanje „energetskih otokov“. Pri preverjanju cen je treba tudi upoštevati, da brez razvite infrastrukture, ki zahteva precejšnje naložbe, ne bo mogoče dokončati skupnega energetskega trga in države ne bodo mogle izkoriščati njegovih prednosti.

1.6 Optimizacija stroškov s tesnejšim usklajevanjem in solidarnostjo na ravni EU je ključnega pomena, zlasti ker krmilo energetske politike ostaja v rokah držav članic. Usklajevanje je bilo doslej šibko in potreben je nov pristop. Zaradi vse večje negotovosti glede oskrbe je solidarnost med državami članicami nujna. Poleg tega si je treba prizadevati za dodatne skupne raziskave in razvoj za odpravo problemov v proizvodnji energije in dobavni verigi.

1.7 Uvedba tekoče delujočih vozlišč plina med skupinami držav članic lahko optimizira in zmanjša stroške, saj pomaga prekiniti povezanost med cenami nafte in plina ter proizvajalcem omogoči večjo prilagodljivost.

1.8 Za boljše usklajevanje EESO poziva k ukrepom in neposredni podpori obsežnega programa, ki bi zajemal tudi dialog o energiji na evropski ravni. V dialog bi morali biti vključeni zasebni in industrijski porabniki energije, komercialni in institucionalni akterji v energetske verigi ter lokalne, regionalne in nacionalne oblasti.

1.9 Ta vključujoč, predstavniki, neodvisen in pregleden evropski dialog o energiji bi moral zagotoviti tudi podlago za nov proces upravljanja, ki ga je predlagala Komisija za doseg energetskih in podnebnih ciljev iz okvirnega svežnja za leto 2030.

2. Uvod in ozadje

2.1 Cene energije, zlasti elektrike, so za večino zasebnih in industrijskih porabnikov v EU v zadnjih letih narasle za več, kot je znašala stopnja inflacije. Porast cen bremeni proračune gospodinjstev v vsej Evropi in v nekaterih državah članicah se je energetska revščina močno povečala. Zmanjšala se je tudi konkurenčnost nekaterih panog, zlasti energetske intenzivnih. Industrija se je v preteklosti pogosto odzvala na visoke cene tako, da je povečala energetske učinkovitost in se specializirala za proizvodnjo z visoko dodano vrednostjo, vendar pa lahko mirno trdimo, da je možnosti za takšno ukrepanje vse manj. Upadanje gospodarske rasti še povečuje pritisk in kljub ukrepom za večjo energetske učinkovitost ter varčevanju se stroški za večino porabnikov še naprej povečujejo.

2.2 Sveženj, ki ga je Komisija predstavila januarja 2014, vsebuje dve obsežnejši poročili, ki sta neposredno povezani s cenami in stroški. Prvo je delovni dokument služb Komisije o cenah in stroških energije, drugo pa obravnava razvoj energetskega gospodarstva v Evropi. Sveženj določa cilje na področju energije in podnebja za obdobje do leta 2030 ter vsebuje trditve, da so varstvo podnebja, ohranitev konkurenčnosti industrije in cenovno dostopna energija za državljane združljivi. V ta namen morajo vsi akterji razumeti in priznavati konkretne ekonomske, socialne in okoljske koristi zmanjšanja emisij in bolj zelenega gospodarstva ter o njih komunicirati. Komisija v svežnju implicitno priznava, da bo javna podpora nujna in da bo potreben bolj realističen pristop k izzivom, zlasti finančnim. Komisija navaja, da „so cilji močan signal za trg in spodbuda za zasebne naložbe v nove plinovode in električna omrežja ali nizkoogljicne tehnologije“⁽¹⁾.

2.3 Sporočilo o cenah in stroških energije, ki ga obravnava to mnenje, enako kot Mednarodna agencija za energijo⁽²⁾ navaja, da kombinacija svetovnih tržnih cen, nujnih obsežnih naložb v infrastrukturo in energetske učinkovitost ter dajatve za varstvo okolja ohranja cene energije na sedanji zgodovinsko visoki ravni. To ima lahko hude posledice za porabnike, poleg tega pa sedanja veleprodajna cena energije, ki znaša približno 40 EUR/MWh, energetskemu sektorju ne bo omogočila izvesti naložb, ki so potrebne za zamenjavo starih naprav ter boj proti podnebnih spremembam. To mnenje obravnava predviden odziv civilne družbe in vprašanje, v kolikšni meri je mogoče zagotoviti močne tržne signale in politično odzivnost za doseg političnih ciljev.

⁽¹⁾ Uvod: http://ec.europa.eu/energy/2030_en.htm

⁽²⁾ World Energy Outlook (poročilo o energetski prihodnosti), Mednarodna agencija za energijo, 2013.

3. Povzetek sporočila Komisije

3.1 V petih letih po letu 2008 so se maloprodajne cene energije v Evropi kljub sorazmerno stabilnim veleprodajnim cenam energije in nespremenljivim veleprodajnim cenam plina zviševale, v nekaterih državah članicah kar precej. Zviševanje je močno vplivalo na zasebne in industrijske porabnike, zlasti med upadom gospodarske rasti, in tako bo verjetno tudi v prihodnje. Med državami članicami so sicer precejšnje razlike, saj nekateri porabniki plačujejo od 250 do 400 % več od drugih. Velik del porasta je posledica višjih stroškov za prenos in distribucijo ter višjih davkov in dajatev. Kljub temu stroški primarne energije še vedno zavzemajo največji delež v sestavi cen.

3.2 Vlade EU morajo leta 2014 dokončati notranji energetski trg. Liberalizacija trga bo spodbudila naložbe in konkurenco ter povečala učinkovitost na več področjih, kar bo morebiti prineslo koristi v obliki nižjih cen. Porabniki in industrija (zlasti mala in srednje velika podjetja) lahko znižajo cene, ki jih plačujejo, tako da – če je dobaviteljev dovolj – poiščejo cenejšega.

3.3 Vlade EU morajo poleg tega nadaljevati razvoj energetske infrastrukture, diverzificirati dobavo energije in dobavne poti ter v pogajanjih s pomembnimi energetske partnerji zavzeti enotna stališča.

3.4 Države članice morajo poleg tega zagotoviti, da se energetske politike, ki jih financirajo končni porabniki in davkoplačevalci, izvajajo na čim bolj stroškovno učinkovit način in na podlagi najboljše prakse.

3.5 EU in vlade držav članic si morajo bolj prizadevati za primerjavo omrežnih stroškov in s tem povezanih praks. Z zblizevanjem omrežnih praks v Evropi lahko izboljšamo učinkovitost in zmanjšamo element omrežnih stroškov v ceni.

3.6 Domači porabniki in industrija lahko do neke mere ohranjajo nizke stroške energije z izboljševanjem energetske učinkovitosti. Prostovoljni ukrepi porabnikov, ki prilagodijo obseg in čas porabe energije (demand response), ter inovativne energetske tehnologije lahko pomagajo varčevati z energijo in denarjem.

3.7 EU mora nadaljevati prizadevanja za sodelovanje z mednarodnimi partnerji v zvezi z subvencijami za energijo ter izvoznimi omejitvami. S fiskalnimi transferji, oprostitvami ter znižanjem davkov in dajatev lahko pomaga zaščititi nekatere industrijske porabnike.

3.8 Komisija se v bistvu zavzema za dokončanje enotnega trga za energijo v EU in predlaga, naj tako gospodinjstva kot industrija sprejmejo ukrepe za večjo energetsko učinkovitost, rešitve, ki temeljijo na prilagajanju porabe (demand response), ter druge nove energetske tehnologije in inovacije za varčevanje z energijo in denarjem. Poleg tega morajo močno izboljšati prenos in distribucijo energije. Obsežnejša uporaba obnovljivih virov energije lahko neposredno izboljša energetsko varnost. Priznava se tudi, da bodo v nekaterih državah članicah potrebni ukrepi za odpravo energetske revščine med zasebnimi porabniki, zlasti ukrepi socialne politike. Če bo resnično prišlo do napovedanega poslabšanja konkurenčnega položaja podjetij zaradi cen energije, bi ta problem lahko odpravili tako, da se predvsem v okviru STO zmanjšajo subvencije za energijo, ki jih izplačujejo mednarodno konkurenčne države, ter izvedejo še drugi fiskalni transferji.

4. Splošne ugotovitve

4.1 V zvezi s strategijo, ki jo predlaga Komisija, je treba opozoriti na tri pomembna vprašanja: ali je nadaljevanje oz. okrepitev prizadevanj za „zeleno“ gospodarstvo – neodvisno od dokončanja notranjega energetskega trga – še vedno utemeljeno, kot je navedeno v okviru za leto 2030, in kaj to pomeni za cene in stroške energije; ali je mogoče civilno družbo z učinkovitim socialnim dialogom prepričati, da je takšen pristop tehten in sprejemljiv, in ali je mogoče spodbuditi trg k ustvarjanju zasebnih naložb v nove plinovode, električna omrežja in nizkoogljične tehnologije.

4.2 Energija v vseh oblikah je glede na vrednost zagotovo blago, s katerim se na svetovni ravni največ trguje. Zaradi njenega bistvenega pomena za gospodarski razvoj bodo v doglednem času potrebne obsežne naložbe na področju raziskav, pridobivanja, razvoja, proizvodnje in prenosa energije. To velja tudi v povezavi s potrebo, na katero je bilo pred kratkim opozorjeno, da se zagotovi zanesljiva oskrba z energijo, kar se pogosto izrazi s stavkom „Luči ne smejo ugasniti“; „luči“ so tukaj sinonim za pomen energije, ki je v sodobni družbi nepogrešljiva. Treba pa je priznati, da so drugi cilji energetske politike, tako na nacionalni ravni kot na ravni EU, trenutno odvisni od zanesljivosti oskrbe, ki bi ji bilo treba nameniti večjo pozornost v sporočilu, in da lahko to povzroči dodatne stroške.

4.3 Če želimo obvladovati kratkoročne in srednjeročne stroške prehoda na nizkoogljivo proizvodnjo energije, je treba hkrati tudi še naprej priznavati in znova opozoriti na več pomembnih dejavnikov na globalni ravni:

- Proizvodnja energije z okoljskega vidika močno vpliva na naš planet in na nas, zlasti zaradi podnebnih sprememb, pa tudi zaradi škodljivih posledic za zdravje.
- 82 % naših sedanjih svetovnih potreb po energiji pokrijejo fosilna goriva, ki so dolgoročno omejen vir.
- Zaradi novih raziskav ali razvoja novih procesov pridobivanja je opozorilo, da so viri omejeni (vrhunec proizvodnje nafte itd.), manj pereče, in tržni pritisk za uporabo nekovencionalnih virov fosilnih goriv bo precejšen.
- Izkoriščanje zgolj tretjine znanih zalog fosilnih goriv je že več kot dovolj za prekoračitev meje 450 ppm emisij toplogrednih plinov (tj. 2 °C). Kljub temu se še vedno ogromno vlaga v tehnike raziskovanja in pridobivanja ⁽³⁾.

Energetski prehod, tj. zmanjšanje uporabe fosilnih goriv, je nujen. Ključno vprašanje je, kako hitro bo ta prehod izveden: ali bo dovolj hiter za preprečitev prehudih posledic za podnebje in hkrati ohranitev stabilnih gospodarskih in socialnih struktur. Potrebna bodo skupna prizadevanja na svetovni ravni. Poleg tega je treba ohraniti ekonomske zmogljivosti EU, da bo sploh lahko prispevala k prehodu. Pri blaženju podnebnih sprememb je usklajenost na svetovni ravni ključnega pomena. Vodilna vloga Evrope lahko pomeni tveganje za nekonkurenčnost, preseljevanje industrije in izvažanje ogljikovega dioksida.

4.4 Danes je jasno, da trgi sami pogosto ne upoštevajo socialnih in okoljskih vidikov – to tudi ni njihova naloga. EESO meni, da je treba trge – čeprav delujejo uspešno, ko gre za uresničevanje kratkoročnih ciljev glede stroškov in učinkovitosti – preoblikovati z učinkovitimi tržnimi instrumenti, da bodo lahko upoštevali tudi najpomembnejše socialne vidike ⁽⁴⁾. V ta namen so potrebni dobra ureditev, podpora in sodelovanje civilne družbe ter razvoj trdne zavezanosti podjetij za družbeno odgovorno ravnanje.

4.5 Dokler družba ne bo razumela dileme, s katero se soočata EU in svet, ne bo politične volje pa tudi ne podpore potrošnikov. Cene bodo po vsej verjetnosti še naprej naraščale, potrošniki pa se bodo dvigovanju cen tudi v prihodnje močno upirali. Zato je glavna naloga zmanjšati politične in socialne posledice.

4.6 Najučinkovitejši pristop je po mnenju EESO obsežna vključitev evropskih zasebnih in industrijskih porabnikov energije ter komercialnih in institucionalnih akterjev v energetske verige v aktiven in ustvarjalen dialog o teh vprašanjih, ki bo vodil k ukrepom.

⁽³⁾ *The Burning Question*, Mike Berners Lee, Greystone Books, 2013.

⁽⁴⁾ UL C 226, 16.7.2014, str. 1–9.

4.7 Takšen pristop pa iz sedanjega sporočila ni razviden. „Trgi“ so sicer omenjeni kar 41-krat, pojmi „vključevanje“, „državljeni“ in „dialog“ ali „posvetovanje“ pa vsega skupaj le trikrat in še to mimogrede. Podobno je v okvirnem dokumentu za politiko za obdobje 2020–2030.

4.8 Doslednost in ukrepanje sta pri tem vprašanju ključnega pomena. V okvirnem dokumentu Energetski načrt za leto 2050 iz leta 2011 je bil ta vidik sicer priznan in v točki 3.4 „Vključitev javnosti je ključnega pomena“ tudi obširno obravnavan, vendar je bilo sprejetih le malo ukrepov.

4.9 EESO zato poziva institucije EU in države članice, naj čim prej sprejmejo in izvajajo okvir za evropski dialog o energiji, h kateremu je Odbor pozval leta 2013 v mnenju o potrebah in načinih vključevanja in sodelovanja javnosti na področju energetske politike ⁽⁵⁾. Tovrsten dialog bi pomagal oblikovati uvajanje in izvajanje procesa upravljanja v vsej EU, namenjenega doseganju energetske in podnebne ciljeve.

4.10 Takšen proces bi moral biti osredotočen na:

- veliko večji poudarek na preglednosti, strogi ureditvi in upravljanju na vseh ravneh;
- boljše razumevanje delovanja energijskega trga med državljani in porabniki ter večje zaupanje vanj, ustrezno izobraževanje in svetovanje;
- tesnejšo vključenost javnosti v določanje mešanice energetskega virov na nacionalni ravni in v EU;
- možnost držav članic, da izberejo politike, ki najbolje ustrezajo njihovi mešanici energetskega virov in tistemu, čemur dajejo prednost, hkrati pa tudi na prizadevanja za konvergenco na ravni EU;
- doseganje nacionalnih ciljev (emisije toplogrednih plinov, obnovljivi viri energije in energetska učinkovitost) v okviru povezovanja trgov.

4.11 Razlike v cenah energije v EU so bile že omenjene. Vzrok zanje so deloma različni stroški proizvodnje in dobave, pomemben dejavnik pa so tudi raznovrstni davki in dajatve za energijo. Davki na energijo so v vseh državah članicah pomemben del prihodkov države; celo če bi znižali vse druge davke za energijo in izvzeli davek na nafto, bi bilo zmanjšanje prihodkov precejšnje in bi lahko težko nadomestili z drugimi viri ⁽⁶⁾

4.12 Sicer pa je treba omeniti, da se visoki davki na nekatere vrste energije zdaj sprejemajo, čeprav z nejevoljo. Davek na nafto v EU predstavlja več kot 55 % cene, v ZDA samo 14 %, na Japonskem pa 41 %.

4.13 Upoštevati je treba poseben položaj posameznih držav članic, npr. vprašanje „energetskega otokov“. Pri preverjanju cen je treba tudi upoštevati, da brez razvite infrastrukture, ki zahteva precejšnje naložbe, ne bo mogoče dokončati skupnega energetskega trga in države ne bodo mogle izkoristiti njegovih prednosti.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Notranji energetski trg je še posebej problematičen, saj je zanesljiva oskrba z energijo temeljni nacionalni interes, ki kljub napredku pri vzpostavljanju notranjega energetskega trga v veliki meri ostaja pod neposrednim nadzorom ali vplivom države. Delovanje trga v primerjavi z npr. mnogimi drugimi kategorijami potrošniškega blaga otežujejo tudi tehnični, finančni in geografski dejavniki.

5.1.1 Cilj, določen v tretjem energetskega svežnju iz leta 2009, tj. da se dokonča notranji trg s plinom in električno energijo, ne bo dosežen, in mnogi vidiki liberalizacije na področju energije so se izkazali za težko izvedljive. Doseganje prednosti, ki jih ponuja povezovanje trgov, je naletelo na odpor vlad, podjetij in državljanov. V nekaterih državah članicah prevladuje mnenje, da bi lahko imele obsežne spremembe pri proizvodnji, distribuciji in porabi nesprejemljive posledice.

⁽⁵⁾ UL C 161, 6.6.2013, str. 1–7.

⁽⁶⁾ Energy Policy and Energy Taxation in the EU (Energetska politika in davki na energijo v EU): IREF Europe (Inštitut za raziskave na ekonomskem in davčnem področju), http://www.irefeurope.org/en/sites/default/files/Energy_policy_EU.pdf

5.1.2 Kljub na splošno vse bolj enaki ravni veleprodajnih cen v osrednji in zahodni Evropi so maloprodajne cene še vedno zelo različne, in sicer zaradi različnih nacionalnih shem v državah članicah za podporo naložbam v energetskem sektorju ter zaradi različnih nacionalnih politik glede vprašanja, kako stroške tovrstne podpore porazdeliti med končne porabnike. Posledica je „plitek“ trg z električno energijo, ki zgolj zagotavlja optimalno izrabo sedanjega evropskega sistema. To pa ni dovolj, saj je potreben „poglobljen“ trg, ki spodbuja optimalne naložbe na evropski ravni, da se lahko takšne naložbe sploh izvedejo in da so stroškovno učinkovite. Tako sta na primer ključnega pomena revizija in boljše usklajevanje podpornih instrumentov (npr. odkupne cene energije in s tem povezani predpisi).

5.1.3 To zahteva bolj tekoče delujoč trg in določanje cen na temelju vozlišč, zlasti za plin. Nekatere države članice so oblikovale trge s plinom, vendar ti še vedno ne delujejo dovolj tekoče, da bi ponujali alternativno možnost za – razširjeno – indeksacijo na podlagi cen nafte ter zagotavljali tržno določanje cen. Zato je treba nujno razviti regionalna vozlišča plina ter izboljšati njihovo medsebojno povezanost z vidika zmogljivosti za prenos, pogodbenih ureditev in dostopa do trga (zlasti prožne elemente dobave). Če imajo proizvajalci električne energije dostop do trgov plina, lahko tudi bolj prožno optimizirajo obdobja proizvodnje. Tako se lahko izognejo proizvodnji v obdobju izgub in ohranijo konkurenčnost obratov, s tem pa zmanjšajo nekritne stroške, ki se prenesejo na porabnike.

5.1.4 Podrobna sestava cen energije v državah članicah je še vedno nejasna. Temeljita analiza, ki jo izvaja Komisija z namenom, da bi dosegla večjo preglednost cen energije ter obsega in učinkov subsidij za energijo, je ključnega pomena za zagotovitev enakih izhodiščnih pogojev pri proizvodnji energije in določanju njene cene. Stalno je treba zbirati podatke o cenah in stroških energije na ravni obratov, da bodo pogoji delovanja v industrijskih sektorjih bolj pregledni in da bodo politike temeljile na zanesljivih podatkih. Preglednost je prvi pogoj za stroškovno učinkovite politične odločitve in smiselne politične razprave z javnostjo. To velja tudi za sestavo dobička dobaviteljev energije. Pomanjkanje ustreznih statističnih podatkov lahko omaje verodostojnost odločitev, ki so predstavljene kot odločitve, temelječe na dejstvih. Tovrstne statistike bi morale biti na voljo na vseh ravneh upravljanja.

5.1.5 Industrija lahko izvaja naložbe za zmanjšanje porabe energije, kar je v preteklosti že storila. Vendar pa se morajo takšne naložbe ustrezno izplačati; poleg tega postajajo vse dražje.

5.1.6 EU in države članice so v preteklosti podprle ranljive industrijske panoge s kombinacijo brezplačnega dodeljevanja emisijskih pravic, izvzetja iz plačila davkov in dajatev ter v nekaterih maloštevilnih primerih tudi s kompenzacijo. Ker se ogromne razlike med stroški podnebne politike v EU in v nekaterih od njenih najpomembnejših trgovinskih partneric še ne bodo kmalu zmanjšale, bi morala Evropska komisija oceniti sedanji okvir in preučiti nove pristope za pomoč ranljivim industrijskim panogam, ki so bolj združljivi z notranjim trgovom.

5.1.7 Energetska varnost je za države ključnega pomena, zato bodo vlade pristale na morebitne dodatne stroške za zagotovitev oskrbe z energijo. Države članice se tudi zaradi suverenosti težko zedinijo glede primerne procesa upravljanja na ravni EU, zato so pripravljene tolerirati tržno strukturo, ki ni optimalna. Toda v obdobjih negotove oskrbe je solidarnost ključnega pomena za neprekinjeno dobavo energije.

5.1.8 Na splošno ni veliko znakov, ki bi kazali na to, da države članice v svojih zelo različnih energetskih politikah priznavajo potrebo po tesnejšem povezovanju na ravni EU. To spodkopava notranji energetski trg in daje nejasne naložbene signale. Po mnenju EESO si je treba odločno prizadevati za resnično evropsko energetsko skupnost, da se omogoči usklajevanje nacionalnih strategij na tem področju, zlasti pa zagotovi oskrba z energijo v EU po najnižji ceni.

5.2 Ekologizacija gospodarstva

5.2.1 Prehod na bolj trajnostno gospodarstvo, gospodarno z viri, je na splošno trdno uveljavljen pristop. V praksi pa so upad gospodarske rasti, svetovna konkurenca in neenotnost med državami članicami glede prednostnih nalog povzročili, da je ta prehod počasnejši in manj učinkovit ⁽⁷⁾.

⁽⁷⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 18.

5.2.2 Politične izjave o ekologizaciji gospodarstva so bile pogosto zgolj zaveze na papirju za cilj EU v zvezi s trajnostnim razvojem, ki niso upoštevale niti obsežnih gospodarskih in družbenih sprememb, ki so v ta namen potrebne, niti strukturnih ovir.

5.2.3 Ta cilj se pogosto napačno razume kot naloga, da morajo postati gospodarske dejavnosti bolj „zeleno“, tj. z manj emisijami, in da bodo tako zagotovljena večja rast in delovna mesta. Toda ekologizacija gospodarstva zahteva veliko bolj temeljite spremembe vzorcev proizvodnje in potrošnje, pa tudi življenjskega stila, ki jih v enem desetletju po vsej verjetnosti ni mogoče doseči tako, da bodo v družbi sprejemljive. Tako rekoč vse gospodarske dejavnosti bi bilo treba preoblikovati in ni jasno, kakšna bi bila v obdobju prehoda od tradicionalnega k zelenemu gospodarstvu stopnja rasti in odpiranja delovnih mest. Spremembe bi morala spremljati usklajena prizadevanja za raziskave in razvoj.

5.2.4 Podobno so bile tudi ovire za hitro, učinkovito in uspešno ekologizacijo gospodarstva močno podcenjene. Določanje cen je na primer pomembno pri naslednjih vprašanjih:

- nasprotovanje gospodarskih sektorjev (osebni interesi) in s tem politikov;
- prednosti sedanjih tehnologij zaradi že financirane infrastrukture;
- premalo učinkovito določanje cen ogljika;
- učinkovita ureditev ekoloških označb;
- tehnološka in politična tveganja novih nizkoogljičnih tehnologij;
- izgube delovnih mest in možno nasprotovanje prešolanju delavcev;
- vprašanja industrijske preobrazbe in njihove socialne posledice;
- težave s financiranjem v obdobju nizke (ali negativne) gospodarske rasti in proračunske konsolidacije;
- močna mednarodna konkurenca;
- za nizkoogljično gospodarstvo so potrebni trdno družbeno in politično soglasje, obsežne zasebne in javne naložbe, ki bi temeljile na lahkem dostopu do financiranja, ter jasna strateška vizija, tj. načrtno „zeleno“ gospodarstvo.

5.2.5 Kljub vsemu pa je ekologizacija gospodarstva nujna. Naloga je obsežna in zelo zahtevna, toda če želimo zagotoviti trajnostno prihodnost, nimamo druge izbire. Za uresničitev tega cilja bo treba določiti tempo, ki bo upošteval ravnovesje med politično verodostojnostjo, gospodarsko močjo, stabilnimi socialnimi sistemi in prosto izbiro državljanov. Vendar pa predpogoji še niso vzpostavljeni, zlasti v zvezi s sodelovanjem javnosti za odpravo ovir. Omeniti je treba tudi, da lahko nastanejo dodatne koristi, npr. vodilna vloga na trgu na področju trajnostne in nizkoogljične energije. EU je že dosegla velik napredek pri uvajanju električne energije z nizkimi emisijami ogljika v različne oblike nadomestitve toplotnih sistemov, ima pa tudi velik sektor, ki razvija trajnostne inovacije v prometu.

5.2.6 Varčevanje z energijo in energetska učinkovitost sta bistvena za zmanjšanje stroškov. Pri zasebni porabi je mogoče še veliko doseči z uravnavanjem povpraševanja. V stavbah javnega sektorja je vse več omenbe vrednih primerov večje učinkovitosti in manjše porabe (vendar to povečini velja za nove zgradbe); prizadevanja za večjo energetska učinkovitost v industriji, ki so v nekaterih sektorjih nekaj vsakdanjega, lahko še vedno prinesejo prihranke za mnoga podjetja.

5.2.7 Tržni instrumenti so zelo pomembni pri spodbujanju preusmeritve v gospodarstvih držav članic. Vendar pa sta obseg in uporaba davkov, dajatev, subvencij in drugih tržnih instrumentov v različnih delih EU večinoma precej neusklajena, kar posebej velja za področje energije. Tržni instrumenti morajo zato pospešiti prehod na nizkoogljično gospodarstvo, gospodarno z viri, ter podpreti oživitev gospodarstva ⁽⁸⁾.

⁽⁸⁾ UL C 226, 16.7.2014, str. 1–9.

5.3 Učinkovito upravljanje, ki je nujno potrebno za uresničitev energetske in podnebne cilje EU, določenih v podnebni in energetski strategiji, je jasno povezano s skladnimi tržnimi parametri, ki jih morajo uvesti nacionalni energetski regulatorji. EESO se trdno zavzema za bolj usklajeno energetsko politiko s skladnim in poenotenim upravljanjem nacionalnih politik, ki je korak naprej do optimizacije stroškov v vsej EU, zato podpira pobudo Komisije. Vendar pa meni, da je potreben temeljit razmislek, da bo mogoče s sistemom tudi zares uresničiti zastavljene cilje. Hkrati meni, da lahko koristno prispeva k prihodnjim predlogom Komisije, zlasti glede:

- doseganja ravnovesja med prožnostjo in uresničevanjem ciljev na področju energije,
- obsežnega vključevanja javnosti in legitimnosti nacionalnih ukrepov in ukrepov EU,
- spodbujanja odgovornosti držav članic za proces,
- zagotavljanja usklajenega in zanesljivega povezovanja na ravni EU.

5.4 Komisija ima nalogo, da oblikuje sistem upravljanja, ki je učinkovit pri izvrševanju, vendar dovolj prožen, da ga bodo države članice podprle. EESO zato predlaga, da se v tesnem sodelovanju s Komisijo uvede politično nevtralen proces razmisleka, v katerega bodo vključene vse zainteresirane strani in katerega cilj je zasnovati učinkovit, prožen in vključujoč sistem upravljanja. Tako vključevanje javnosti kot sistem upravljanja sta nujna za obvladovanje in razumevanje cen ter stroškov energije.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o približevanju zakonov držav članic v zvezi s kazeini in kazeinati za prehrano ljudi ter razveljavitvi Direktive Sveta 83/417/EGS

COM(2014) 174 final – 2014/0096 COD

(2014/C 424/11)

Evropski parlament in Svet sta 2. oziroma 10. aprila 2014 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o približevanju zakonov držav članic v zvezi s kazeini in kazeinati za prehrano ljudi ter razveljavitvi Direktive Sveta 83/417/EGS

COM(2014) 174 final – 2014/96 COD.

Odbor se v celoti strinja z vsebino predloga in nima nobenih pripomb, zato je na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 128 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi prilagoditvene stopnje za neposredna plačila, določene v Uredbi Sveta (ES) št. 73/2009, za koledarsko leto 2014

(COM(2014) 175 final – 2014/0097 COD)

(2014/C 424/12)

Evropski parlament in Svet sta 2. oziroma 22. aprila 2014 sklenila, da v skladu s členom 43(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi prilagoditvene stopnje za neposredna plačila, določene v Uredbi Sveta (ES) št. 73/2009, za koledarsko leto 2014

COM(2014) 175 final – 2014/0097 COD.

Odbor je v mnenju CES2942-2013_00_00_TRA_AC, sprejetem 22. maja 2013, (*) Mnenje EESO NAT/602 o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi prilagoditvene stopnje za neposredna plačila, določene v Uredbi (ES) št. 73/2009, za koledarsko leto 2013, 2013/C 271/27, str. 143, 19. september 2013.

V Bruslju, 4. junija 2014.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE

(*) že izrazil svoje stališče o vsebini predloga, zato je na 499. plenarnem zasedanju 4. in 5. junija 2014 (seja z dne 4. junija) s 132 glasovi za, 2 glasovoma proti in 6 vzdržanimi glasovi sklenil, da ne bo pripravil novega mnenja o tej temi, temveč bo zgolj ponovil stališče, izraženo v navedenem mnenju.

ISSN 1977-1045 (elektronska različica)
ISSN 1725-5244 (tiskana različica)

Urad za publikacije Evropske unije
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

SL